COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Strasbourg, 16. februara 2016, godine GRETA(2016)2

Odgovori iz Bosne i Hercegovine u Upitnik za evaluaciju Provedbe Konvencije Vijeća Europe o Akciji protiv Trgovine Ljudima od Strane Država Članica

Drugi krug evaluacije

(Odgovori dostavljen 20. januar 2016, godine)

Uvod

U skladu sa članom 38. stav 1. Konvencije o akciji protiv trgovine ljudima, GRETA ocjenjuje provedbu Konvencije nakon postupka podijeljenog u krugove. Na početku svakog kruga, GRETA bira konkretne odredbe na kojima se zasniva postupak evaluacije.

GRETA je odlučila da će drugi krug evaluacije Konvencije započeti 15. maja 2014. godine. Za drugi krug evaluacije, GRETA je usvojila upitnik koji se šalje svim državama članicama koje su prošle prvi krug evaluacije, nakon što GRETA odobri raspored. Od država članica se traži da GRETA-i dostave odgovor na ovaj upitnik u roku od pet mjeseci od dana kada je isti poslan.

Nakon prvog kruga monitoringa, koji je pružio pregled provedbe Konvencije od strane svake od država članica, GRETA je odlučila da tokom drugog kruga evaluacije ispita uticaj zakonodavnih, političkih i praktičnih mjera na sprječavanje trgovine ljudima, zaštitu prava žrtava trgovine ljudima, kao i krivično gonjenje trgovaca ljudima. Usvajanje pristupa zasnovanog na ljudskim pravima u borbi protiv trgovine ljudima ostaje u središtu ovog novog kruga evaluacije. Osim toga, posebna pažnja je posvećena mjerama poduzetim s ciljem tretiranja novih trendova u trgovini ljudima i ranjivost djece na trgovinu ljudima. GRETA je odabrala odredbe Konvencije koje se uglavnom odnose na ova pitanja.

Odgovor na upitnik treba dostaviti na jednom od službenih jezika Vijeća Europe (engleski i francuski), a po mogućnosti i na izvornom jeziku. Odgovor na upitnik treba da sadrži sve relevantne informacije o provedbi Konvencije od prvog evaluacijskog izvještaja GRETA-e. Poseban naglasak treba staviti na praksu i utjecaj zakonodavnih i drugih poduzetih mjera. Gdje je to moguće, a kako bi se izbjeglo nepotrebno ponavljanje, u odgovoru se može pozivati na informacije sadržane u izvještaju dostavljenom od strane državnih vlasti o mjerama poduzetim s ciljem usklađivanja sa preporukama Komiteta država članica u vezi implementacije prijedloga iz prvog evaluacijskog izvještaja GRETA-e.

Države članice moraju dostaviti kopije ili izvode iz odgovarajućih zakona, propisa i sudske prakse koji se navode u odgovoru na upitnik (kao prilog odgovoru). Ove kopije/izvodi trebaju biti dostavljeni na izvornom jeziku i, ukoliko je to moguće, i na jednom od službenih jezika Vijeća Europe.

Različiti akteri i predstavnici civilnog društva trebaju se efektivno konsultovati u pripremi odgovora na upitnik, kako bi se osiguralo da su informacije koje su dostavljene što sveobuhvatnije.

A. Naknadna pitanja

1. Navedite informacije o dešavanjima od prvog evaluacijskog izvještaja GRETA-e o vašoj zemlji u sljedećim oblastima:

- **glavni oblici trgovine ljudima (TLJ) i novi trendovi primijećeni u vašoj zemlji (na primjer, bilo koje nove vrste ili sektori eksploatacije, metode vrbovanja, zemlje porijekla ili odredišta žrtava);**

DRŽAVNI KOORDINATOR - Trgovina ljudima u Bosni i Hercegovini nije iskorjenjena, nego je samo mijenjala metode izvršenja. Od 2004. godine trgovina ljudima se povlači u pomno prikrivenu aktivnost. Seksualna eksploatacije se odvija u motelima, privatnim kućama i apartmanima, žrtve se odvode u inostranstvo u iste svrhe, ili su žrtve prisiljene na rad ili neke druge oblike eksploatacije. U pogledu radne eksploatacije, jedan od novih oblika je svakako eksploatacija državljana Bosne i Hercegovine, muškaraca, na gradilištima u inostranstvu. Najprisutniji i vidljiviji problem je prosjačenje, što je direktna posljedica složene ekonomske i socijalne situacije u zemlji te isključenosti pojedinih grupa stanovništva. Organizovano i prisilno dječije prosjačenje je kompleksan obrazac ponašanja koji drži djecu, žrtve trgovine ljudima, u krugovima eksploatacije, prisiljene da prose za račun svojih porodica ili kriminalnih grupa. Neki referentni i zvanični izvještaji upučuju da na obim i moguće načina njegovom tretiranja. (Ombudsman za ljudska prava, 2010). U prošlosti, problem djece koja žive i prosjače na ulici nije bio prepoznavan kao trgovina ljudima. Zbog toga bilo kakva ozbiljna intervencija nadležnih vlasti i službi je nedostajala iako su se mogli primjetiti sporadični izvještaji, članci i komentari o djeci i njihovom cjelodnevnom radu na ulici.

Dosadašnji izvještaji ukazuju da nije utvrđeno prisustvo indikatora da je organizovani kriminal prevalentan oblik trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije u Bosni i Hercegovini. U vezi s tim raspoložive informacije ukazuju da su pojedinci najčešći počinioci krivičnih djela povezanih sa trgovinom ljudima u svrhu radne eksploatacije a da je osnovni cilj takvih aktivnosti stjecanje finansijske dobiti za trgovce lično. Ovakvi slučajevi obično uključuju državljane Bosne i Hercegovine ali sporadično i pojedince iz zemalja regije. Sudska praksa procesuiranja krivičnih djela trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije je veoma skromna, sa neznačajnim brojem slučajeva, uglavnom zbog pitanja kvalifikacije djela i sivih zona, prisutnih u ovim slučajevima i koje se uzimaju u obzir pri odlučivanju da li se radi o trgovini ljudima u svrhu radne eksploatacije ili o jednostavno lošim uslovima rada i podplaćenom radu, što na kraju bude neki od prekršaja iz radon pravne oblasti. Najznačajnije karakteristike ranije registrovanih slučajeva bile su su: upotreba ranjivosti žrtve i njene zdravstvene situacije, boravak sa turističkom vizom i ilegalan rad tokom takvog boravka, manja plaća nego što je to prvenstveno bilo dogovoreno, obustavljanje plaćaja, dugo radno vrijeme, ograničavanje slobode kretanja, odsustvo adekvatne medicinske zaštite i pomoći nakon eventualnih nesreća na radu, uključenost privatnih agencija za posredovanje u zapošljavanju, oduzimanje putnih dokumenata, ilegalan boravak u inostranstvu, zaduženost kao metod kontrole, korištenje kamate kojom se povećava dug, kažnjavanje za kršenje pravila pa čak i kažnjavanje za ponašanja nakon radnog vremena, naplaćivanje nerealno uvećanih troškova za smještaj, ishranu, prevoz i slično. Istovremeno bitno je naglasiti da je vrlo indikativna činjenica da mnoge žrtve ovakvog vida trgovine ljudima, uprkos veoma teškoj poziciji, radije ostaju u njihovim situacijama nego se vraćaju kući praznih ruku. Od onih koji se vrate kući, mnogi su očajni i nastoje da ponovno odu u inostranstvo i potraže posao.

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION- While the number of identified cases of human trafficking for sexual exploitation has decreased in the last years, new cases of human trafficking for labour exploitation has been observed. In the latter case, Bosnia and Herzegovina is mainly a country of origin of the victims, who in most of the cases are then exploited abroad. Moreover, the community and stakeholders' awareness on child begging as a form of human trafficking has increased with those cases being tried by judiciary as human trafficking cases.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO - novi trendovi trgovine ljudima primijećeni u našoj zemlji, uglavnom su žrtve djeca, koju iskorištavaju /eksploatišu/ u svrhu prosjačenja, radne eksploatacije, prisilni brakovi, iskorištavanje djece za krađe i teške krađe, kao i seksualnu eksploataciju.

Također, s obzirom na loš ekonomski i socijalni status Bosne i Hercegovine, primjetan je porast državljana BiH koji traže zaposlenje u razvijenim zemljama, prilikom čega su u riziku da postanu žrtve manipulisanja individualnim i kolektivnim pravima radnika. Osim ugrožavanja prava radnika van prostora Bosne i Hercegovine, ovaj trend je prisutan i u BiH i nerijetko se ovo pitanje veže za termin „tamna brojka", jer je otežan postupak otkrivanja i identifikovanja žrtava radne eskploatacije i počinitelja ovog krivičnog djela.

- **izmjene u zakonima i propisima vaše zemlje relevantnim za borbu protiv trgovine ljudima;**

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION- In 2013, the Republika Srpska and Brcko District have amended the respective Criminal Code to envisage the crime of human trafficking pertaining to domestic cases. So far, the Federation of Bosnia and Herzegovina has not amended own Criminal Code, thus the crime of human trafficking is not envisaged and regulated. Meanwhile, the State Parliament has passed a law, which amends the State Criminal Code envisaging and regulating only the crime of human trafficking pertaining to international cases. As a result, there is a risk of law and regulation absence in Federation of Bosnia and Herzegovina when it comes to domestic cases of human trafficking.

MINISTARSTVO PRAVDE BIH - Parlamentarna skupština Bosne i Hecegovine je u maju 2015 godine, usvojila Zakon i izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine („Službene glasnik BiH"broj 40/15), kojim su izmjenjene odredbe koje se odnose na trgovinu ljudima.

Izmjene člana 186, 187.,i 189. i dodavanje novog člana 186.a predložene su od Državanog kordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne imigracije kao rezultat iznalaženja rješenja za probleme koji su se javljali u istraživanju i optuživanju za kaznena djela trgovine ljudima i kaznena djela u vezi sa tim, zbog neusaglašenosti kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini.

Član 186 je izmjenjen zbog jasnog propisivanja nadležnosti između Kaznenog zakona BiH I kaznenih zakona entiteta i Distrikta Brčko, što znaći da kazneno djelo „trgovina ljudima" koje u sebi sadrži elemente iskorištavanja u državi u kojoj oštećeni(žrtva trgvovine ljudima) nema državljanstvo ili prebivalište ostaje u Kaznenom zakonu Bosne i Hercegovine, dok ostala kaznena djela trgovine ljudima obuhvačena kaznenim zakonima entiteta i Brčko distrikta BiH. Konkretno, žrtve kaznenog dijela iz Kaznenog zakona Bosne i Hercegovine su osobe bez državljanstva Bosne i Hercegovine ili prebivališta u Bosni i Hercegovini ili državljanin Bosne i Hercegovine u inozemstvu. Stoga je u stavku (1) izvršena i reorganizacija elemenata kaznenog djela koja će doprinijeti jasnoći prilikom tumačenja elemenata bića kaznenog djela i zadržati sve elemente koji su propisani međunarodnim standardima, Protokolom iz Palerma i Konvencijom Vijeća Europe o akciji protiv trgovine ljudima. Dopuna koja se odnosi na prebivalište ili državljanstvo žrtve kod iskorištavanja je element inozemnosti kokji se ovim putem izričito definira radi podjele stvarne nadležnosti između Kaznenog zakona Bosne i Hercegovine i ostalih kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini. Ovim izmjenama rješava se problem sukoba nadležnosti koji je postojao u praksi prilikom procesuiranja ove vrste kaznenih djela, s obzirom na to da su u i u kaznenim zakonima entiteta i Brčko distrikta propisani elementi kaznenog djela trgovine ljudima u okviru kaznenog djela „navođenje na prostituciju", odnosno „trgovina ljudima u svrhu vršenja prostitucije". Element inozemnosti je uvršten i u stavak (2), koji se odnosi na trgovinu ljudima izvršenu prema osobama koje nisu navršile 18. godina. Ovim izmjenama su predviđene strožije kazne za ova kaznena djela, pa je kazneno djelo iz stavka (1) članka 186. predviđena kazna zatvora od najmanje pet umjesto tri godine, dok je za kazneno djelo iz stavka (2) predviđena kazna zatvora od najmanje deset umjesto dosadašnjih pet godina. Novi stavak (10) članka 186. predstavlja usklađivanje s Konvencijom Vijeća Europe o borbi protiv trgovine ljudima, kojom je propisano da se kazne ne izriču žrtvama za njihovo sudjelovanje u nezakonitim aktivnostuima u onoj mjeri u kojoj su one bile prisiljene na to. Novi članak 186.a propisuje

kao posebno kazneno djelo organiziranu međunarodnu trgovinu i daje elemente ovoga kaznenog djela. Izmjena članka 187. podrazumijeva izmjene kojima se vrši usklađivanje s odredbama o navođenju na prostituciju iz kaznenih zakona entiteta i BDBiH, budući da je u praksi dolazilo do različitog tumačenja pravne kvalifikacije, a time i do sukoba nadležnosti. Na ovaj način ova odredba u KZBiH glasi kao i u kaznenim zakonima entiteta, s tim da KZBiH sadrži i element inozemnosti.

Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine je u toku 2013. godine djelimično harmonizirano na entitetskom nivou i nivou Brčko Distrikta u dijelu koji se odnosi na trgovinu ljudima. Krivični zakon Republike Srpske i Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine su usvoji izmjene i dopune, prilikom čega je inkriminisana trgovina ljudima, a kako slijedi:

1. Krivični zakon Republike Srpske – čl. 198a (Trgovina ljudima), čl. 198b (Trgovina maloljetnim licima), čl. 198v (Organizovanje grupe ili zločinačkog udruženja za izvršenje krivičnih djela trgovine ljudima i trgovine maloljetnim licima);
2. Krivični zakon Brčko Distrikta – čl. 207a (Trgovina ljudima), čl. 207b (Organizovana trgovina ljudima).

Izmjene i dopune Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, usvojene su u maju 2015. godine, uvedeno krivično djelo Međunarodna trgovina ljudima – čl. 186, Organizirana međunarodna trgovina ljudima – čl. 186a, Međunarodno navođenje na prostituciju – čl. 187. Nakon ovih izmjena, Krivični zakon BiH ne inkriminiše krivično djelo Trgovina ljudima ukoliko nije prisutan međunarodni element.

Postupak prema maloljetnicima je dobio posebnu regulativu te je i na nivou Federacije Bosne i Hercegovine uveden Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku, kao lex specialis, dok su ranije ovi zakoni uvedeni u legislativu Republike Srpske i Brčko Distrikta.

MFS : Po pitanju novih trendova trgovine ljudima, u Bosni i Hercegovini je primjetan porast radne eksploatacije, odnosno prisilno prosjačenje kojem su podvrgnuti maloljetnici, državljani BiH, naročito pripadnici Romske populacije. Također, s obzirom na loš ekonomski i socijalni status Bosne i Hercegovine, primjetan je porast državljana BiH koji traže zaposlenje u razvijenim zemljama, prilikom čega su u riziku da postanu žrtve manipulisanja individualnim i kolektivnim pravima radnika. Osim ugrožavanja prava radnika van prostora Bosne i Hercegovine, ovaj trend je prisutan i u BiH i nerijetko se ovo pitanje veže za termin „tamna brojka", jer je otežan postupak otkrivanja i identifikovanja žrtava radne eskploatacije i počinitelja ovog krivičnog djela**.**

MUP RS: Glavni oblici trgovine ljudima u Republici Srpskoj su prosjačenje i prostitucija, ali je broj ovih djela na godišnjem nivou neznatan. Nisu primjećene nove vrste eksploatacije, metode vrbovanja i dr.

- **bilo kakve izmjene u zakonima i propisima vaše zemlje relevantnim za borbu protiv trgovine ljudima;**

MUP RS: Usvajanjem izmjena i dopuna Krivičnog zakona RS propisana su krivična djela Trgovina ljudima, Trgovina maloljetnim licima i Organizovanje grupe ili zločinačkog udruženja za izvršenje krivičnih djela trgovine ljudima i trgovine maloljetnim licima. Definicija ovih krivičnih djela je u skladu sa Konvencijom Vijeća Evrope o borbi protiv trgovine ljudima i prema ovoj definiciji trgovina ljudima se sastoji od tri komponente: djelovanje (vrbovanje, prevoz, premještanje i dr.), primjena određenih sredstava (prijetnjom ili silom, otmicom, prevarom, obmanom i dr.) i cilja eksploatacije (prostitucija ili drugi oblici seksualnog iskorištavanja, prinudni rad, ropstvo, služenje ili vađenje organa). Ovim izmjenama i dopunama, pored navedenih krivičnih djela, umjesto krivičnog djela Trgovina ljudima radi vršenja prostitucije, propisano je i krivično djelo Navođenje na prostituciju. Smatramo važnim navesti da se nakon usvajanja izmjena I dopuna KZ BiH (Službeni glasnik BiH 40/15) elemenat inostarnosti ne može direktno primjenjivati, tj. ne pretpostavlja se, već se mora u svakom konkretnom slučaju dokazivati.

MFS: Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine je u toku 2013. godine djelimično harmonizirano na entitetskom nivou i nivou Brčko Distrikta u dijelu koji se odnosi na trgovinu ljudima. Krivični zakon Republike Srpske i Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine su usvoji izmjene i dopune, prilikom čega je inkriminisana trgovina ljudima, a kako slijedi:

1. Krivični zakon Republike Srpske – čl. 198a (Trgovina ljudima), čl. 198b (Trgovina maloljetnim licima), čl. 198v (Organizovanje grupe ili zločinačkog udruženja za izvršenje krivičnih djela trgovine ljudima i trgovine maloljetnim licima);
2. Krivični zakon Brčko Distrikta – čl. 207a (Trgovina ljudima), čl. 207b (Organizovana trgovina ljudima).

Također, 2015. godine, usvojene su izmjene i dopune Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, te je uvedeno krivično djelo Međunarodna trgovina ljudima – čl. 186, Organizirana međunarodna trgovina ljudima – čl. 186a, Međunarodno navođenje na prostituciju – čl. 187. Nakon ovih izmjena, Krivični zakon BiH ne inkriminiše krivično djelo Trgovina ljudima ukoliko nije prisutan međunarodni element.

Postupak prema maloljetnicima je dobio posebnu regulativu te je i na nivou Federacije Bosne i Hercegovine uveden Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku, kao lex specialis, dok su ranije ovi zakoni uvedeni u legislativu Republike Srpske i Brčko Distrikta.

ZEMLJA DJECE BIH- -Najčešći oblici trgovine ljudima sa kojma smo se susretali su radna eksploatacija u svrhu prosjačenja, prisilni brakovi - sklapanje vanbračne zajednice sa maloljetnim licem, te seksualna eksploatacija. Novi trendovi se ogledaju u vidu vrbovanja mldb. djevojčica putem maloljetničkih brakova. U gotovo svim slučajevima roditeljima se daju izuzetno visoke sume novca za djevojčice. Lica koja vrbuju – eksploatatori su u većini slučajeva državaljani BiH, ili su državljani BiH sa trenutnim boravištem van BiH. Ova pojava je posebno izražena u marginaliziranim zajednicama (romskim naseljima i kolektivnim izbjegličkim centrima. Odredište žrtava je BiH, u određenim slučajevima Italija, Njemačka, Francuska). U zadnje vrijeme primjećeno je da u ova naselja dolaze nepoznata lica u skupim autima.

ZEMLJA DJECE BIH - Krivični zakon BiH – Izmjenjen član 186 koji definište trgovinu ljudima - sada se isti ograničava samo na krivično djelo „Međunarodna trgovina ljudima", dodan je i član 186a koji glasi „Organizirana međunarodna trgovina ljudima". Nasuprot tome, Krivični zakon FBiH još uvijek nije inkriminisao radnju trgovine ljudima, te procesuiranje trgovine ljudima na području Federacije bez klauzule „međunarodno" nije moguće.

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU - Bosna i Hercegovina je 2015. godine donijela novi **Zakon o strancima** čije odredbe su usklađene sa sljedećim članovima *Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima i Direktive 2004/81 EZ Evropskog Parlamenta i Vijeća od 29.aprila 2004. godine o odobrenju boravka izdanom državljanima trećih zemalja koji su žrtve trgovine ljudima ili im je pružena pomoć da ilegalno imigriraju, a sarađuju s nadležnim tijelima*:

Konvencija – član 12. stav (4)

a) žrtve trgovine kojima je odobren privremeni boravak iz humanitarnih razloga po oba osnova imaju pravo pristupa tržištu rada, kao i i pristup profesionalnoj obuci i edukaciji (član 58. stav (4) Zakona o strancima),

Konvencija - član 13. stav (1)

b) status zaštićene osobe (definisano članom 60. stav (2) Zakona o strancima; odredba je također definisana članom 10. stav (1) Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima iz 2013. godine),

Konvencija - član 14. st. (1) i (4)

c) dva osnova privremenog boravka iz humanitarnih razloga za žrtve trgovine ljudima: pružanja zaštite i pomoći u oporavku i povratku u državu uobičajenog mjesta boravka ili u državu koja ga prihvata; ili pružanja zaštite i pomoći ako je njihov boravak neophodan zbog saradnje sa

nadležnim organima radi istrage u otkrivanju i procesuiranju krivičnog djela trgovine ljudima; (definisano članom 58. stav (2) tačka a) Zakona o strancima, odredba je definisana također članom 12. stav (1) Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima iz 2013. godine),

d) Odobrenje stalnog boravka po osnovu privremenog boravka iz humanitarnih razloga (član 80. stav (1) tačka d) Zakona o strancima)

Zakon o strancima sadrži odredbu koja predstavlja zakonski osnov za donošenje podzakonskog akta kojim se uređuju standardi funkcionisanja centra za smještaj žrtava trgovine ljudima (član 141. stav (5) Zakona o strancima).

Do stupanja na snagu (25.11.2015. godine) Zakona o strancima se primjenjivao Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu koji je sadržavao odredbe usklađene sa članovima *Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima* (**član 12. stav (4) i član 14. st. (1) i (4)**)*, Protokola za sprječavanje, zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženom i djecom kojim se nadopunjuje Konvencija UN-a protiv transnacionalnog kriminala* (**član 6. stav (3) tačka d)**)*, te Direktive 2004/81 EZ Evropskog Parlamenta i Vijeća od 29.aprila 2004. godine o odobrenju boravka izdanom državljanima trećih zemalja koji su žrtve trgovine ljudima ili im je pružena pomoć da ilegalno imigriraju, a sarađuju s nadležnim tijelima* (**član (6) stav (1), član 10. tačka b)**) i **član 11. stav (2)**). Navedene odredbe su prenesene u Zakon o strancima.

Pravilnikom o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima su utvrđena pravila i standardi u postupanju u vezi prihvata, opravka i povratka stranaca žrtava trgovine ljudima. **Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima** iz 2013. godine („Službeni glasnik BiH", broj 49/13) će se primjenjivat do donošenja novog podzakonskog propisa usklađenog sa Zakonom o strancima, izuzev odredbi koje su u suprotnosti sa Zakonom. Odredbe uvrštene u Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima iz 2013. godine vezane za Konvenciju Vijeća Europe o akciji protiv trgovine ljudima i Direktivu 2004/ 81 su sljedeće:

Direktiva 2004/81 - član 6. stav (1)

a) Sticanje statusa zaštićene osobe (30 dana) tj. definisan je period opravka i razmišljanja (član 10. stav (1) Pravilnika),

Direktiva 2004/81 - član 14. stav (1)

b) dva osnova za odobrenje/ produljenje privremenog boravka iz humanitarnih razloga: pružanje pomoći u oporavku i povratku u zemlju uobičajenog boravka ili saradnje s nadležnim organima radi istrage u otkrivanju i procesuiranju kaznenog djela trgovine ljudi (član 12. Pravilnika),

Konvencija - član 12. stav (4), Protokol - član 6. stav (3) tačka d) i Direktiva 2004/81 - član 11. stav (2)

c) pravo za stranca žrtvu trgovine ljudima koji ima odobren boravak radi saradnje u istrazi i procesuiranju krivičnog djela trgovine ljudima: pravo pristupa tržištu rada pod uslovima koji se primjenjuju prema strancu, pristup profesionalnoj obuci i edukaciji (član 14. st. (2) i (3) Pravilnika),

Direktiva 2004/81 - član 10. tačka b)

d) pravo za dijete stranca žrtvu trgovine ljudima: pristup obrazovanju (član 14. stav (3) Pravilnika).

- institucionalni okvir za borbu protiv TLJ, a posebno: bilo kakve promjene u odnosu na sastav i funkcije tijela koja su odgovorna za koordinaciju državne borbe protiv TLJ, uključivanje nevladinih organizacija u koordinaciona tijela, lica specijalizovana u borbi protiv TLJ, kao i osnivanje državnog izvjestioca ili drugog mehanizma za praćenje provedbe strategija, politika i aktivnosti za borbu protiv trgovine ljudima;

ZEMLJA DJECE BIH- U rad Regionalnih monitornig timova za borbu protiv trgovine ljudima uključeni su predstavnici NVO kao punopravni članovi.

MUP RS: U Republici Srpskoj institucionalni okvir za borbu protiv trgovine ljudima čine: Ministarstvo unutrašnjih poslova, tužilaštva, sudovi, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, NVO, Centar za pružanje besplatne pravne pomoći u RS i dr.

- pregled aktualne državne strategije i/ili akcionog plana za borbu protiv trgovine ljudima (trajanje, ciljevi i glavne aktivnosti, tijela odgovorna za provedbu iste, budžet, praćenje i evaluacija rezultata).

MUP RS: Strategija BiH za suprotstavljanje trgovini ljudima 2013-2015 godina se sprovodi, a u toku je izrada Akcionog plana za suprostavljanje trgovini ljudima 2016-2019. godina.

MFS: Što se tiče institucionalnog okvra u strukturi aktera u borbi protiv trgovine ljudima, od 2013. godine, nije bilo značajnih promjena. Na nivou Bosne i Hercegovine, pri Ministarstvu sigurnosti, postoji funkcija Državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, čiji rad podržava Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima. Određene izmjene su izvršene u Regionalnim monitoring timovima, odnosno, sastav istih je proširen učešćem i drugih institucija/organizacija, kao što su inspekcije rada, centri za mentalno zdravlje, dnevni centri za djecu koja žive i rade na ulici. Udarna grupa za borbu protiv trgovine ljudima i dalje djeluje u istom sastavu, pod vođstvom Glavnog tužioca BiH. Uspostavljen je Monitoring tim Vijeća ministara BiH za praćenje implementacije Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini 2013-2015, u koji je uključen i legitimno izabrani predstavnik civilnog društva aktivnog u oblasti suprotstavljanja trgovini ljudima, predstavnik MFS-EMMAUS-a.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Što se tiče institucionalnog okvra u strukturi aktera u borbi protiv trgovine ljudima, od 2013. godine, nije bilo značajnih promjena. Na nivou Bosne i Hercegovine, pri Ministarstvu sigurnosti, postoji funkcija Državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, čiji rad podržava Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima. Određene izmjene su izvršene u Regionalnim monitoring timovima, odnosno, sastav istih je proširen učešćem i drugih institucija/organizacija, kao što su inspekcije rada, centri za mentalno zdravlje, dnevni centri za djecu koja žive i rade na ulici. Udarna grupa za borbu protiv trgovine ljudima i dalje djeluje u istom sastavu, pod vođstvom Glavnog tužioca BiH. Uspostavljen je Monitoring tim Vijeća ministara BiH za praćenje implementacije Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini 2013-2015, u koji je uključen i legitimno izabrani predstavnik civilnog društva aktivnog u oblasti suprotstavljanja trgovini ljudima, predstavnik MFS-EMMAUS-a.

MFS: Po pitanju aktivnosti na polju borbe protiv trgovine ljudima, pripremljena je i usvojena Strategija suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini 2013 – 2015 sa Akcionim planom implementacije čija implementacija je u toku. U drugoj polovini 2015. godine u toku je izrada Akcionog plana za period 2016 – 2019. godine. Također, u toku 2014. godine usvojen je Akcioni plan za zaštitu djece i sprečavanje nasilja nad djecom putem informaciono-komunikacijskih tehnologija u Bosni i Hercegovini (2014-2015).

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Po pitanju aktivnosti na polju borbe protiv trgovine ljudima, pripremljena je i usvojena Strategija suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini 2013 – 2015 sa Akcionim planom implementacije čija implementacija je u toku. U drugoj polovini 2015. godine u toku je izrada Akcionog plana za period 2016 – 2019. godine. Također, u toku 2014. godine usvojen je Akcioni plan za zaštitu djece i sprečavanje nasilja nad djecom putem informaciono-komunikacijskih tehnologija u Bosni i Hercegovini (2014-2015).

B. Prioritetna pitanja

Jednakost spolova (članovi 1.1.b, 5.3 i 17)

2. Koje konkretne mjere se poduzimaju u vašoj zemlji s ciljem rješavanja rodne dimenzije TLJ i ugrađivanja ravnopravnosti spolova u politike za sprječavanje i borbu protiv TLJ i da se zaštite i promoviraju prava žrtava, uključujući i kroz osnaživanje žena i djevojaka?

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION- Ad-hoc protection, shelter and re-socialization measures (e.g. vocational training) are devoted to women victims of human trafficking. Daily care centers are operating to provide support to underage persons at risk of being victims of exploitation.

ZEMLJA DJECE BIH- Naše Udruženje već deceniju radi na promociji ravnopravnosti spolova u našoj zemlji. Putem edukacije, radionice, štampanjem priručnika i promotivnih materijala, te organiziranjem kampanja radimo na promjeni svijesti naših građana, sa posebnim akcentom na marginalizirane i rizične kategorije društva. Rad u rizičnim naseljima na jačanju položaja djevojčica i žena u samoj porodici, te pružanju direktne aistencije maloljetnim djevojkama i ženama sa djecom u cilju razvoja svijesti o rizicima koje sa sobom nose ugovoreni brakovi, rad na crno u zemljama Zapadne Europe, i da isti mogu biti jednosmerna karta u lanac trgovine ljudima. Evidentiranje i suzbijanje odvođenja maloljetnih djevojaka iz marginaliziranih naselja direktno utičemo na zaštitu i osnaživanje žena i djevojaka.

MUP RS: U Republici Srpskoj prilikom sprovođenja politika suprostavljanju kriminalitetu uopšte nije prisutna diskriminacija na osnovu pola. Zakonodavni i strateški okvir definiše mjere u cilju suzbijanja organizovanog i svih drugih oblika kriminaliteta, rukovodeći se opšteprihvaćenim principima jednakosti i nediskriminacije. U Republici Srpskoj usvojena je Strategija za borbu protiv nasilja u porodici 2014-2019.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice: 2. Prioritetna oblast u strateškom cilju 1. Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine za period 2013.-2017. godine je „Sprječavanje i suzbijanje nasilja po osnovu spola, uključujući nasilje u porodici kao i trgovine osobama" . Mjere za postizanje ovog cilja predviđaju nastavak aktivnosti usmjerenih na borbu protiv trgovine ljudima, te sprječavanju i suzbijanju ovog fenomena uključujući, između ostalog, dalje jačanje koordinacije za poboljšanu pomoć žrtvama i efikasnije krivično gonjenje trgovaca osobama. Institucionalni mehanizmi provode provode aktivnosti na podizanju svijesti o problemu trgovine osobama, naručito ženama i djevojčicama radi vršenja prostitucije i seksualnih usluga, te preventivno djelovanje na otklanjanju uzroka koji dovode do trgovine osobama posebno među ranjivim kategorijama. U zaključnim zapažanjima i preporukama UN CEDAW Komiteta koje je Bosna i Hercegovina dobila 2013. godine, nakon odbrane Četvrtog i petog UN CEDAW izvještaja za Bosnu i Hercegovinu, Komitet je konstatovao napredak u usvajanju propisa i politika za zaštitu žrtava i svjedoka uključujući i razvoj nove Strategije za borbu protiv trgovine ljudima. Međutim, Komitet je izrazio zabrinutost zbog činjenice da je država članica i dalje zemlja porijekla, odredišta i tranzita za trgovinu ljudskim bićima, posebno ženama i djevojčicama u svrhu seksualne eksploatacije. Komitet je takođe zabrinut zbog toga što se prostitucija kažnjava kao prekršaj, zbog nedostatka istraživanja i podataka o rasprostranjenosti iskorištavanja prostitucije u državi članici i pomanjkanja politika i programa usmjerenih na ovaj fenomen. S tim u vezi, Komitet je preporučio da država članica, između ostalog:

(a) ojača mehanizme koji imaju za cilj ranu identifikaciju i upućivanje žrtava trgovine osobama, sa posebnim osvrtom na Romkinje i interno raseljene žene, kao i preventivne mjere kao što je podizanje svijesti o rizicima trgovine ljudiskim bićima za ugrožene grupe žena; i
(b) osigura odgovarajuće finansiranje za aktivnosti protiv trgovine osobama koji preduzimaju nevladine organizacije.

Sve preporuke UN CEDAW komiteta koje se odnose na trgovinu osobama ugrađene su u Akcioni plan za implementaciju UN Rezolucije 1325 u Bosni i Hercegovini za period 2014.-2017. godine u srednjoročnom cilju 2.1. „Smanjena stopa trgovine osobama". Definisana su tri očekivana rezultata:

1. Primijenjuju se pravni mehanizmi i odgovarajuće mjere za borbu protiv trgovine osobama
2. Omogućena izgradnja kapaciteta za borbu protiv trgovine osobama
3. Provedene aktivnosti za podizanje svijesti o problemu trgovine osobama.

MFS: Da bi se osigurala održivost ravnopravnosti, Bosna i Hercegovina kroz instituciju Agencije za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine reguliše ova pitanja, a jedan od bitnih zakonskih akata na državom nivou jeste i Zakon o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine (Službeni Glasnik BiH, br. 32/10). Također, na entitskom nivou djeluju gender centri, te je na nivou Federacije Bosne i Hercegovine usvojena Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici (2013-2017). Za Bosnu i Hercegovinu je obavezujuća i CEDAW Konvencija, odnosno Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije nad ženama koju je potpisala 01.09.1993. godine. Odredbe vezane za ravnopravan rodni tretman i zabranu diskriminacije po bilo kom osnovu žrtava trgovine ljudima ugrađene su u podzakonske akte kojima se regulišu zaštita i ostvarivanje prava žrtava trgovine ljudima: Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima.

Jedna od konkretnih mjera, a koje poduzima MFS-EMMAUS, je realizacija projekata osnaživanja putem dodatnu edukacije i radnog osposobljavanja žena i djevojaka, žrtava trgovine ljudima smještenih u sigurnu kuću.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Da bi se osigurala održivost ravnopravnosti, Bosna i Hercegovina kroz instituciju Agencije za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine reguliše ova pitanja, a jedan od bitnih zakonskih akata na državom nivou jeste i Zakon o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine (Službeni Glasnik BiH, br. 32/10). Također, na entitskom nivou djeluju gender centri, te je na nivou Federacije Bosne i Hercegovine usvojena Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici (2013-2017). Za Bosnu i Hercegovinu je obavezujuća i CEDAW Konvencija, odnosno Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije nad ženama koju je potpisala 01.09.1993. godine. Odredbe vezane za ravnopravan rodni tretman i zabranu diskriminacije po bilo kom osnovu žrtava trgovine ljudima ugrađene su u podzakonske akte kojima se regulišu zaštita i ostvarivanje prava žrtava trgovine ljudima: Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima.

Jedna od konkretnih mjera, a koje poduzima MFS-EMMAUS, je realizacija projekata osnaživanja putem dodatnu edukacije i radnog osposobljavanja žena i djevojaka, žrtava trgovine ljudima smještenih u sigurnu kuću.

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU - Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima sadrži odredbe koje promovišu ravnopravnost spolova tj. ***član 5.*** koji propisuje *„Prema žrtvi trgovine ne smije se ispoljavati diskriminacija po bilo kojem osnovama, uključujući spol, rasu ...", i* ***član 14. stav (4)****: „Nadležni organi, u osiguranju prava iz ovog člana, vode računa o dobi, spolu i specijalnim potrebama žrtve, posebno obraćajući pažnju na specifične potrebe djece, uključujući adekvatan smještaj, obrazovanje i brigu.*"

Zabrana diskriminacije (član 3.)

3. Koje mjere se poduzimaju kojima bi se osiguralo da žrtve trgovine ljudima koji su pripadnici nacionalnih manjina imaju pristup pravima navedenim u Konvenciji?

IOM- No specific measures adopted. Awareness and info campaigns within the ethnic minorities' community are conducted by public stakeholders and NGOs.

ZEMLJA DJECE BIH- Sa svakom žrtvom trgovne se postupa po već unaprijed određenim smjernicama: „Smjernice o postupanju centar za socijalni rad sa žrtvama trgovine ljudima"; Smjernice o postupanju regionalnih monitoring timova za borbu protiv trgovine ljudima.

Mjere koje naše Udruženje poduzima kada je u pitanju ostvarivanje prava žrtvama trgovine ljudima koje su zagarantovane u Konvenciji su:

- Pružanje asistencije za upis u Matičnu knjigu rođenih, uključivanje u zdravstveni sistem, ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite i obrazovanja. Posebno je značajna podrška maloljetnim žrtvama trgovine ljudima u vezi sa uključivanjem/vraćanjem u obrazovni proces koja se sastoji u pružanju edukativne podrške (instruktivne nastave) za vanredno polaganje razreda škole, odnosno dodatnu podršku u savladavanju školskog gradiva. Također, za ove žrtve trgovine ljudima obezbjeđuju se i udžbenici odnosno školski pribor. Nažalost, u sistemu trenutno ne postoji niti jedan vid organizovane podrške i žrtve su većinom prepuštene same sebi. Konstatni pritisak na ustanove koje odbijaju priznati prava licima iz marginaliziranih skupina, te zagovaranje na lokalnom i državnom nivou u cilju izmjene Zakona koji nisu u skladu sa ratifikovanim Konvencijama.

MUP RS: U Republici Srpskoj, u skladu sa načelom nediskriminacije, sva lica imaju pristup pravima navedenim u zakonima, Međunarodnim konvencijama i drugim propisima.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice: Bosna i Hercegovina je u toku 2009. godine usvojila Zakon o zabrani diskriminacije kojim se uspostavlja okvir za ostvarivanje istih prava i mogućnosti svim licima u Bosni i Hercegovini. Obzirom da je u Bosni i Hercegovini najbrojnija i najugroženija romska nacionalna manjina Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH pridruživanjem Dekadi uključenja Roma od 2009. godine izdvaja cca. 3.000.000 KM za zapošljavanje, stambeno zbrinjavanje i zdravstvenu zaštitu Roma. U skladu s tim, ministarstvo redovno radi na kampanjama podizanja svijesti o jednakom pristupu svim pravima osobama nacionalnih manjina uključujući i žrtve trgovine ljudima.

MFS: Poštivanje odredbi vezanih za zabranu diskriminacije po bilo kom osnovu koje su ugrađene u podzakonske akte kojima se regulišu zaštita i ostvarivanje prava žrtava trgovine ljudima: Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Poštivanje odredbi vezanih za zabranu diskriminacije po bilo kom osnovu koje su ugrađene u podzakonske akte kojima se regulišu zaštita i ostvarivanje prava žrtava trgovine ljudima: Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima.

4. Koje konkretne mjere se poduzimaju kojima bi se osiguralo da se žrtve trgovine ljudima koji su neregularni migranti ili radnici migranti identifikuju kao žrtve TLJ i imaju pristup pravima predviđenim u Konvenciji?

IOM- No specific measures adopted but regular protection measures as envisaged for domestic victims, especially when it comes to cases of trafficking for sexual exploitation**.**

MUP RS: Ministarstvo unutrašnjih poslova RS preduzima istražne mjere i radnje, ostvaruje saradnju sa policijskim agencijama u BiH, Interpolom, Europolom, a po potrebi se formiraju zajednički istražni timovi u cilju identifikacije neregularnih migranata ili radnika migranata.

Saradnja se ostvaruje i sa Službom za poslove sa strancima BiH.

MFS: Prije svega, ovdje je bitno spomenuti Zakon o kretanju i boravka stranaca i azilu (Službeni glasnik BiH, br. 36/08, 87/12), te je za ovo pitanje, prije svega, bitan čl. 16 (Nezakonit ulazak u BiH), koji može biti adekvatan indikator da se radi o krijumčarenju lica, a koje može biti povezano sa trgovinom ljudima, preciznije, radnom eksploatacijom. Također, ako lice dobije status potencijalne ili identifikovane žrtve, može se postupiti u skladu sa čl. 54 (Privremeni boravak iz humanitarnih razloga), te je čl. 56 regulisano pitanje obaveze Ministarstva sigurnosti BiH prema ovoj kategoriji.

Služba za poslove sa strancima Bosne i Hercegovine postupa u skladu sa Zakonom o službi za poslove sa strancima (Službeni Glasnik BiH, br. 54/05, 36/08), a u svojoj nadležnosti ima obavljanje administrativno-upravnih i i inspekcijskih poslova propisanih Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu. Od mnogobrojnih nadležnosti SZPS, ova institucija ima i nadležnost u nadzoru nad pravnim i fizičkim licima u vezi s boravkom i i zapošljavanjem stranih državljana, podnošenje prijava i zahtjeva za postupanje protiv pravnih ili fizičkih lica zbog nepridržavanja propisa kojima se regulišu pitanja kretanja, boravka i zapošljavanja stranaca.

Od podzakonskih akata koji regulišu status stranih državljana, žrtava trgovine ljudima, bitan je Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, koji definiše konkretne mjere identifikacije stranih državljana kao žrtava trgovine ljudima.

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU - Na obukama koje su održane u prethodnom periodu na temu postupanja sa strancima žrtvama trgovine ljudima sudjelovali su i predstavnici institucija/ organizacija nadležnih za inspekcijski nadzor iz oblasti rada. Prema članu 7. Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima organi u postupanju u slučaju postojanja osnova sumnje da se radi o žrtvi trgovine – strancu dužni su bez odlaganja pismeno obavjestiti organizacijsku jedinicu Službe, a u cilju osiguranja prihvata i smještaja.

5. Koje mjere postoje kako bi se osiguralo da se muškarci žrtve trgovine ljudima identifikuju i da dobiju pomoć i zaštitu, uključujući i siguran smještaj, kao što je predviđeno Konvencijom?

IOM- No specific measures. Public stakeholders/operators, who might come across at first instance with a male victim of trafficking (es. labour inspectors), are in process of being trained on how to identify and process such cases.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO - Pitanje različitih vidova asistencije regulisano je podzakonskim aktima kojima se regulišu zaštita i ostvarivanje prava svih žrtava trgovine ljudima, bez diskriminacije po bilo kom osnovu: Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima. Ovim aktima je osigurana identifikacija, pomoć i zaštita muškaracima žrtvama trgovine ljudima, od strane svih institucija uključenih u državni referalni mehanizam, te i nevladinih organizacija koje imaju potpisane protokole o pružanju zaštite žrtvama trgovine ljudima sa Ministarstvom sigurnosti BiH za žrtve strane državljane i Ministarstvom za ljudska prava i izbijeglice BiH za žrtve državljane BiH.

MUP RS: Muškarci žrtve trgovine ljudima dobijaju pomoć i zaštitu na identičan način kao i druge žrtve trgovine ljudima (djeca i žene). Što se tiče smještaja u ustanove socijalne zaštite i sigurne kuće, ovdje se takođe ne pravi razlika, jer sve žrtve imaju pravo pristupa ovim ustanovama.

MFS: Pitanje različitih vidova asistencije regulisano je podzakonskim aktima kojima se regulišu zaštita i ostvarivanje prava svih žrtava trgovine ljudima, bez diskriminacije po bilo kom osnovu: Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima. Ovim aktima je osigurana identifikacija, pomoć i zaštita muškaracima žrtvama trgovine ljudima, od strane svih institucija uključenih u državni referalni mehanizam, te i nevladinih organizacija koje imaju potpisane protokole o pružanju zaštite žrtvama trgovine ljudima sa Ministarstvom sigurnosti BiH za žrtve strane državljane i Ministarstvom za ljudska prava i izbijeglice BiH za žrtve državljane BiH.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Prije svega, ovdje je bitno spomenuti Zakon o kretanju i boravka stranaca i azilu (Službeni glasnik BiH, br. 36/08, 87/12), te je za ovo pitanje, prije svega, bitan čl. 16 (Nezakonit ulazak u BiH), koji može biti adekvatan indikator da se radi o krijumčarenju lica, a koje može biti povezano sa trgovinom ljudima, preciznije, radnom eksploatacijom. Također, ako lice dobije status potencijalne ili identifikovane žrtve, može se postupiti u skladu sa čl. 54 (Privremeni boravak iz

humanitarnih razloga), te je čl. 56 regulisano pitanje obaveze Ministarstva sigurnosti BiH prema ovoj kategoriji.

Služba za poslove sa strancima Bosne i Hercegovine postupa u skladu sa Zakonom o službi za poslove sa strancima (Službeni Glasnik BiH, br. 54/05, 36/08), a u svojoj nadležnosti ima obavljanje administrativno-upravnih i i inspekcijskih poslova propisanih Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu. Od mnogobrojnih nadležnosti SZPS, ova institucija ima i nadležnost u nadzoru nad pravnim i fizičkim licima u vezi s boravkom i i zapošljavanjem stranih državljana, podnošenje prijava i zahtjeva za postupanje protiv pravnih ili fizičkih lica zbog nepridržavanja propisa kojima se regulišu pitanja kretanja, boravka i zapošljavanja stranaca.

Od podzakonskih akata koji regulišu status stranih državljana, žrtava trgovine ljudima, bitan je Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, koji definiše konkretne mjere identifikacije stranih državljana kao žrtava trgovine ljudima.

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU - **Član 14. stav (1) Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima** propisuje osiguranje zaštite i pomoći svim strancima koji su smješteni u sklonište kao potencijalne žrtve trgovine ljudima.

Obuka relevantnih stručnjaka (članovi 10. i 29.)

6. Opišite na koji način se identifikuju i ispunjavaju potrebe za obukom stručnjaka u oblasti borbe protiv TLJ, uz naznaku kategorija osoblja koje prima takvu obuku, da li je obuka obavezna ili opcionalna, sadržaja i fokusa obuke, te sredstava osiguranih za aktivnosti obuke. Ukoliko je procijenjen utjecaj obuke, navedite detalje.

IOM- More training would be needed for those professionals, who are newly involved in the referral mechanisms (e.g. labour inspectors, social workers). Additional regular and obligatory training on identifying and processing human trafficking cases would be required for the operators within those stakeholders where a switch of personnel in the technical units happens regularly and often (police and border police).

ZEMLJA DJECE BIH- U cilju edukativno preventivnog djelovanja kroz formalni obrazovni proces u odnosu na sve izraženiji problem trgovine ljudima, Udruženje je u 2014.godini pokrenulo trogodišnji program podržan od starne GIZ-a i KBF-a. Program je baziran na jačanju dječjih kapaciteta u vidu stepena usvojenog znanja, prezentaciji istog i debatiranju, kao i na jačanje vještina i znanja nastavnog kadra za samostalan rad na edukaciji djece. U tom smislu uspostavljena je saradnja sa Pedagoškim zavodom TK, u smislu potpisivanja sporazuma o podršci u implementaciji programa prevencije kroz osnovne škole Općine. U 2014. godini realizovana je edukaciju nastavnog osoblja osnovnih škola po principu „treniraj trenera". Pored edukatora za obuku nastavnog osoblja nesebičan doprinos obuci je pružio i predstavnik SIPA-e , kao član RMT, koji je konkretnim i praktičnim primjerima pokušao približiti fenomen trgovine ljudima posebno kada su djeca žrtve. Treningom je obuhvaćeno 50 profesionalaca iz 17 osnovnih škola općine Tuzla. Za preostalih 6 škola koje nisu prisustvovale treningu distribuiran je edukativni materijal u printanoj formi, kako bi se iste mogle na kvalitetan način uključiti u realizaciju narednih koraka (edukacija učenika).

MUP RS: U upravi za policijsko obrazovanje MUP-a RS organizuje se:

- osnovna policijska obuka prvog nivoa,
- osnovna policijska obuka drugog nivoa.

Trajanje oba navedena vida obuka i realizacija nastavnih sadržaja uređuje se:

- Nastavnim programom osnovne policijske obuke prvog nivoa i programom rada klase,
- Statutom Visoke škole unutrašnjih poslova,
- Nastavnim planom i programom osnovne policijske obuke drugog nivoa.

Centar za edukaciju sudija i tužilaca RS sprovodi obuke u cilju stručnog usavršavanja nosilaca pravosudnih funkcija i unapređenja profesionalnosti u pravosudnom sistemu.

Program obuka Centra kreira se na osnovu provedene ankete sudova i tužilaštava, izvještaja domaćih i međunarodnih organizacija i iskazanih potreba i preporuka u zemlji, regionu i svijetu.

Pored navedenog, obuke se sprovode kroz seminare i radionice organizovane u okviru IPA- projekta, a oblasti u kojima je potrebno sprovesti obuke se identifikuju na kraju svake godine.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova: Ova Uprava na zahtjev Policijske akademije „Vraca" pri Ministarstvu Unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine predlaže i delegira određene teme za obuku iz oblasti trgovine ljudima, inače policijski službenici ove Uprave kontinuirano prisustvuju obukama na ovu temu organizovanim od strane drugih vladinih i nevladinih institucija. Na tim obukama policijski službenici prisustvuju u svojstvu edukatora ili u svojstvu polaznika te obuke.

MFS: Potrebe za obukom stručnjaka definisane su u Strategiji suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini 2013 – 2015 sa Akcionim planom implementacije, te su planirane obuke obavezne za određene profile stručnjaka uključenih u državni referalni mehanizam, a sredstva se najčešće obezbjeđuju iz donatorskih sredstava.

Međunarodni forum solidarnosti – EMMAUS (MFS-EMMAUS) je u periodu januar - decembar 2015. godine, u suradnji i uz podršku Ministarstva sigurnosti BiH/Odsjeka za borbu protiv trgovine ljudima, realizovao projekat „Poboljšanje istražnih kapaciteta za borbu protiv trgovine ljudima i reintegraciju žrtava trgovine ljudima". Naime, Ministarstvo sigurnosti BiH implementira projekat „Pomoć Ministarstvu sigurnosti BiH u provedbi Strategije suprostavljanja trgovini ljudima 2013-2015", a na osnovu Ugovora o suradnji između Agencije za međunarodni razvoj Sjedinjenih Američkih Država (USAID) i Ministarstva sigurnosti BiH. Projekat, kao jednu od svojih komponenti, predviđa podršku Ministarstvu sigurnosti u poboljšanju istražnih kapaciteta za trgovinu ljudima i reintegracija žrtava trgovine ljudima, te je za implementaciju ove komponente projekta, na osnovu dugogodišnjeg angažmana i iskustva u pomenutoj oblasti, a putem Ugovora o suradnji, angažirano udruženje MFS-EMMAUS.

Osnovni cilj projekta je jačanje kapaciteta institucija i organizacija za borbu protiv trgovine ljudima kako bi usvojile i sprovodile učinkovitije politike, zakone i propise i povećale kapacitete za borbu protiv trgovine ljudima u cilju suzbijanja trgovine ljudima i pružanja bolje zaštite i pomoći žrtvama, podizanja svijesti u vezi s trgovinom ljudima u javnosti i među profesionalcima i suzbijanja trgovine ljudima i smanjenja potražnje za uslugama žrtava trgovine ljudima.

Shodno tome, projektne aktivnosti koje su provedene uključuju realizaciju devet obuka za profesionalace koji su uključeni u borbu protiv trgovine ljudima: četiri obuke za Regionalne monitoring timove za borbu protiv trgovine (RMT), četiri obuke za profesionalace iz struktura za borbu protiv trgovine ljudima uključene u istraživanje trgovine ljudima i jedna obuka za specijalizirane pravnike. Pomenute obuke su pružile sveobuhvatan i sistematičan pregled koncepta trgovine ljudima sa posebnim naglaskom na radnu eksploataciju, prisilno prosjačenje i trgovinu djecom uopće, a s ciljem poboljšanja operativne strukture upućivanja za žrtve trgovine ljudima (Državni referalni mehanizam), kao i odgovarajuće koordinacije aktivnosti i usluga koje se pružaju žrtvama, čime će se ostvariti poboljšanje kapaciteta za istragu slučajeva trgovine ljudima, te za pomoć i reintegraciju žrtava trgovine ljudima. Obuke su održane u Sarajevu, Banja Luci, Brčkom, Laktašima, Neumu, Mostaru i Tuzli.

Također, obuke su usmjerene na metode i moduse trgovine i povezane rizike, krivičnu istragu i procesuiranje slučajeva trgovine, identifikaciju žrtava, procedure upućivanja, pružanje adekvatne pomoći, naknadu štete, procedure i dokumentaciju za transnacionalno upućivanje, pitanja reintegracije, rehabilitacije, resocijalizacije, ekonomskog osnaživanja i pomoći prilikom zapošljavanja, kao i na pitanja koja neminovno utiču na postupke pojedinaca u svakodnevnom životu i radu (predrasude, stigmatizacija i tradicionalne vrijednosti koje su ukorijenjene u bh. društvo).

Također, u suradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH, uz obezbjeđenje donatorskih sredstava MFS-EMMAUS implementira i dva regionalna projekta koji uključuju obuke profesionalaca:

- tokom implementacije projekta „Povećanje ekspertize pravosudnih institucija o trgovini ljudima u Albaniji i BiH: Tretman žrtava i žrtava svjedoka trgovine ljudima" podržanog od strane Ministarstva vanjskih poslova Nizozemske, u suradnji sa Helsinškim Komitetom Nizozemske, Pravosudnom akademijom Nizozemske i Centrima za edukaciju sudija i tužilaca FBiH i RS realizovana je Edukacija edukatora te formirana grupa predavača za oblast trgovine ljudima iz redova sudija i tužilaca, te su realizovana tri stručna sastanka, i studijska posjeta Nizozemskoj tokom 2014. i 2015. godine, kao nastavak aktivnosti izgradnje kapaciteta zaposlenih u pravosuđu. Stručni sastanci bili su fokusirani na aktuelne teme vezane za prava žrtava trgovine ljudima: „Sekundarna viktimizacija", "Žrtve trgovine ljudima: Tehnike intervjuiranja (uključujući intervjuiranje djece)" i „Tehnike finansijskih istraga u slučajevima trgovine ljudima";

- u okviru regionalnog projekta „Balkans ACT (Against Crime of Trafficking) Now!" MFS-EMMAUS od 2013. godine u dvije faze, u partnerstvu sa organizacijama civilnog društva: ASTRA – Akcija protiv trgovine ljudima (Republika Srbija), Otvorena porta – La Strada (BJR Makedonija) i Centar za ženska prava (Crna Gora), realizirao je pet stručnih sastanaka u cilju jačanja kapaciteta partnerskih organizacija, u okviru čega je finaliziran strateški dokument za praćenje politika u oblasti trgovine ljudima pod nazivom „Okvir za praćenje i evaluaciju realizacije mjera vlada na Zapadnom Balkanu za borbu protiv trgovine ljudima". U okviru istog projekta realizovan je i Napredni trening za praćenje suđenja za krivično djelo Trgovina ljudima, u kojem je aktivno učešće uzelo devetnaest studenata kriminologije, a koji su temeljno znanje o trgovini ljudima stekli u okviru projekta „Povećanje ekspertize pravosudnih institucija o trgovini ljudima u Albaniji i BiH: Tretman žrtava i žrtava svjedoka trgovine ljudima", te koji na osnovu teorijskog znanja kontinuirano prate krivične postupke na bosanskohercegovačkim sudovima za počinjeno krivično djelo trgovina ljudima od marta 2014. godine. Također, dana 09. i 10. novembar 2015. godine u hotelu „Sarajevo" u Sarajevu realizovan je Regionalni stručni sastanak predstavnika sudova, tužilaštava i pravosudnih akademija iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Makedonije i Srbije, u cilju razvijanja regionalnog kurikuluma za pravosudne akademije i centre za obuku zaposlenih u pravosuđu, za oblast trgovine ljudima s posebnim fokusom na naknadu štete za žrtve trgovine ljudima i drugih teških krivičnih djela.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Potrebe za obukom stručnjaka definisane su u Strategiji suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini 2013 – 2015 sa Akcionim planom implementacije, te su planirane obuke obavezne za određene profile stručnjaka uključenih u državni referalni mehanizam, a sredstva se najčešće obezbjeđuju iz donatorskih sredstava.

Međunarodni forum solidarnosti – EMMAUS (MFS-EMMAUS) je u periodu januar - decembar 2015. godine, u suradnji i uz podršku Ministarstva sigurnosti BiH/Odsjeka za borbu protiv trgovine ljudima, realizovao projekat „Poboljšanje istražnih kapaciteta za borbu protiv trgovine ljudima i reintegraciju žrtava trgovine ljudima". Naime, Ministarstvo sigurnosti BiH implementira projekat „Pomoć Ministarstvu sigurnosti BiH u provedbi Strategije suprostavljanja trgovini ljudima 2013-2015", a na osnovu Ugovora o suradnji između Agencije za međunarodni razvoj Sjedinjenih Američkih Država (USAID) i Ministarstva sigurnosti BiH. Projekat, kao jednu od svojih komponenti, predviđa podršku Ministarstvu sigurnosti u poboljšanju istražnih kapaciteta za trgovinu ljudima i reintegracija žrtava trgovine ljudima, te je za implementaciju ove komponente projekta, na osnovu dugogodišnjeg angažmana i iskustva u pomenutoj oblasti, a putem Ugovora o suradnji, angažirano udruženje MFS-EMMAUS.

Osnovni cilj projekta je jačanje kapaciteta institucija i organizacija za borbu protiv trgovine ljudima kako bi usvojile i sprovodile učinkovitije politike, zakone i propise i povećale kapacitete za borbu protiv trgovine ljudima u cilju suzbijanja trgovine ljudima i pružanja bolje zaštite i pomoći žrtvama, podizanja svijesti u vezi s trgovinom ljudima u javnosti i među profesionalcima i suzbijanja trgovine ljudima i smanjenja potražnje za uslugama žrtava trgovine ljudima.

Shodno tome, projektne aktivnosti koje su provedene uključuju realizaciju devet obuka za profesionalace koji su uključeni u borbu protiv trgovine ljudima: četiri obuke za Regionalne monitoring timove za borbu protiv trgovine (RMT), četiri obuke za profesionalace iz struktura za borbu protiv trgovine ljudima uključene u istraživanje trgovine ljudima i jedna obuka za specijalizirane pravnike. Pomenute obuke su pružile sveobuhvatan i sistematičan pregled koncepta trgovine ljudima sa posebnim naglaskom na radnu eksploataciju, prisilno prosjačenje i trgovinu djecom uopće, a s ciljem poboljšanja operativne strukture upućivanja za žrtve trgovine ljudima (Državni referalni mehanizam), kao i odgovarajuće koordinacije aktivnosti i usluga koje se pružaju žrtvama, čime će se ostvariti poboljšanje kapaciteta za istragu slučajeva trgovine ljudima, te za pomoć i reintegraciju žrtava trgovine ljudima. Obuke su održane u Sarajevu, Banja Luci, Brčkom, Laktašima, Neumu, Mostaru i Tuzli.

Također, obuke su usmjerene na metode i moduse trgovine i povezane rizike, krivičnu istragu i procesuiranje slučajeva trgovine, identifikaciju žrtava, procedure upućivanja, pružanje adekvatne pomoći, naknadu štete, procedure i dokumentaciju za transnacionalno upućivanje, pitanja reintegracije, rehabilitacije, resocijalizacije, ekonomskog osnaživanja i pomoći prilikom zapošljavanja, kao i na pitanja koja neminovno utiču na postupke pojedinaca u svakodnevnom životu i radu (predrasude, stigmatizacija i tradicionalne vrijednosti koje su ukorijenjene u bh. društvo).

Također, u suradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH, uz obezbjeđenje donatorskih sredstava MFS-EMMAUS implementira i dva regionalna projekta koji uključuju obuke profesionalaca:

- tokom implementacije projekta „Povećanje ekspertize pravosudnih institucija o trgovini ljudima u Albaniji i BiH: Tretman žrtava i žrtava svjedoka trgovine ljudima" podržanog od strane Ministarstva vanjskih poslova Nizozemske, u suradnji sa Helsinškim Komitetom Nizozemske, Pravosudnom akademijom Nizozemske i Centrima za edukaciju sudija i tužilaca FBiH i RS realizovana je Edukacija edukatora te formirana grupa predavača za oblast trgovine ljudima iz redova sudija i tužilaca, te su realizovana tri stručna sastanka, i studijska posjeta Nizozemskoj tokom 2014. i 2015. godine, kao nastavak aktivnosti izgradnje kapaciteta zaposlenih u pravosuđu. Stručni sastanci bili su fokusirani na aktuelne teme vezane za prava žrtava trgovine ljudima: „Sekundarna viktimizacija", "Žrtve trgovine ljudima: Tehnike intervjuiranja (uključujući intervjuiranje djece)" i „Tehnike finansijskih istraga u slučajevima trgovine ljudima";

- u okviru regionalnog projekta „Balkans ACT (Against Crime of Trafficking) Now!" MFS-EMMAUS od 2013. godine u dvije faze, u partnerstvu sa organizacijama civilnog društva: ASTRA – Akcija protiv trgovine ljudima (Republika Srbija), Otvorena porta – La Strada (BJR Makedonija) i Centar za ženska prava (Crna Gora), i Udruženja tužilaca F BiH, realizirao je pet stručnih sastanaka u cilju jačanja kapaciteta partnerskih organizacija, u okviru čega je finaliziran strateški dokument za praćenje politika u oblasti trgovine ljudima pod nazivom „Okvir za praćenje i evaluaciju realizacije mjera vlada na Zapadnom Balkanu za borbu protiv trgovine ljudima". U okviru istog projekta realizovan je i Napredni trening za praćenje suđenja za krivično djelo Trgovina ljudima, u kojem je aktivno učešće uzelo devetnaest studenata kriminologije, a koji su temeljno znanje o trgovini ljudima stekli u okviru projekta „Povećanje ekspertize pravosudnih institucija o trgovini ljudima u Albaniji i BiH: Tretman žrtava i žrtava svjedoka trgovine ljudima", te koji na osnovu teorijskog znanja kontinuirano prate krivične postupke na bosanskohercegovačkim sudovima za počinjeno krivično djelo trgovina ljudima od marta 2014. godine. Također, dana 09. i 10. novembar 2015. godine u hotelu „Sarajevo" u Sarajevu realizovan je Regionalni stručni sastanak predstavnika sudova, tužilaštava i pravosudnih akademija iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Makedonije i Srbije, u cilju razvijanja regionalnog kurikuluma za pravosudne akademije i centre za obuku zaposlenih u pravosuđu, za oblast trgovine ljudima s posebnim fokusom na naknadu štete za žrtve trgovine ljudima i drugih teških krivičnih djela.

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU - Ministarstvo sigurnosti – Sektor za imigraciju u saradnji sa institucijama nadležnim za provođenje zakona kojim se reguliše ulaza,

boravak i kretanje stranaca u BiH (Granična policija BiH, Služba za poslove sa strancima, Sektor za azil i Ministarstvo vanjskih poslova BiH) je izradilo drugi *Program obuke u oblasti imigracija i azila za period 2012.-2015. godina*. Program obuke sadrži teme koje su iskazane od navedenih institucija/ organizacija kao potrebne u cilju unapriđenja rada službenika navedenih organizacija u provedbi Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu, kao i iz potrebe za izučavanjem i primjenom međunarodnih dokumenata, zakona i podzakonskih akata koji uređuju oblast imigracija i azila.

Program obuke sadrži sljedeće teme koje se odnose na zaštitu, postupanje i pomoć sa strancima žrtvama trgovine ljudima u sistemu imigracija i azila. Navedene obuke su organizovane od strane Ministarstva sigurnosti - Sektora za imigraciju (sredstva su osigurana kroz projekat) ili putem saradnje sa nevladinim organizacijama sa kojim Ministarstvo ima potpisan Protokol o saradnji i osiguranju adekvatnog i sigurnog smještaja i zbrinjavanja stranaca žrtava trgovine ljudima u BiH i Protokol o pružanju besplatne pravne pomoći strancima žrtvama trgovine ljudima u BiH (iskorištena su sredstva iz Budžeta Ministarstva sigurnosti). U obuke su uključeni predstavnici institucija/ organizacija nadležni za postupanje sa strancima žrtvama trgovine ljudima, kao i predstavnici institucija čije uključivanje u obuke je proizašlo kao preporuka iz međunarodnih izvještaja (npr. u obuke koje su organizovane 2013. i 2014. godine bili su uključeni predstavnici Ministarstva sigurnosti - Sektor za imigraciju, Sektora za međunarodnu saradnju i europske integracije – Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima, Služba za poslove sa strancima i Granična policija BiH**,** sudskih organa, predstavnici policijskih agencija, Agencije za zaštitu ličnih podataka u BiH, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, uprava za inspekcijske poslove, predstavnici Centara za socijalni rad, kao i nevladinih organizacija.). Obrađene teme na obukama su proizašle iz Programa obuke, te kao preporuke sadržane u izvještajima relevantnih organizacija koje prate stanje i borbu protiv trgovine ljudima u BiH.

Trenutno je u izradi nacrt *Programa obuke u oblasti imigracija i azila za period 2016.-2020. godina* koji također sadrži teme obuke koje se odnose na strance žrtve trgovine ljudima i definiše učesnike obuka.

DRŽAVNI KOORDINATOR – u sve tri policijske akademije uvedena je obavezna tema trgovine ljduima u kurikulumima osnovne obuke za policajce, inspektore i obukaza istražitelje koji rade na predmetima trgovine ljudima. Izrađen je edukativni materijal za sve tri vrste obuke i materijal za predavače te izvršena obuka predavača u dva navrata.

Posebne mjere koje se tiču djece (članovi 5., 10., 11., 12., 14., 15., 16., 28. i 30.)

7. Opišite da li je i na koji način trgovina djecom posebno tretirana u vašoj zemlji. Ako postoje institucije koje su odgovorne za preuzimanje vodeće uloge u borbi protiv trgovine djecom i poseban državni mehanizam upućivanja za djecu žrtve trgovine ljudima, navedite detalje.

IOM- Trafficking in children is not specifically addressed. On a positive note, the recent amendments to the Entity Criminal Codes (see above) and a stronger awareness of the stakeholders (law enforcement agencies and judiciary) have resulted in first cases of child begging being tried lately as human trafficking.

ZEMLJA DJECE BIH- Unutar naše države trgovine djecom nije na posebna način tretirana u odnosu na druge oblike trgovine ljudima. Stretegije za suprostavljanje trgovine ljudima 2013/15 u tački D.6. predlaže poboljšanje sistema zaštite od dječije pornografije i pedofilije te je i donešen Akcioni plan za zaštitu djece i sprečavanje nasilja nad djecom putem savrmenih informacioni- komunikacijskih tehnologija 2013/15. Međutim Strategija ne prepoznaje odvojen segment trgovine djecom, nego iste provlači kroz oblike trgovine ljudima u kojima su većinom uključena i djeca.

MUP RS: Što se tiče normativnog okvira u Republici Srpskoj za sprečavanje trgovine djecom izdvajamo:

- Krivični zakon koji u članu 198b. propisuje osnovni i kvalifikovane oblike djela trgovine maloljetnim licima,

- Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnim licima u krivičnom postupku koji utvrđuje posebna pravila postupanja prema djeci koja su žrtve ili svjedoci,
- Zakon o krivičnom postupku i drugi zakoni.

Institucionalni okvir čine: Ministarstvo unutrašnjih poslova, tužilaštva, sudovi, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, NVO, Ombudsman za djecu, Centar za pružanje besplatne pravne pomoći RS i dr. Kada je žrtva trgovine ljudima dijete imenuje se staratelj, dok se ne postigne rješenje u skladu sa najboljim interesima djeteta.

Što se tiče upućivanja djece možemo reći da u Republici Srpskoj postoji efikasna koordinacija aktivnosti svih prethodno navedenih institucija u konkretnim slučajevima trgovine djecom.

- Zakon o dječijoj zaštiti RS,
- Strategija za sprečavanje nasilja u porodici

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice: U Bosni i Hercegovini nema posebnih državnih mehanizama upućivanja za djecu žrtve trgovine ljudima. Kada se identifikuje dijete žrtva trgovine ljudima centar za socijalni rad imenuje staratelja koji dalje preuzima zaštitu njegovih najboljih interesa.

MFS: Državni referalni mehanizam za žrtve trgovine ljudima odgovoran je i za upućivanje djece žrtava trgovine ljudima.

Zakoni i međunarodni dokumenti koji direktno/indirektno regulišu pitanja prava djeteta u Bosni i Hercegovini su: Konvencija o pravima djeteta, a koja se direktno primjenjuje u BiH, Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu (sa podzakonskim aktima), te posebni entitetski zakoni koji regulišu položaj djece u krivičnom postupku. Također, Republika Srpska usvojila je i Zakon o dječijoj zaštiti, koji je u potpunosti posvećen pravima djeteta i regulisanju njegovog položaja. Od institucija koje su posvećene pravima djece, pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je usvojena Odluka o formiranju Vijeća za djecu Bosne i Hercegovine, a pri institucijama Ombudsmana postoje odjeli za praćenje politika za zaštitu djece BiH.

Za regulisanje statusa djeteta koje je žrtva trgovine ljudima, kao i punodobne žrtve trgovine ljudima, bitna su dva podzakonska akta, a to su: Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima. Ovi podzakonski akti propisuju posebne postupke za postupanje sa djecom žrtvama trgovine ljudima, a u najboljem interesu djeteta.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Državni referalni mehanizam za žrtve trgovine ljudima odgovoran je i za upućivanje djece žrtava trgovine ljudima.

Konvencija o pravima djeteta, a koja se direktno primjenjuje u BiH, Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu (sa podzakonskim aktima Pravilnik o posupanju sa stranim državljankama stranim državljankama žrtvama trgovine, Pravila o postupanju sa domaćim žrtvama trgovine), te Zakon o postupanju i zaštiti djece u krivičnom postrupku (posebni entitetski zakoni koji regulišu položaj djece u krivičnom postupku na čiju štetu je počinjeno u krivično djelo). Također, Republika Srpska usvojila je i Zakon o dječijoj zaštiti, koji je u potpunosti posvećen pravima djeteta i regulisanju njegovog položaja. Od institucija koje su posvećene pravima djece, pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je usvojena Odluka o formiranju Vijeća za djecu Bosne i Hercegovine, a pri institucijama Ombudsmana postoje odjeli za praćenje politika za zaštitu djece BiH.

Za regulisanje statusa djeteta koje je žrtva trgovine ljudima, kao i punodobne žrtve trgovine ljudima, Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima propisuju posebne postupke za postupanje sa djecom žrtvama trgovine ljudima, a u najboljem interesu djeteta.

8. Koje praktične mjere se poduzimaju kako bi se smanjila ranjivost djece u odnosu na trgovinu ljudima i stvorio zaštitni ambijent[1] za njih, uključujući i putem:

a. osiguravanja upisa sve djece po rođenju, a posebno iz socijalno ugroženih grupa;
b. podizanja svijesti o TLJ kroz obrazovanje;
c. obuku profesionalaca koji rade s djecom.

IOM- The abovementioned amendments to the law and capacity building events (conferences, seminars, training organized by domestic stakeholders, NGOs, international actors) have raised commitments of various operators. When it comes to the issue within the Roma community, the increased process of birth and residence registration is of beneficial for access to education, social assistance and services. Programs of enrolment of Roma pupils (especially those from vulnerable families) in the school should be strengthened.

ZEMLJA DJECE BIH- Pružanje asistencije za upis u Matičnu knjigu rođenih, uključivanje u zdravstveni sistem, ostvarivanje prava iz oblasti Socijalne zaštite, uključivanjeu obrazovni sistem. Rad sa porodicom i okolinom žrtve trgovine ljudima kako bi se ista mogla uključiti u svakodnevne društvene tokove. Uključivanjem u redovni sistem obrazovanja te praćenje uspjeha i redovnosti pohađanja školske nastave. Suzbijanje prisilnog dječijeg rada koji ostavlja trajne posljedice na razvoj djeteta i konstantno iste izlaže visokom riziku da postanu žrtve trgovine ljudima. Podizanjem svijesti lokalne zajednice o štetnosti dječijeg rada i količini prisutnosti rizika. Edukacijom roditelja i djece te nastavnog osoblja unutar osnovnih srednjih škola.

MUP RS: Ostvaruje se saradnja sa Savezom Roma Republike Srpske u cilju upisa djece po rođenju i naknadnih upisa. U Republici Srpskoj postoje programi zapošljavanja Roma, a postoji i obaveza završavanja osnovne škole.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice: UNHCR uz pomoć udruženja Vaša prava BiH obezbjeđuje besplatnu pravnu pomoć u postupku civilne registracije i pristupa ostalim pravima ugroženih Roma (upis u matične knjige, pribavljanje dokumenata, itd.). UNHCR je također zagovarao izmjenu zakonodavstva kako bi se olakšao upis matičnu knjugu rođenih. Zakonodavstvo se zamijenilo u oba entiteta. U cilju unaprjeđenja pristupa sistemu redovnog obrazovanja Roma u Bosni i Hercegovini putem rješavanja brojnih prepreka sa kojima se trenutno suočavaju – praktična, sistemska i pitanja šire prirode – Vijeća ministara Bosne i Hercegovine je 14. 7. 2010. godine usvojilo Revidirani akcioni plan Bosne i Hercegovine o obrazovanim potrebama Roma. Ovim dokumentom definirana su četiri cilja četrdesetsedam mjera kako bi djeca ove marginalizirane grupacije imala ravnopravnosti u pogledu dostupnosti kvalitetnom obrazovanju i kako bi mogla sticati neophodna znanja za kasnije kvalitetnije integriranje u društvo.

MFS: Od mnogobrojnih aktivnosti koje se sprovode na temu zaštite djece, organizacije civilnog društva aktivne u oblasti sprečavanja trgovine ljudima intenzivno sprovode aktivnosti podizanja svijesti javnosti, a posebno djece i mladih o fenomenu trgovine ljudima. Informacije o obuci profesionalaca navedene u odgovoru na pitanje 6. uključuju i profesionalce koji rade s djecom.

Praktične mjere i aktivnosti koje poduzima MFS-EMMAUS su slijedeće:

- Europski resursni centar za prevenciju trgovine ljudima i drugih oblika eksploatacije (EURC) uspostavljen sa svrhom podizanja svijesti o trgovini ljudskim bićima i drugim oblicima

[1] Koncept sigurnog okruženja, kako ga promovira UNICEF, ima osam ključnih komponenti:
- zaštita prava djece od negativnih stavova, tradicija, običaja, ponašanja i prakse;
- posvećenost vlade i zaštita i ostvarivanje dječijih prava;
- otvorene rasprave o, i aktivno bavljenje pitanjima zaštite djece;
- izrada i provođenje zaštitnih zakona;
- sposobnost onih koji se bave i koji su u kontaktu s djecom, porodicama i zajednicama da zaštite djecu;
- životne vještine, znanje i učešće djece;
- uspostavljanje sistema za praćenje i prijavljivanje slučajeva zlostavljanja;
- programi i usluge kako bi se omogućilo djeci žrtvama trgovine ljudima da se oporave i reintegriraju.

eksploatacije u cilju prevencije trgovine ljudima na globalnom, regionalnom, nacionalnom i lokalnom nivou, pruža korisne i ažurne informacije svim zainteresiranim akterima putem specijaliziranih biltena i elektronske biblioteke dostupne na web portalu za prevenciju trgovine ljudima www.eurcenter.net. Kao dio aktivnosti Resursnog centra, MFS-EMMAUS razvio je sveobuhvatne multimedijalne (DVD) trening materijale vezane za trgovinu ljudima i druge oblike eksploatacije, te ih distribuirao na preko 100 adresa;

- administriranje državnog web portala www.bihat.ba, uspostavljenog kao rezultat dugogodišnje uspješne suradnje sa Ministarstvom sigurnosti BiH/Odsjekom za borbu protiv trgovine ljudima, u cilju prevencije trgovine ljudima, pružanja informacija, te unapređenja umrežavanja i koordinacije aktera uključenih u oblast sprečavanja trgovine ljudima u BiH i regiji;

- u okviru javne kampanje „Spriječimo, zaštitimo, nadoknadimo - Pravda za žrtve trgovine ljudima" koja se realizuje u sklopu regionalnog projekta „Balkans ACT (Against Crime of Trafficking) Now!" koji podržava Europska unija, od 2014. godine, redovno se ažurira višejezični web portal www.nadoknadimo.org, sa interaktivnim sadržajima i korisnim informacijama o problemu trgovine ljudima i mogućnostima za naknadu štete za žrtve u BiH i u široj regiji. Intenzivirana je i promocija mobilne aplikacije pod nazivom „BAN Human Trafficking", čiji je cilj skretanje pažnje mladim osobama kako bi se informisale o problemu trgovine ljudima, kako prepoznati rizične situacije i načine kako ih izbjeći. Također, promotivni materijali o pravima žrtava trgovine ljudima i pravu na naknadu štete distribuirani su prilikom svih skupova na kojima je MFS-EMMAUS uzeo učešće.

Također, prema potrebi, u suradnji sa partnerskom NVO „Vaša prava BiH" vrši se i naknadni upis djece, žrtava trgovine ljudima smještenih u sklonište MFS-EMMAUS-a, u matične knjige rođenih. Prema zakonima o matičnim knjigama u Bosni i Hercegovini, rođenje djeteta se mora prijaviti u roku od 15 dana – iznimno u roku od 30 dana u drugim slučajevima

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- -Europski resursni centar za prevenciju trgovine ljudima i drugih oblika eksploatacije (EURC) uspostavljen sa svrhom podizanja svijesti o trgovini ljudskim bićima i drugim oblicima eksploatacije u cilju prevencije trgovine ljudima na globalnom, regionalnom, nacionalnom i lokalnom nivou, pruža korisne i ažurne informacije svim zainteresiranim akterima putem specijaliziranih biltena i elektronske biblioteke dostupne na web portalu za prevenciju trgovine ljudima www.eurcenter.net. Poznato nam je da je u okviru aktivnosti Resursnog centra, MFS-EMMAUS razvio je sveobuhvatne multimedijalne (DVD) trening materijale vezane za trgovinu ljudima i druge oblike eksploatacije, te ih distribuirao na preko 100 adresa;

- administriranje državnog web portala www.bihat.ba, uspostavljenog kao rezultat dugogodišnje uspješne suradnje sa Ministarstvom sigurnosti BiH/Odsjekom za borbu protiv trgovine ljudima, u cilju prevencije trgovine ljudima, pružanja informacija, te unapređenja umrežavanja i koordinacije aktera uključenih u oblast sprečavanja trgovine ljudima u BiH i regiji;

- u okviru javne kampanje „Spriječimo, zaštitimo, nadoknadimo - Pravda za žrtve trgovine ljudima" koja se realizuje u sklopu regionalnog projekta „Balkans ACT (Against Crime of Trafficking) Now!" koji podržava Europska unija, od 2014. godine, redovno se ažurira višejezični web portal www.nadoknadimo.org, sa interaktivnim sadržajima i korisnim informacijama o problemu trgovine ljudima i mogućnostima za naknadu štete za žrtve u BiH i u široj regiji. Intenzivirana je i promocija mobilne aplikacije pod nazivom „BAN Human Trafficking", čiji je cilj skretanje pažnje mladim osobama kako bi se informisale o problemu trgovine ljudima, kako prepoznati rizične situacije i načine kako ih izbjeći. Također, promotivni materijali o pravima žrtava trgovine ljudima i pravu na naknadu štete distribuirani su prilikom svih skupova na kojima je MFS-EMMAUS uzeo učešće.

Također, prema potrebi, u suradnji sa partnerskom NVO „Vaša prava BiH" vrši se i naknadni upis djece, žrtava trgovine ljudima smještenih u sklonište MFS-EMMAUS-a, u matične knjige rođenih. Prema

zakonima o matičnim knjigama u Bosni i Hercegovini, rođenje djeteta se mora prijaviti u roku od 15 dana – iznimno u roku od 30 dana u drugim slučajevima.

9. Objasnite koje metode se koriste za provjeru starosti potencijalne žrtve trgovine ljudima kada je starost teško utvrditi i kada postoje razlozi da se vjeruje da je osoba dijete. Da li se takva osoba smatra djetetom do završetka provjere starosti?

ZEMLJA DJECE BIH- Konkretne mjere provjere starosti vrši nadležni CSR, policijske uprave u saradnji sa Matičnim uredima.

MUP RS: Koriste se metode kriminalističko tehničke identifikacije (registracija putem fotografije, DNA uzorci, provjere preko INTERPOL-a i dr.). Žrtva se smatra djetetom do završetka provjere starosti.

MFS: Ova pitanja regulisana su podzakonskim aktima kojima se reguliše status djeteta koje je žrtva trgovine ljudima (kao i status punodobnih žrtava trgovine ljudima) Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, koji propisuju postupanje u najboljem interesu djeteta. Tako Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima. propisuje da „Ako se ne može sa sigurnošću odrediti dob žrtve trgovine ljudima, a postoje razlozi koji navode da je žrtva trgovine dijete, sa takvim licem postupa se sa pretpostavkom da je žrtva – dijete

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Ova pitanja regulisana su podzakonskim aktima kojima se reguliše status djeteta koje je žrtva trgovine ljudima (kao i status punodobnih žrtava trgovine ljudima) Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, koji propisuju postupanje u najboljem interesu djeteta. Tako Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima. propisuje da „Ako se ne može sa sigurnošću odrediti dob žrtve trgovine ljudima, a postoje razlozi koji navode da je žrtva trgovine dijete, sa takvim licem postupa se sa pretpostavkom da je žrtva – dijete".

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU - Stranac potencijalna žrtva trgovine ljudima se smatra djetetom do završetka provjere starosti, što je propisano **članom 9. stav (5) Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima:** *„Ukoliko se dob stranca ne može utvrditi sa sigurnošću, a postoje razlozi za vjerovanje da se radi o djetetu, isti se tretira kao dijete sve do potvrđivanja njegove starosne dobi. Prema toj osobi se poduzimaju sve posebne propisane mjere u cilju zaštite najboljeg interesa djeteta, te se obavještava mjesno nadležni općinski organ uprave za poslove socijalne zaštite u cilju osiguranja privremenog staratelja.*"

10. Koji koraci se poduzimaju u vašoj zemlji kako bi se osiguralo da su prava djeteta i njegovi/njeni najbolji interesi[2] uzeti u obzir, posebno kada su u pitanju:

a. **identifikacija djece žrtava trgovine ljudima;**
b. **imenovanje zakonskog staratelja, organizacije ili organa koji postupaju u najboljem interesu maloljetnika bez pratnje identifikovanih kao žrtve trgovine ljudima;**
c. **lociranje porodice djeteta;**
d. **osiguravanje da identitet ili podaci koji omogućavaju identifikaciju djeteta žrtve trgovine ljudima, ne budu javno objavljeni putem medija ili na bilo koji drugi način;**
e. **pristup adekvatnom i sigurnom smještaju, obrazovanju i zdravstvenoj zaštiti;**
f. **izdavanje boravišnih dozvola za djecu žrtve trgovine ljudima;**

[2] „Najbolji interesi djeteta" znači da svaku situaciju treba gledati iz perspektive djeteta, pokušavajući uzeti u obzir mišljenje djeteta i sa ciljem da se osigura da se njegova/njena prava poštuju. Svaka odluka koja se tiče djeteta stoga treba biti donesena na temelju onoga što je objektivno najbolje za to dijete, s obzirom na njene/njegove godine i zrelost.

g. **pružanje savjetodavne pomoći i informacija na jeziku koji dijete može razumjeti, pravne pomoći i besplatne pravne pomoći prije, za vrijeme i nakon sudskog postupka, uključujući i zahtjev za naknadu;**
h. **utvrđivanje najboljih interesa, uključujući i procjenu rizika, prije bilo kakve odluke o povratku djeteta žrtve trgovine u njegovu/njenu domovinu, i osiguravanje sigurnog povratka djeteta u skladu s najboljim interesima djeteta;**
i. **posebne mjere zaštite za djecu.**

ZEMLJA DJECE BIH- Zaštita identiteta djeteta, osiguravanje primarne zadravstvene zaštite, osiguranvanje zaštite djeteta prilikom procesuiranja slučaja, adekvatan smještaj, uključivanje u školski sistem, zaštita od daljnje viktimizacije djeteta žrtve trgovine ljdima. Nažalost, najbolji interes djeteta nije ispoštovan kod mnogih od navedenih stavki. Npr. Kod identifikacije žrtava trgovine ljudima službena lica CSR često neozbiljno pristupaju prijavama sumnje na trgovinu ljudima kada su u pitanju Romska djeca i slučajevi prosjačenja, maloljetničkog braka i sl. vezajući to za Romske običaje i samim time ne djeluju blagovremeno na prijavu. Identična stvar je i kod procjene rizika sigurnog povratka djeteta u porodicu, zahtjev za naknadu štete, posebne mjere zaštite i sl……Prilikom vraćanja u porodicu nadležni CSR ne vodi nikakav monitoring slučaja, ne pokreće po službenoj dužnosti proces vraćanja djeteta u obrazovni proces, već je to ostavljeno na volju same porodice. Kako u većini slučajeva roditelji nemaju interes da se djeca vraćaju u redovno obrazovanje nažalost u većini takvih slučajeva djeca ostanu izvan procesa obrazovanja pa samim tim ponovo u riziku od eksploatacije.

MUP RS: Mjere se preduzimaju na osnovu individualne procjene posebnih okolnosti svakog djeteta prilikom čega se uzimaju u obzir potrebe djeteta i druge okolnosti.

Nakon identifikacije djete se odmah šalje nadležnim službama za zaštitu, pomoć i rehabilitaciju.

Kada je djete lišeno roditeljskog staranja određuje se kao što je i propisano staralac, dok se ne postigne rješenje u skladu sa najboljim interesima djeteta.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice: Bosna i Hercegovina se ratifikacijom Konvencija o pravima dijeteta obavezala da će osiguravati da se uvijek primjenjuje najbolji interes djeteta. U skladu s tim, usvojen je i Akcioni plan za djecu Bosne i Hercegovine 2015.-2018. koji uz podršku UNICEF-a izradilo Vijeće za djecu BiH pri Ministarstvu za ljudska prva i izbjeglice BiH, a koji je Vijeće ministara usvojilo početkom juna ove godine. Prilikom identifikacije djeteta žrtve trgovine ljudima po hitnom postupku se imenuje staratelj od strane nadležnog centra za socijalni rad koji postupa u najboljem interesu djeteta. Ukoliko nadležno ministarstvo unutrašnjih poslova ocijeni da nije bezbjedan povratak u porodicu socijalni radnik zbrinjava dijete žrtvu u sigurnu kuću. Za svaku žrtvu pojedinačno se pravi reintegracijski plan koji obuhvata i pristup obrazovanju a naručito zdravstvenoj zaštiti.

MFS: Navedena pitanja regulisana su podzakonskim aktima kojima se reguliše status djeteta koje je žrtva trgovine ljudima (kao i status punodobnih žrtava trgovine ljudima): Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, a po istima postupaju sve institucije i ovlaštene organizacije uključene u Državni referalni mehanizam.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Navedena pitanja regulisana su podzakonskim aktima kojima se reguliše status djeteta koje je žrtva trgovine ljudima (kao i status punodobnih žrtava trgovine ljudima): Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, a po istima postupaju sve institucije i ovlaštene organizacije uključene u Državni referalni mehanizam.

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU - Član 19. stav (3) Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima propisuje imenovanje zakonskog staratelja za dijete stranaca žrtvu trgovine ljudima: "*U toku provođenja postupka smještaja djeteta u sklonište nadležna*

organizaciona jedinica Službe obavještava organ uprave nadležan za poslove socijalne zaštite, u mjestu gdje se sklonište nalazi o potrebi postavljanja privremenog staratelja koji je u obavezi da zastupa interese djeteta u postupku do nalaženja trajnog rješenja."

11. Koje praktične mjere se poduzimaju u vašoj zemlji na identifikaciji žrtava trgovine ljudima među stranim državljanima maloljetnicima bez pratnje, uključujući i azilante? Koje mjere se poduzimaju za sprječavanje njihovog nestanka? Da li je bilo slučajeva prisilnog povratka djece žrtava trgovine ljudima?

ZEMLJA DJECE BIH- Izradom indikatora za prepoznavanje djece žrtava trgovine ljudima (izrađeni od strane Udruženje „Zemlja djece u BiH") u velikom su olakšali rad profesionalaca. Izvršene su obuke profesionalaca granične policije, te su isti uključeni u Regonalne monitorign timove za borbu protiv trgovine ljudima kako bi se povečale mjere otkrivanja djece bez pratnje i migranta. Da li je bilo prislinog povratka djece žrtava trgovine ljudima u našu zemlju – nismo upoznati sa takvim inforamcijama.

MUP RS: Ministarstvo unutrašnjih poslova preduzima istražne mjere i radnje, ostvaruje saradnju sa policijskim agencijama u BiH, Interpolom, Europolom, a po potrebi se formiraju zajednički istražni timovi u cilju identifikacije žrtava trgovine ljudima, otkrivanja, sprečavanja i rasvjetljavanja krivičnih djela trgovine ljudima.

MFS: Prema Pravilniku o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, za ovo pitanje bitan je čl. 19 (Posebna zaštita djece), a prema kojem dijete koje nije državljanin Bosne i Hercegovine uživa ista prava na brigu i zaštitu kao i djeca koja su državljani Bosne i Hercegovine.

12. Koji programi i usluge postoje u vašoj zemlji za (re)integraciju djece žrtava trgovine ljudima? Koja rješenja se pružaju ako reintegracija djeteta u njegovu/njenu porodicu nije u najboljem interesu djeteta?

Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS : Reintegracija djece žrtava trgovine ljudima se odvija kroz sledeđe usluge:

- smještaj u ustanovu socijalne zaštite,
- smještaj u Sigurnu kuću,
- zdravstvena zaštita i psihosocijalni tretman,
- pohađanje nastave u školama,
- novčana pomoć,
- zbrinjavanje u hraniteljsku porodicu,
- savjetovanje

:Strucni radnici centara za socijalni rad/sluzbi socijalne i djecije zastite procjenjuju sta je od navedenog najbolje i najpotrebnije djetetu.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice: Ako reintegracija djeteta u njegovu porodicu nije u najboljem interesu djeteta, dijete se na zahtjev postavljenog staratelja smješta u sigurnu kuću. Ukoliko se radi o domaćim žrtvama trgovine ljudima Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH potpisuje Sporazume o saradnji sa nevladinim organizacijama koje pružaju direktnu asistenciju žrtvama trgovine ljudima državljanima BiH.

Mreža RING: Mreža RING smatra da se u Bosni i Hercegovini u poslednje vrijeme čine napori na zaštiti djece od trgovine ljudima. To se naročito odnosi na zaštitu djece od prosjačenja i na prepoznavanje prosjačenja kao jednog od oblika trgovine ljudima. Postoje centri za prihvatanje djece zatečene u prosjačenju u Sarajevu, Tuzli i Banja Luci, a tokom prošle godine otvoreni su u Zenici i Bijeljini. Državni mehanizmi za sprečavanje trgovine ljudima dobro sarađuju sa nevladinim sektorom, pa je tako ove godine povodom obilježavanja 18 . oktobra – Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima provedena kampanja sa ciljem da se podigne svijest o potrebi zaštite djece od ekspolatacije. Kampanju su vodile

zajedno članice mreže Ring i Ministrastvo sigurnosti – Odjel za borbu protiv trgovine ljudima. Članice mreže Ring su u 12 gradova u BiH organizovale okrugle stolove sa predstavnicima lokalnih institucija (policije, centara za socijalni rad, tužilastva, sudovi , obrazovne ustanove) na kojima se raspravljalo o prosjačenju kao obliku trgovine ljudima i o tome sta lokalne institucije mogu učiniti da bi se obezbijedila bolja zasštita djece.

U svih 12 gradova održana je ulična akcija na kojoj su predstavnici nevladinih organizacija zajedno sa predstavnicima institucija dijelili propagandni materijal koji je obezbijedio Odjel za borbu protiv trgovine ljudima. Sve uличne akcije su bile dobro propraćene od lokalnih medija a u Sarajevu je održana koferencija za štampu koju su propratili mediji na državnom nivou.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Prema Pravilniku o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, za ovo pitanje bitan je čl. 19 (Posebna zaštita djece), a prema kojem dijete koje nije državljanin Bosne i Hercegovine uživa ista prava na brigu i zaštitu kao i djeca koja su državljani Bosne i Hercegovine.

ZEMLJA DJECE BIH- Izuzev programa Dnevnih centri za djecu uključenu u život i rad na ulici koji pružaju direktnu psihosocijalnu podršku maloljetnim žrtvama trgovine ljudima i njihovim porodicama ukoliko nisu bila na bilo koji način uključena u eksploataciju djeteta, ne postoji niti jedan drugi organizovani oblik kontinuirane podrške žrtvama trgovine ljudima nakon izlaska iz Sigurnih kuća. Podrška Dnevnih centara se sastoji od materijalne podrške, do edukativne, savjetodavne, psihološke i sl. Strategijom za suprostvljanje trgovine ljudima u BiH 2013/15 Ovi Centri prepoznati kao dio referalnog mehanizma nisu finansirani iz Budžetskih sredstava i ako izvršavaju poslove reintegracije žrtava trgovine ljudima.

Samo u ekstremni slučajevima „trgovine ljudima" CSR dijete smještaju u odgovarajuću ustanovu socijalne zaštite jer vraćanje djeteta u porodicu nije u njegovom najboljem interesu. Nažalost, kod ekonomske eksploatacije djece ili prisilne udaje sve ćešći slučaj je da CSR vraćaju dijete u porodicu i pored toga što to nije u njegovom najboljem interesu jer su jedan ili oba roditelja na direktan način učestvovala u „trgovanju" djeteta.

MFS- Svaka institucija/organizacija postupa u skladu sa zakonom određenim ovlaštenjima, te se po potrebi, nadležnosti delegiraju na niži ili viši nivo. Također, uloga nevladinog sektora u ovome domenu jeste pružanje asistencije djeci u vidu pružanja skloništa, te različitih programa za potrebe resocijalizacije i reintegracije. Centri za socijalni rad svoju ulogu vrše kroz pravna pitanja dodjele zakonskog staratelja koji/a će ga/ju zastupati u svim pratećim pravnim postupcima. U ranijim pitanjima su pruženi odgovori koji zakonski akti regulišu položaj, prava i obaveze stranih državljana, maloljetnih i punoljetnih. Navedena pitanja regulisana su podzakonskim aktima kojima se reguliše status djeteta koje je žrtva trgovine ljudima (kao i status punodobnih žrtava trgovine ljudima): Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, a po istima postupaju sve institucije i ovlaštene organizacije uključene u Državni referalni mehanizam**.**

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Svaka institucija/organizacija postupa u skladu sa zakonom određenim ovlaštenjima, te se po potrebi, nadležnosti delegiraju na niži ili viši nivo. Također, uloga nevladinog sektora u ovome domenu jeste pružanje asistencije djeci u vidu pružanja skloništa, te različitih programa za potrebe resocijalizacije i reintegracije. Centri za socijalni rad svoju ulogu vrše kroz pravna pitanja dodjele zakonskog staratelja koji/a će ga/ju zastupati u svim pratećim pravnim postupcima. U ranijim pitanjima su pruženi odgovori koji zakonski akti regulišu položaj, prava i obaveze stranih državljana, maloljetnih i punoljetnih. Navedena pitanja regulisana su podzakonskim aktima kojima se reguliše status djeteta koje je žrtva trgovine ljudima (kao i status punodobnih žrtava trgovine ljudima): Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, a po istima postupaju sve institucije i ovlaštene organizacije uključene u Državni referalni mehanizam.

C. Pitanja koja se odnose na konkretne članove

Definicije (član 4.)

13. Da li je vaša zemlja iskusila bilo kakve poteškoće prilikom identifikacije i procesuiranja slučajeva na osnovu trgovine ljudima radi prisilnog rada ili usluga, ropstva i praksi sličnih ropstvu ili podčinjenosti? Ako jeste, navedite detalje.

IOM- There are some difficulties in identifying cases of human trafficking for labour exploitation. This is due to various reasons for instance: 1) precarious knowledge of the labour inspectors on the issue and low level of their involvement in identifying such cases; 2) scares awareness of the workers on what they rights and violation of their rights are; 3) low level of commitment of the operators in exploring and identifying such cases; 4) others.

MUP RS: U Republici Srpskoj ne postoje ovakve vrste teškoća. Određene poteškoće koje se pojavljuju uglavnom se otklanjaju u toku operativnog rada i krivičnog postupka. Zabilježen je jedan slučaj prisilnog rada ali bez elemenata organizovanosti.

MFS: Pravosuđe u Bosni i Hercegovini polako i nesigurno prolazi proces identifikacije prisilnog prosjačenja kroz trgovinu ljudima, te sprovođenja istražnog i krivičnog postupka. Do sada, imamo jednu presudu za prosjačenje, te dva krivična postupka u toku na području Brčko Distrikta. Neophodno je uzeti u obzir da se prosjačenje, kao oblik radne eksploatacije može identifikovati kao krivično djelo Trgovina ljudima tek od 2013. godine, ali na području Brčko Distrikta i Republike Srpske.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- U slučajevima već prepoznatih novih vidova trgovine ljudma postupak identifikacije kroz trgovinu ljudima je otežan u fazi sprovođenja istražnog i krivičnog postupka, posebno prisilnog prosjačenja, sklapanje prisilnih brakova (djeca romske populacija su uglavnom žrtve trgovine ljudima). Do sada, imamo jednu presudu za prosjačenje, te dva krivični postupak u toku na području Brčko Distrikta. Neophodno je uzeti u obzir da se prosjačenje, kao oblik radne eksploatacije može identifikovati kao krivično djelo Trgovina ljudima tek od 2013. godine, ali na području Brčko Distrikta i Republike Srpske.

14. Kako zakonodavstvo vaše zemlje definira „zloupotrebu stanja ranjivosti" i koji su kriteriji za ocjenu ranjivosti osobe koja je predmet TLJ? Navedite bilo koje relevantne primjere gdje su sredstva koja su korištena u TLJ uključivala i zloupotrebu stanja ranjivosti.

MUP RS: Krivični zakon RS u članu 198a. definiše stanje ranjivosti kao zloupotrebu odnosa povjerenja, zavisnosti ili bespomoćnosti i teške prilike drugog lica.

MFS: Krivičnim zakonom Republike Srpske zloupotreba stanja ranjivosti definisana je kao sredstvo trgovine ljudima, dok u ostalim krivičnim zakonima ovo pitanje nije precizno definisano.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Krivičnim zakonom Republike Srpske zloupotreba stanja ranjivosti definisana je kao sredstvo trgovine ljudima, dok u ostalim krivičnim zakonima ovo pitanje nije precizno definisano.

15. U kojoj mjeri zakonodavstvo vaše zemlje prepoznaje relevantnost prisilnog braka i ilegalnog usvajanja u krivičnim djelima TLJ? Navedite bilo koje primjere iz sudske prakse gdje su prisilni brak i ilegalno usvajanje razmatrani u kontekstu TLJ.

ZEMLJA DJECE BIH- Udruženje se u prethodnom periodu direktno susrelo sa dva slučaja „trgovine ljudima". Jedan se odnosio na prisilni brak gdje se proces završio na način da je majci, kao optuženoj, izrečena presuda za krivično djelo zanemarivanja djeteta iako su bila ispunjena sva tri elementa „trgovine ljudima": novčana transakcija, utvrđena eksploatacija (radna/seksualna), pa čak i prevoženje

žrtve. Na žalost po ko zna koji put naše zakonodavstvo očigledne slučave trgovine ljudima spuštaju na krivično djelo zanemarivanje djeteta i time doprinose daljnjoj viktimizaciji žrtava trgovine ljudima. Drugi slučaj ilegalnog usvajanja se također vodio na Tužilaštvu našeg kantona (TK), gdje je porodica iz BiH ilegalno usvojila djevojčicu iz druge države te je ista bila primorana na kućno robstvo. Djevojčica nije imala kontakta sa vanjskim svijetom niti drugim ljudima čemu je dodatno doprinjela i jezička barijera. Djevojčica nije bila sa prosotra našeg govornog područja. Nehuman odnos više robovlasnički je primjećen od strane građana koji su prijavili slučaj nadležnim ustanova kada je i pokrenut proces. Međutim sa ishodom navedenog lsučaja nismo upoznati. Ali niti jedan slučaj se nije razmatrao u kontekstu trgovine ljudima**.**

MUP RS: Prislini brak je prema Krivičnom zakonu RS prepoznat kao vid eksploatacije krivičog djela trgovine ljudima.

MFS: Krivični zakon Republike Srpske definiše prisilni brak kao oblik trgovine ljudima, dok u ostalim krivičnim zakonima ovo pitanje nije konkretizovano.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Krivični zakon Republike Srpske definiše prisilni brak kao oblik trgovine ljudima, dok u ostalim krivičnim zakonima ovo pitanje nije konkretizovano.

16. Da li se prisilno prosjačenje može smatrati svrhom trgovine ljudima u skladu sa zakonodavstvom vaše zemlje? Da li je bilo slučajeva trgovine djecom radi prisilnog prosjačenja uz uključenost porodice ili staratelja djeteta?

IOM- Upon amendments to the Entity Criminal Codes (Republika Srpska and Brcko District), the domestic stakeholders (law enforcement and judiciary) have initiated legal proceedings on child begging cases qualified as human trafficking. Most of the child begging cases involve ethnic minority groups, whereas family members/guardians are involved as perpetrators.

ZEMLJA DJECE BIH- Prisillno prosjačenje u FBiH je jedan od oblika eksploatacije djece i može se smatrati trgovinom ljudima ukoliko su ispunjena još dva elementa. Međutim, od strane policije i pravosudnih institucija na ovaj oblik eksploatacije djece u većini slučajeva se gleda kao na zanemarivanje djeteta, odnosno društveno negativno ponašanje djeteta. U posljednje vrijeme povećan je broj slučajeva trgovine ljudima u obliku prisilnog prosjačenja uz uključenost roditelja ili staratelja kao najčešćeg oblika vrbovanja, ali i prisilno prosjačenje od strane trećeg lica većinom organizovano putem kriminalnih grupa. Naše Udruženje posjeduje bazu podataka o djeci koja su izložena prosjačenju te djeci koja se nalaze u visokom riziku da budu eksploatisana. Do sada smo evidentirali 60 lica koja su aktivno u prošnji (svakim danom) od toga 41 dijete i 19 odraslih osoba, na području grada Tuzle. Ovakve slučajeve eksploatacije dostavljamo nadležnim ustanovama, međutim od 83 prijave u samo 2015.godini samo jedan proces je pokrenut protiv jednog roditelja gdje se oduzelo pravo roditelju da živi sa djetetom. Proces se nažalost nije vodio kao trgovina ljudima nego kao grubo zanemarivanje od strane roditelja. Iako već godinu dana postoji pravosnažno Rješenje o izuzimanju djece iz porodice koja je direktno prodala odnosno učestvovala u eksploataciji djece, u konkretnom slučaju, djeca još uvijek od strane CSR nisu izuzeta i još uvijek se nalaze na ulici eksploatisana od strane i roditelja i trećih lica.

MUP RS:. Prisilno prosjačenje se može smatrati trgovinom ljudima ukoliko se radi o prosjačenju u većem obimu i sa elementom organizovanosti.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova: Prisilno prosjačenje se može smatrati trgovinom ljudima u skladu sa zakonodavstvom naše zemlje jer u trenutno važećim krivičnim zakonima FbiH inkrimisana su srodna krivična djela koje tretiraju prosjačenje kao krivično djelo. Mada treba napomenuti da još uvijek u Krivičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine nije inkrimisano krivično djelo „Trgovine ljudima" tako da se u tu svrhu može koristiti krivično djelo iz člana 219. „Zapuštanje ili zlostavljanje djeteta ili maloljetnika" gdje stavu 2. navedenog djela glasi „Kaznom iz stava 1. kazniti će se roditelj, usvojitelj, staratelj ili druga osoba koja zlostavi dijete ili maloljetnika, prisili ga na rad koji ne

odgovara njegovoj životnoj dobi, ili na pretjerani rad, **ili prosjačenje**, ili ga iz koristoljublja navodi na ponašanje koje je štetno za njegov rad".

MFS: Krivični zakoni RS i Brčko distrikta kriminaliziraju prisilno prosjačenje kao oblik trgovine ljudima. Što se tiče procesuiranja prosjačenja u 2015. godini, u Osnovnom sudu Brčko Distrikta vodi se krivični postupak procesuiranja prosjačenja, a prema čl. 207a – Trgovina ljudima.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Krivični zakoni RS i Brčko distrikta kriminaliziraju prisilno prosjačenje kao oblik trgovine ljudima. Što se tiče procesuiranja prosjačenja u 2015. godini, u Osnovnom sudu Brčko Distrikta vodi se krivični postupak procesuiranja prosjačenja, a prema čl. 207a – Trgovina ljudima. U krivičnom zakonu F BiH, prosjačenje se definiše u poglavlju "krivičnih djela protiv braka i porodice" (član 219 . " Zapuštanje ili zlostavljanje djeteta ili maloljetnika !)

17. Da li se eksploatacija za kriminalne radnje može smatrati svrhom TLJ u skladu sa zakonodavstvom vaše zemlje? Navedite bilo koje primjere iz sudske prakse.

ZEMLJA DJECE BIH- Donesena je presuda u Brčko distriktu za prisilno prosjačenje i radnu eksploataciju djece.

MUP RS: Krivični zakon RS definiše da postoji krivično djelo trgovine ljudima ukoliko se lice iskorištava za vršenje krivičnih djela

MFS: Iako nije decidno navedeno, u krivičnim zakonima u BiH eksploatacija za izvršenje kriminalnih radnji tretira se kao „drugi oblici iskorištavanja", te je uočena pravosudna praksa da se žrtve trgovine ljudima ne procesuiraju zbog počinjenih kriminalnih radnji u toku procesa eksploatacije

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Iako nije decidno navedeno, u krivičnim zakonima u BiH eksploatacija za izvršenje krivicnih radnji tretira se kao „drugi oblici iskorištavanja", te je uočena pravosudna praksa da se žrtve trgovine ljudima ne procesuiraju zbog počinjenih kriminalnih radnji u toku procesa eksploatacije. U početnim fazama je bio jedan slučaj koji je razmatran na Udarnoj grupi, i efikasnim mjerama zaustavljena procedura vođenja pripemnog postupka protiv maloljetne djevojčice koja je od strane organizovane grupe korištena za izvršenje krivičnih djela krađa, a protiv izvršilaca je podnešen nadležnom tužilaštvu Izvještaj o počinjenom krivičnom djelu (postupak u fazi istrage)

Prevencija TLJ (član 5.)

18. Da li je utjecaj kampanja za podizanje svijesti i drugih mjere za sprečavanje TLJ ocijenjen i kakvi su rezultati uzeti u obzir? Dostavite kopije bilo kojih izvještaja evaluacije utjecaja.

DRŽAVNI KOORDINATOR: U toku 2015. godine provedena je informativna kampanja nakon koje je provedeno istraživanje o nivou svijesti javnosti o problemu trgovine ljudima. Izvještaj se nalazi u prilogu (Anex 1)

IOM- The impact of the awareness-raising campaigns could be questionable. The strategy and planning on how to conduct new campaigns on a result-based approach should be improved.

MUP RS: U Republici Srpskoj se veoma uspješno sprovode kampanje za podizanje svjesti, održavaju okrugli stolovi, dijeli promotivni materijal i preduzimaju druge mjere za sprečavanje trgovine ljudima.

MFS: Tokom 2013. godine MFS-EMMAUS realizirao je uz podršku Ambasade SAD-a kampanju podizanja svijesti o trgovini ljudima, te je prije početka kampanje i nakon realizacije kampanje sprovedeno istraživanje javnog mnijenja putem telefonske ankete. Rezultati ovog straživanja dostupni su svim

relevantnim akterima na www.bihat.ba, a korišteni su i za pripremu strateških dokumenata i definisanja politika u pomenutoj oblasti.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO-Poznato je da se rezultati jednog od vrlo uspjejšnih istraživanja mogu naći na www.bihat.ba, a korišteni su i za pripremu strateških dokumenata i definisanja politika u pomenutoj oblasti

19. Na koji način vaša zemlja promovira i finansira istraživanja o TLJ i koristiti rezultate istog u razvoju politike za borbu protiv trgovine ljudima? Navedite primjere nedavnih istraživanja.

DRŽAVNI KORDINATOR – U toku 2015. Godine provedeno je nezavisno naučno istraživanje o trgoivni ljudima u Bosni i Hercegovini. Istraživanje je finansiralo Minisrtarstvo sigurnosti a provedeno od Centra za istraživanje politika suprostavljanja kriminalu (CPRC). U toku je prevođenje Izvještaja o istraživanju na engleski jezik koje će biti na raspolaganju GRETA u skoro vrijeme.

IOM- Researches recently conducted in the country have been financed by international donors (e.g. IOM, Italian Government, USAID). No specific information on how the findings of such researches are used to devise an anti-trafficking policy.

MUP RS: U Repbulici Srpskoj nije sprovedeno istraživanje na ovu temu.

MFS: Istraživanja o trgovini ljudima finansiraju se donatorskim sredstvima koja najčešće obezbjeđuju i realiziraju nevladine organizacije. Pozitivan primjer proaktivnog angžmana države je realizacija projekta „Pomoć Ministarstvu sigurnosti BiH u provedbi Strategije suprostavljanja trgovini ljudima 2013-2015", koji implementira Ministarstvo sigurnosti BiH na osnovu Ugovora o suradnji između Agencije za međunarodni razvoj Sjedinjenih Američkih Država (USAID) i Ministarstva sigurnosti BiH. Projekat, kao jednu od svojih komponenti, predviđa istraživanje trgovine ljudima, koje realiziraju nevladine organizacije na osnovu ugovora o suradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Istraživanja o trgovini ljudima finansiraju se donatorskim sredstvima koja najčešće obezbjeđuju i realiziraju nevladine organizacije. Pozitivan primjer proaktivnog angžmana države je realizacija projekta „Pomoć Ministarstvu sigurnosti BiH u provedbi Strategije suprostavljanja trgovini ljudima 2013-2015", koji implementira Ministarstvo sigurnosti BiH na osnovu Ugovora o suradnji između Agencije za međunarodni razvoj Sjedinjenih Američkih Država (USAID) i Ministarstva sigurnosti BiH. Projekat, kao jednu od svojih komponenti, predviđa istraživanje trgovine ljudima, koje realiziraju nevladine organizacije na osnovu ugovora o suradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH.

20. Kako migracijsko zakonodavstvo i politike vaše zemlje nastoje spriječiti TLJ, omogućavajući zakonite migracije?

MFS: Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu na detaljan način reguliše pitanja migracija stranaca, prelaska granice i kontrolu (kao i popratni podzakonski akti), te uz pomoć Sužbe za poslove sa strancima, Granične policije Bosne i Hercegovine, te drugih agencija za sprovođenje zakona se onemogućava bilo kakva malverzacija po ovom pitanju i omogućavaju se legalne migracije stranaca na teritoriji Bosne i Hercegovine

FEDERALNO TUŽILAŠTVO-Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu na detaljan način reguliše pitanja migracija stranaca, prelaska granice i kontrolu (kao i popratni podzakonski akti), te uz pomoć Sužbe za poslove sa strancima, Granične policije Bosne i Hercegovine, te drugih agencija za sprovođenje zakona se onemogućava bilo kakva malverzacija po ovom pitanju i omogućavaju se legalne migracije stranaca na teritoriji Bosne i Hercegovine

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU - Na web stranici Ministarstva sigurnosti (www.msb.gov.ba) su dostupne osnovne Informacije za strance (na bh. službenim jezicima i

engleskom jeziku) o ulasku, boravku i međunarodnoj zaštiti stranaca u BiH. Informacije se zasnivaju na odredbama zakonskih i podzakonskih akata kojima se provodi imigracijska politika Bosne i Hercegovine.

21. Opišite mjere poduzete u vašoj zemlji na sprječavanju TLJ u svrhu uzimanja organa, a naročito:

- **a. zakone i propise o transplantaciji organa i uzimanju organa, uključujući i uslove za postupak donacije žive osobe (informacije/pristanak, evaluacija/izbor, praćenje i registar) i kriterije za izdavanje dozvola centrima za donacije žive osobe;**
- **b. instituciju/e zadužena/e za praćenje i nadzor medicinske njege i oporavka donatora i primatelja i upravljanje ili nadzor svim listama čekanja za transplantaciju organa;**
- **c. smjernice i obuka za relevantne stručnjake s ciljem sprječavanja ovog oblika TLJ, za prijavljivanje slučajeve i za identifikaciju i pomoć žrtvama**.

IOM- No specific measures to prevent THB for the purpose of the removal of organs are reported.

MUP RS: U Republici Srpskoj postoji Zakon o transplantaciji ljudskih organa i Zakon o transplantaciji ljudskih tkiva i ćelija.
Ovim zakonima uređuje se transplantacija ljudskih organa ili dijelova organa ljudskog porijekla, načela transplantacije, organizacija obavljanja stručno-medicinskih poslova u oblasti transplantacije, postupak transplantacije, uzimanje ljudskih orana od živog davaoca, uzimanje ljudskih organa od umrlog davaoca, kao i druga pitanja od značaja za transplantaciju.

Krivični zakon RS propisuje krivično djelo „Nedozvoljeno presađivanje dijelova čovječijeg tijela".

MFS: MFS-EMMAUS nema informacije o identifikovanim slučajevima ovog oblika trgovine ljudima u BiH

Mjere za obeshrabrivanje potražnje (član 6.)

22. Koje preventivne mjere za obeshrabrivanje potražnje koja podstiče različite oblike eksploatacije je vaša zemlja usvojila, posebno u oblastima:

- **a. edukativni programi;**
- **b. informativne kampanje i uključivanje medija;**
- **c. zakonodavstvo (uključujući u oblastima javnih nabavki, uslovima objelodanjivanja i borbe protiv korupcije);**
- **d. uključivanje privatnog sektora.**

DRŽAVNI KOORDINATOR – Edukativni programi se konstantno provode za sve profesionalne koji učestvuju u referalnom mehanizmu. U toku 2015 godine provedena je masovna informativna kampanja i provedena poseban projekat uključivanja medija u borbu protiv trgovine ljudima kroz koji je obučeno 20 novinara i finansijski podržano pet odabranih novinara koji su proveli novinarska istraživanja o fenomenu trgoivne ljudima i objavili svoje izvještaje u medijima.

IOM- The implemented measures are mostly targeting the potential THB victims rather than the users of the services provided through the exploitation. This is also reflected in the legislation with mild penalties for users of the services, particularly those originated by sexual exploitation.

MUP RS: U cilju obeshrabrivanja potražnje preduzimaju se sledeće mjere:

- povećanje efikasnosti sprečavanja i borbe protiv trgovine ljudima,
- saradnja sa svim relevantnim subjektima (NVO, privatni sektor i dr.),
- informacione kampanje,
- okrugli stolovi i dr

MFS: MFS-EMMAUS realizirao je tokom 2013. i 2014. godine informativnu kampanju, uz uključivanje medija, u cilju skretanja pažnje javnosti na krivično zakonodavstvo po kome je omogućeno kažnjavanje klijenata žrtava trgovine ljudima, i na taj provodi preventivne mjere za obeshrabrivanje potražnje za uslugama žrtava trgovine ljudima.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO-U okviru edukativnih aktivnosti Centar za edukaciju sudija i tužilaca imaju u programu rada kontinuiranu obuku na temu trgovine ljudima, isto i Udruženje tužilaca F BiH ova tema se uključuje u edukativnu aktivnost tužilaca, a isto tako u saradnji sa međunarodnim institucijama, nevladinim organizacijama, Ministarstvom sigurnosti BiH- Ured državnog koordinatora u borbi protiv trgodine ljudima i ilegalne imigracije, u svoje programe edukacije uključuje i policiju i tužioce, a uglavnom i Udarnu grupu u borbi protiv trgovine ljudima i organizovanu ilegalnu imigraciju.

23. Opišite mjere poduzete u vašoj zemlji za sprječavanje trgovine ljudima u svrhu prisilnog rada ili usluga, između ostalog, putem radne inspekcije i radne administracije, praćenjem agencija za zapošljavanje i privremeni rad, i praćenjem lanaca snabdijevanja.

IOM- A public system is in place to monitor and analyse official national and international job offers. On another note, there is not an effective system to detect and diminish the risk of unofficial/informal recruitment system of workers, who are then involved in forced labour system.

Positively, the BiH prosecutor has recently issued an indictment against 15 persons accused to be part of a network, which hired workers to be then exploited, as responsible for the recruitment of the workers and money laundry.

Ministarstvo rada I boračko invalidske zaštite RS: U Republici Srpskoj inspekcija rada vrši inspekcijski nadzor propisa koji se odnose na:

- zasnivanje radnog odnosa,
- potpisivanje i sprovođenje ugovora,
- plate,
- raskid ugovora,
- bezbjednost i zdravlje na radu i dr.

BiH je između ostalih Konvencija Međunarodne organizacije rada ratifikovala i Konvenciju o ukidanju prisilnog rada (br.105) iz 1957. godine, Konvenciju o prisilnom radu (br. 29) iz 1930. godine i Konvenciju o najgorim oblicima dječijeg rada (br. 182) iz 1999. godine. U skladu sa obavezama preuzetim ratifikacijom navedenih Konvencija, sva relevantna legislativa u Republici Srpskoj, a koja se odnosi na sve oblike prisilnog rada i zloupotrebu dječijeg rada je usklađena sa odredbama ovih Konvencija. U skladu sa Ustavom Međunarodne organizacije rada, BiH u trogodišnjim intervalima toj organizaciji dostavlja izvještaje o primjeni Konvencija, koje razmatra Komitet eksperata MOR-a.

U prethodnom periodu nisu zaprimljene značajnije primjedbe na provođenje ovih međunarodnih Konvencija u Republici Srpskoj, niti su putem inspekcijskih kontrola uočene pojave prisilnog rada ili nedozvoljenog iskorištavanja dječijeg rada kako na štetu rezidenata BiH tako i na štetu nerezidenata, odnosno lica koje su žrtve trgovinom ljudima.

MFS: Jedna od mjera poduzetih za sprečavanje trgovine ljudima u svrhu prisilnog rada ili usluga je uključivanje inspekcija rada u državni referalni mehanizam, odnosno regionalne monitoring timove, i njihovo uključivanje u obuke za profesionalce uključene u suzbijanje trgovine ljudima.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Jedna od mjera poduzetih za sprečavanje trgovine ljudima u svrhu prisilnog rada ili usluga je uključivanje inspekcija rada u državni referalni mehanizam, odnosno regionalne monitoring timove, i njihovo uključivanje u obuke za profesionalce uključene u suzbijanje trgovine ljudima.

Granične mjere (član 7.)

24. Opišite konkretne mjere poduzete u vašoj zemlji na jačanju kapaciteta graničara za prevenciju i borbu protiv TLJ, posebno u vezi sa:

- **a. identifikacijom mogućih žrtava TLJ u kontekstu granične kontrole;**
- **b. identifikacijom mogućih počinilaca krivičnih djela TLJ;**
- **c. prikupljanjem informacija sa izvora od žrtava i počinilaca;**
- **d. identifikacijom ugroženih osoba kojima je potrebna međunarodna zaštita među mogućim žrtvama trgovine ljudima.**

IOM- Training are organized for border police staff. However, due to the shift of staff within the various units and location, more and periodic training would benefit all those border police staff involved in preventing and countering THB, particularly the newly appointed personnel.

MFS: Zakon o graničnoj policiji Bosne i Hercegovine detaljno propisuje nadležnost Granične policije koja je, između ostalog, zadužena i za provođenje odredbi Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu. Također, Granična policija, kao jedna od agencija za sprovođenje zakona, redovno prolazi obuke profesionalca u borbi protiv trgovine ljudima koje realizira MFS-EMMAUS, a u suradnji sa partnerskim organizacijama i institucijama Bosne i Hercegovine.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO-Zakon o graničnoj policiji Bosne i Hercegovine detaljno propisuje nadležnost Granične policije koja je, između ostalog, zadužena i za provođenje odredbi Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu. Granična policija je uključena u obuke koje redovno kao jedna od agencija za sprovođenje zakona, redovno prolazi obuke profesionalca u borbi protiv trgovine ljudima koje realizira Ministtarstvo sigurnosti BiH, NGO a u suradnji sa partnerskim organizacijama i institucijama Bosne i Hercegovine.

GRANICNA POLICIJA BIH Policijski službenici Granične policije BiH kontinuirano se upućuju na eksterne obuke u vezi sa problematikom trgovine ljudima, na koji način se postiže jačanje kapaciteta Granične policije za prevenciju i borbu protiv trgovine ljudima. U periodu 2013. – 2015.godine službenici Granične policije Bosne i Hercegovine učestvovali su na 21 eksternoj obuci u vezi sa borbom protiv trgovine ljudima. Obuke su održavane u zemlji i inostranstvu i na njima je učešće uzelo ukupno 34 policijska službenika Granične policije. Na dvije održane obuke od strane FRONTEX-a (2013.godine u Italiji i 2015.godine u Litvaniji) 4 policijska službenika Granične policije obučeni su za trenere/multiplikatore iz oblasti borbe protiv trgovine ljudima. Kapaciteti Granične policije se razvijaju i kroz sistem internih obuka, na način da se od strane internih predavača iz Granične policije Bosne i Hercegovine vrši obuka policijskih službenika u organizacionim jedinicama. S tim u vezi, u 2013.godini održane su 4 interne obuke u vezi sa trgovinom ljudima koje je pohađalo 160 policijskih službenika. U 2014. godini, 11 internih obuka pohađalo je 674 policijska službenika. U 2015. godini, do dana podnošenja izvještaja, 2 interne obuke pohađalo je 117 policijskih službenika

25. Koje mjere su poduzete kako bi se osiguralo da je osoblje zaposleno kod komercijalnih prijevoznika, uključujući zaposlenike avio kompanija i osoblje koje radi na drugim sredstvima prijevoza kopnom i morem, u mogućnosti da otkrije moguće žrtve TLJ i obavijestiti relevantna tijela u dogledno vrijeme?

IOM- No such measures have been taken.

GRANICNA POLICIJA BIH Nismo upoznati sa eventualno preduzetim mjerama prema osoblju zaposlenom kod komercijalnih prevoznika u pogledu otkrivanja potencijalnih žrtava trgovine ljudima i obavještavanja relevantnih tijela o tome.

26. Koje mjere su poduzete za unaprjeđenje saradnje između agencija za kontrolu granica u pogledu uspostavljanja i održavanja direktnih kanala komunikacije? Na koji način su ovi kanali korišteni za otkrivanje transnacionalne TLJ? Navedite primjere slučajeva kada su ovi kanali korišteni i sve poteškoće s kojima su se suočavale agencije za kontrolu granica u ovom kontekstu.

IOM- The cross-border cooperation would need to be strengthened, also through regular communication and exchange of information. These measures would foster a better transnational capacity to detect THB cases.

Granična policija uzima učešće u radu Udarne grupe za borbu protiv trgovine ljudima, kao i regionalnih monitoring timova za borbu protiv trgovine ljudima.

Saradnja sa agencijama za kontrolu granica unutar BiH (UIO BiH, Služba za poslove sa strancima, Kancelarija za veterinarstvo, Kancelarija za zaštitu zdravlja bilja) uspostavljena je u okviru zajedničkog centra za analizu rizika u okviru kojeg se vrše analize rizika zajedničkih za najmanje dvije participirajuće agencije.

Takođe, saradnja sa agencijama za kontrolu granica drugih zemalja odvija se u skladu sa potpisanim sporazumima o policijskoj saradnji. GRANICNA POLICIJA BIH

Identifikacija žrtava (član 10.)

27. Da li postoji državni mehanizam za upućivanje (DMU) ili ekvivalentan sistem za identifikaciju i upućivanje na pomoć žrtava trgovine ljudima, kako domaćih tako i stranih državljana, za bilo koji oblik eksploatacije? Ukoliko postoji, navedite tijela uključena u proces i njihove odgovornosti. Ako je DMU postojao u vašoj zemlji u vrijeme prve evaluacije, navedite bilo kakve promjene koje su se u istom desile u međuvremenu.

DRŽAVNI KOORDINATOR – Državni mehanizam upučivanja postoji i definisan je u Pravilniku o zaštiti stranih žrtava trgovine ljudima (za strane žrtve) i u Pravilima o zaštiti žrtava trgoivne ljudima i svjedoka trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine (za domaće žrtve). U odnosu na prethodnu evaluaciju GRETA nisu načinjene bitnije izmjene mehenizma upučivanja osim što su u mehanizam uključene inspekcije rada i centri za mentalno zdravlje.

IOM- A NRM is operative in the country for both national and foreign victims of trafficking. Public and private actors are involved in it. In particular: State Ministry of Security (National Anti-trafficking Coordinator and Service for Foreign Affairs) mainly for coordination of activities and identification of THB cases with foreign victims, police for identification (at the Entity level), NGOs in providing shelter and range of services (e.g. psycho-social support, vocational training, etc.) to national and foreign victims. The accommodation of the victims in the authorized shelters is financially covered by the State Ministry of Security (for foreign victims) or the State Ministry of Human Rights and Refugees (for national victims).

MUP RS: U Republici Srpskoj za identifikaciju I upućivanje žrtava trgovine ljudima nadležni su: Ministarstvo unutrašnjih poslova, tužilaštva, inspekcije rada, NVO I druge institucije.

MFS: U Državni referalni mehanizam, odnosno regionalne monitoring timove uključene su inspekcije rada, centri za mentalno zdravlje, dnevni centri za djecu koja žive i rade na ulici.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- U Državni referalni mehanizam, odnosno regionalne monitoring timove uključene su inspekcije rada, centri za mentalno zdravlje, dnevni centri za djecu koja žive i rade na ulici.

28. Da li postoje formalizirani pokazatelji za identifikaciju žrtava TLJ za različite oblike eksploatacije i na koji način je njihovo korištenje od strane raznih stručnjaka osigurano u praksi u vašoj zemlji?

IOM-There are set of criteria and indicators to identify the cases. The extent of usage of the indicators and how applicable and updated they are is not reported.

ZEMLJA DJECE BIH- Izrađeni indikatora za prepoznavanje žrtava trgovine ljudima (izrađeni od strane Udruženje „Zemlja djece u BiH") isti su podjeljeni u četri grupe: opšti indikatori, radna , seksualna eksploatacija i radna eksploatacija u svrhu prosjačenja. Ovi indikatori su urađeni na osnovu praktičnih dugogodišnjih iskustava u radu sa djecomu uključenom u život i/ili rad na ulici i uvršteni su u Praktikum za obuku sudija, tužioca, socijalnih, obrazovnih i zdravstvenih radnika u vezi dječijeg štetnog rada.

MUP RS: Ne postoje formalni pokazatelji za identifikaciju žrtava.

MFS: Formalizirani pokazatelji za identifikaciju žrtava trgovine ljudima su elementi trgovine ljudima prema definiciji ovog krivičnog djela u krivičnom zakonodavstvu BiH, a njihovo korištenje osigurano je u praksi kroz redovnu edukaciju relevantnih profesionalaca. Također, organizacije civilnog društva posebno su izradile indikatore za identifikaciju potencijalnih žrtava trgovine ljudima maloljetnika, žrtava seksualne i radne eksploatacije, prisilnog prosjačenja i sl.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Obilježja krivičnog djela trgovine ljudima deinisani su u krivičnim zakonima a njihova primjena u praksi se unapređuje kroz redovnu edukaciju relevantnih profesionalaca. Organizacije civilnog društva posebno su izradile indikatore za identifikaciju potencijalnih žrtava trgovine ljudima maloljetnika, žrtava seksualne i radne eksploatacije, prisilnog prosjačenja i sl.

29. Šta se smatra „osnovanim razlozima" da se vjeruje da je neka osoba žrtva TLJ i koji organi su nadležni za identifikaciju žrtava na osnovu „osnovanih razloga"? Navedite primjere iz prakse.

ZEMLJA DJECE BIH- Nadležna Ministarstva unutrašnjih poslova, Državna agencija za istrege i zaštitiu SIPA, Ministarstvo sigurnosti BiH , odsjek za borbu protiv trgovine ljudima.

- Osnovni razlozi ustvari elemnti trgovine ljudima koji moraju biti ispunjeni: Transport, transkacija i eksploatacija... dok kod odraslih i prisila, iznuda i sl.

MUP RS: Osnovani razlozi su:

- ne poznavanje jezika,
- lice ne posjeduje dokumente,
- način života,
- zdravstveno stanje,
- fizički izgled,
- način ponašanja i dr.

MFS: Postojanje elemenata trgovine ljudima prema definiciji ovog krivičnog djela u krivičnom zakonodavstvu BiH smatra se „osnovanim razlogom" da je neka osoba potencijalna žrtva trgovine ljudima, a za identifikaciju potencijalnih žrtava trgovine ljudima su nadležne agencije za sprovođenje zakona, tužilaštva, CSR-i, Ministarstvo sigurnosti BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, dok formalnu identifikaciju da je neka osoba žrtva trgovine ljudima potvrđuje sudska presuda protiv počinioca.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Postojanje elemenata trgovine ljudima prema definiciji ovog krivičnog djela u krivičnom zakonodavstvu BiH smatra se „osnovanim razlogom" da je neka osoba potencijalna žrtva trgovine ljudima, a za identifikaciju potencijalnih žrtava trgovine ljudima su nadležne agencije za sprovođenje zakona, tužilaštva, CSR-i, Ministarstvo sigurnosti BiH, Ministarstvo za ljudska prava i

izbjeglice BiH, dok formalnu identifikaciju da je neka osoba žrtva trgovine ljudima potvrđuje sudska presuda protiv počinioca.

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU - Član 6. stav (2) Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima navodi: "*U postupku identifikacije žrtve trgovine nadležni organi su dužni da cijene sljedeće pokazatelje:*

- *samoidentifikaciju,*
- *mjesto i uslove gdje je stranac potencijalna žrtva trgovine pronađena,*
- *ograničenje lične slobode,*
- *psiho-fizičko stanje osobe,*
- *dob osobe, posebno ako su osobe u dobi do 18 godina,*
- *način i svrhu ulaska u Bosnu i Hercegovinu,*
- *status, kretanje i boravak osobe u Bosni i Hercegovini,*
- *posjedovanje putne isprave,*
- *posjedovanje finansijskih sredstava i*
- *druge okolnosti relevantne za pravilnu identifikaciju*."

30. Koje mjere se poduzimaju u vašoj zemlji da bi se ohrabrila samoidentifikacija žrtava TLJ?

IOM- No specific measures are taken besides the provision of physical and identity protection for the victim.

ZEMLJA DJECE BIH- Naše Udruženje kroz edukativne aktivnosti radi sa djecom na njihovom osnaživanju da prepoznaju, ali i prijave osoblju Centra da su ekspolatisana. Unutar Dnevnog centra radimo sa djecom i roditeljima na osnaživanju istih te prepoznavanju elemenata trgovine ljudima. Pored Dnevnog centra radimo na terenskim lokacijama unutar rizičnih naselja (Izbjeglički kampovi i Romska naselja). U vidu radionica i fokus grupa educiramo djecu i roditelje, a u posljednjem periodu sve više imamo zahtjeva od strane obrazovnih ustanova za edukacijom njihovog osoblja na temu trgovine ljudima.

MUP RS: Sprovode se kampanje, organizuju se okrugli stolovi i medijski programi.

MFS: Samoidentifikacija u procesu trgovine ljudima nije čest slučaj u praksi krivičnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, stoga MFS-EMMAUS, kao i druge partnerske NVO i državne institucije redovno organizuju promotivne kampanje i edukacije šire javnosti o problemu trgovine ljudima, naročito kod prepoznavanja elemenata i opasnosti koju utjecaj prisutnosti ovog fenomena može imati na individuu i društvo

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Samoidentifikacija u procesu trgovine ljudima nije čest slučaj u praksi krivičnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, stoga NVO i državne institucije redovno organizuju promotivne kampanje i edukacije šire javnosti o problemu trgovine ljudima, naročito kod prepoznavanja elemenata i opasnosti koju utjecaj prisutnosti ovog fenomena može imati na individuu i društvo.

31. Koje mjere se poduzimaju u vašoj zemlji kako bi se identifikovale žrtve TLJ tokom razmatranja zahtjeva za azil i prilikom povratka lica čije su prijave odbijene? Na koji način je osigurana komunikacija između organa vlasti odgovornih za identifikaciju žrtava trgovine ljudima i organa vlasti zaduženih za imigracije i azil kad postoje osnovani razlozi da se vjeruje da je osoba koja nezakonito boravi u zemlji žrtva trgovine ljudima?

MUP RS: Na teritoriji Republike Srpske za identifikaciju žrtava trgovine ljudima su nadležni Ministarstvo unutrašnjih poslova RS, tužilaštva i drugi organi, koji nakon identifikovanja strane žrtve ostvaruju saradnju sa organima zaduženim za migracije i azil.

Mreža RING: U Bosni i Hercegovini kao i u državama u okruženju ne postoje odgovarajući mehanizmi za identifikaciju žrtava što za rezultat ima konstantno smanjivanje broja identifikovanih žrtava. Osnovni razlog je u tome što više nema stranih žrtava trgovine ljudima za čiju identifikaciju su postojali dobri mehanizmi koje su institucije države kreirale zajedno sa nevladinim sektorom. Sada se u trgovini ljudima koriste domaće žrtve a za njihovu identifikaciju nema odgovarajućih mehanizama pa se takve žrtve uopšte ne identifikuju iako znamo da postoje. Nevladin sektor je u potpunosti isključen iz postupka identifikacije što je najveća greška. Kada je upitanju seksualna eksplatacija registruju se samo žrtve koje se ,,samoidentifikuju„ a to su veoma rijetki slučajevi jer nema ništa što bi ih ohrabrilo da to učine (nije organizovana odgovarajuća pravna pomoć, podrška u toku postupka , nema mogućnosti za naplatu oštete). Mreža RING smatra da državne institucije zajedno sa predstavnicima nevladinog sektora treba da izrade nove mehanizme za identifikaciju domaćih žrtava trgovine.

MFS: Ova pitanja regulisana su primjenom Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu, te Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, a komunikacija je osigurana putem državnog referalnog mehanizma i regionalnih monitoring timova, u koordinaciji Ministarstva sigurnosti BiH/Odsjeka za borbu protiv trgovine ljudima.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Ova pitanja regulisana su primjenom Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu, te Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, a komunikacija je osigurana putem državnog referalnog mehanizma i regionalnih monitoring timova, u koordinaciji Ministarstva sigurnosti BiH/Odsjeka za borbu protiv trgovine ljudima.

Zaštita privatnog života. član 11.)

32 Koje mjere poduzimaju nadležni profesionalci kako bi zaštitili tajnost podataka i zaštitili privatni život i identitet žrtava TLJ, uključujući i kada je u pitanju čuvanje njihovih ličnih podataka? Postoje li bilo kakvi sukobi interesa između profesionalne etike, s jedne strane, i obaveze prijavljivanja krivičnog djela, s druge strane? Ako postoje, kako se ovi sukobi rješavaju u praksi?

IOM- All professionals involved are called to protect confidentiality of the information and protection personal life and identity of the victims. Sanctions are envisaged in case of violation of that duty. However, there has been in the past some cases of information leaks with details on the identity of the victim published by media.

ZEMLJA DJECE BIH- Profesionalci postupaju po Zakonu o zaštiti ličnih podataka, također, zaštitai ličnih podataka zrtve trgovine ljudima je obavezna kao i tajnost lokacije smještaja iste. Dešava se da u praksi profesionaleci odaju inforamcije licima za koje je izvršena prijava u smislu ko je izvršio prijavu. Tako ugrožavaju sigurnost profesionalcima koji otkrivaju potencijalne žrtve trgovine i izvršavaju prijave istih. Naše Udruženje je u nekoliko navrata pretrpilo štetu zbog „curenja" inforamcija od strane profesionala u državnim ustanovama, kada su u pitanju prijave potencijalnih žrtava trgovne ljudima.

MUP RS: Obrada ličnih podataka vrši se u skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka. Zakon o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku RS predviđa mogućnost prisustva stručnih lica prilikom saslušanja i ispitivanja, kako bi se svjedoku pružila adekvatna psihološka, socijalna i stručna pomoć.

Također, predviđeno je i svjedočenje putem tehničkih uređaja za prenos slike i zvuka.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova: Mjere koje poduzimaju nadležni profesionalci kako bi zaštitili tajnost podataka i kako bi žaštitili život i identitet žrtve trgovine ljudima uključujući i čuvanje njihovih ličnih podataka, jesu da u svim slučajevima kada se postupa sa ovom vrstom podataka jeste da se sa istim postupa u skladu sa „Zakonom o zaštiti tajnih podataka BiH", konkretnim predmetima se u takvim slučajevima određuje određeni stepen tajnosti, što podrazumijeva da samo određene ovlaštene osobe imaju pristup tim podatcima.

MFS: Kao i za svako postupanje institucija, i ovo pitanje je pokrivenom zakonskim odredbama. Shodno rečenom, u svrhu poštivanja ličnih podataka, nadležni organi dužni su postupati u skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka Bosne i Hercegovine. Također, na državnom nivou i nižim nivoima (entiteti i Brčko Distrikt) postoje zakoni o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, te detaljno objašnjavaju postupak zaštite svjedoka u toku krivičnog postupka. Na državnom nivou u primjeni je i Zakon o programu zaštite svjedoka koje sprovodi Državna agencija za istrage i zaštitu, a za potrebe Tužilaštva Bosne i Hercegovine. Zaštita svjedoka je poredviđena i čl. 16 (Zaštita svjedoka i vještaka), a prema Zakonu o međunarodnoj pravnoj pomoći. Pitanje zaštite podataka, privatnosti i identiteta žrtava trgovine ljudima definisano je i u podzakonskim aktima prema kojima djeluju svi profesionalci uključeni u državni referalni mehanizam: Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima i Pravilnik o zaštiti žrtava i žrtava svjedoka trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Kao i za svako postupanje institucija, i ovo pitanje je pokrivenom zakonskim odredbama. Shodno rečenom, u svrhu poštivanja ličnih podataka, nadležni organi dužni su postupati u skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka Bosne i Hercegovine. Također, na državnom nivou i nižim nivoima (entiteti i Brčko Distrikt). Zakoni o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka detaljno objašnjavaju postupak zaštite svjedoka u toku krivičnog postupka, a maloljetne žrtve sautomatski dobijaju status ugorženog svjedoka. Na državnom nivou u primjeni je i Zakon o programu zaštite svjedoka koje sprovodi Državna agencija za istrage i zaštitu, a za potrebe Tužilaštva Bosne i Hercegovine. Zaštita svjedoka je poredviđena i čl. 16 (Zaštita svjedoka i vještaka), a prema Zakonu o međunarodnoj pravnoj pomoći. Pitanje zaštite podataka, privatnosti i identiteta žrtava trgovine ljudima definisano je i u podzakonskim aktima prema kojima djeluju svi profesionalci uključeni u državni referalni mehanizam: Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima i Pravilnik o zaštiti žrtava i žrtava svjedoka trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine.

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU – Na osnovu **člana 3. Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima** koji propisuje zaštitu privatnosti i identiteta žrtve trgovine, u toku je izrada Prijedloga Instrukcije o vođenju evidencije o strancima žrtvama trgovine ljudima od strane Ministarstva sigurnosti.

Pomoć žrtvama (član 12.)

33. Ako pomoć žrtvama pružaju nedržavni akteri, na koji način vlasti u vašoj zemlji osiguravaju ispunjavanje obaveza iz člana 12. Konvencije, posebno kada su u pitanju:

- **a. finansiranje;**
- **b. sigurnost i zaštita žrtve;**
- **c. standardi pomoći i njihova primjena u praksi;**
- **d. pristup liječenju, psihološkoj pomoći, savjetovanju i informacijama;**
- **e. prijevod i tumačenje, ako je potrebno?**

IOM- The authorities review regularly the compliance of assistance services provided by NGOs with the international standards and obligations. The review of provided services is the basis to sign further agreements between authorities and NGOs for future provision of the services by the latter.

ZEMLJA DJECE BIH- Nevaldine organizacije koje imaju Sigurne kuće za smještaj žrtava trgovine ljudima dobijaju od nadležnih Ministarstava dobijaju značajna sredstva za provedbu ovakvih aktivnosti. Međutim, nevladine organizacije koje rade na identifikaciji žrtava trgovine ljudima i njihovoj socijalizaciji odnosno intergraciji nakon izlaska iz Sigurnih kuća nemaju nikakve vrste podške od nadležnih ministarstava.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice u svom budžetu svake godine izdvaja sredstva za podršku žrtvama trgovine ljudima. Na osnovu javnih poziva ta sredstva se dodijeljuju nevladinim organizacijama koje pružaju direktnu podršku žrtvama trgovine ljudima

državljanima BiH. Sa nevladinim organizacijama koje ostvare najveći broj bodova na javnom pozivu potpisuje se Sporazum o saradnji i dodijeljuje grant sredstva koja su namijenjena za reintegraciju resocijalizaciju žrtava trgovine ljudima. Nevladine organizacije imaju obavezu da prihvate i zbrinu svaku žrtvu kojoj je potrebno zaštitno zbrinjavanje i stanovanje i to u svim slučajevima kada takav zahtjev uslijedi od strane nadležnog tužilaštva i/ili policije ili druge institucije uz konsultacije sa Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice ili u slučajevima samoidentifikacije neke osobe kao žrtve, s tim da dužina boravka žrtve ne može biti duža od šest mjeseci. Žrtve trgovine ljudima koje su zbrinute u sigurne kuće osiguran je pristup liječenju, besplatnoj pravnoj pomoći, savjetovanju i informacijama. Ministarstvo sigurnosti BiH u svom budžetu osiguravaa sredstva za strane žrtve trgovine ljudima, te ista dodijeljuje nevladinim organizacijama.

MFS: U skladu sa protokolima Potpisanim sa Ministarstvom sigurnosti BiH i Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice, te vodeći se podzakonskim aktima – Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima i Pravilnik o zaštiti žrtava i žrtava svjedoka trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine, ovlaštene institucije odnosno partnerske nevladine organizacije potpisnice protkola, pružaju žrtvama svu neophodnu asistenciju, a u skladu sa zakonom određenim ovlaštenjima. Dio sredstava obezbjeđuju ovlaštene organizacije, iz donatorskih sredstava za ove namjene.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO-U skladu sa protokolima Potpisanim sa Ministarstvom sigurnosti BiH i Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice, te vodeći se podzakonskim aktima – Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima i Pravilnik o zaštiti žrtava i žrtava svjedoka trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine, ovlaštene institucije odnosno partnerske nevladine organizacije potpisnice protkola, pružaju žrtvama svu neophodnu asistenciju, a u skladu sa zakonom određenim ovlaštenjima. Dio sredstava obezbjeđuju ovlaštene organizacije, iz donatorskih sredstava za ove namjene

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU – Ministarstvo sigurnosti u budžetu osigurava sredstva koja su namjenjena nevladinim organizacijama u cilju osiguranja smještaja, zbrinjavanja i pružanja pravne pomoći strancima žrtvama trgovine ljudima.

U okviru svoje nadležnosti, Ministarstvo sigurnosti je sigurnost i zaštitu žrtve osiguralo smještajem u ograđenim skloništima koja posjeduju video nadzor, te 24 satno fizičko osiguranje. Skloništa nevladinih organizacija imaju također potpisane protokole sa zaštitarskim agencijama i uspostavljenu saradnju sa ministarstvima unutarnjih poslova u slučaju potrebe za intervencijom. Izlasci iz skloništa su dozvoljeni samo u pratnji osoblja nevladinih organizacija. Osoblje nevladinih organizacija je dobro upućeno u način postupanja u hitnim i izvanrednim situacijama, i prisutno je u skloništima 24 sata. Pravilnikom o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima je omogućeno da žrtva trgovine sa odobrenim privremenim boravkom može, uz potpisanu izjavu da na vlastitu odgovornost napušta smještaj u skloništu, napustiti smještaj u skloništu uz predočenje prijave adrese boravišta. (član 15. stav (6)). Radi sigurnosti žrtava, nadležni MUP na osnovu saradnje sa NVO-om može obavljati po potrebi češće patroliranje u okruženju u kojemu se sklonište nalazi. Adresa skloništa je poznata samo institucijama/ organizacijama uključenim u postupanje sa žrtvama trgovine ljudima, te postoje pravila komunikacije sa žrtvama trgovine ljudima i žrtava sa osobama izvan skloništa.

Članom 14. stav (1) Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima i **članom 5. stav (1) Protokolom o saradnji i osiguranju adekvatnog i sigurnog smještaja i zbrinjavanja stranaca žrtava trgovine ljudima u BiH** su propisane vrste pomoći i zaštite osigurane za strance žrtve trgovine ljudima koji su smješteni u skloništa nevladinih organizacija sa kojim Ministarstvo sigurnosti ima potpisan navedeni Protokol.

Strancima žrtvama trgovine ljudima je pružena zdravstvena zaštita i psihološka pomoć od osoblja zaposlenog u skloništima nevladinih organizacija. Prema potrebi besplatna pravna pomoć se žrtvama može pružiti u kantonalnoj bolnici (Protokol potpisan između bolnice i NVO-a) ili Ministarstvo refundira nevladinoj organizaciji troškove za pružene medicinske usluge izvan skloništa. Žrtve koje borave izvan skloništa prema članu 15. stav (6) Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima zdravstvenu zaštitu mogu ostvariti u skloništu NVO-a sa kojim Ministarstvo ima potpisan Protokol o saradnji.

Savjetovanje i pružanje infomacija je osigurano kroz besplatnu pravnu pomoć koju pruža NVO koja ima potpisan Protokol o pružanju besplatne pravne pomoći strancima žrtvama trgovine ljudima u BiH sa Ministarstvom sigurnosti ili putem staratelja ako se radi o djetetu strancu žrtvi trgovine ljudima. Nadležni organi su dužni informisati imenovanog staratelja o svim pitanjima od interesa za dijete žrtvu trgovine koji će biti pozvan zastupati interes djeteta u svim fazama postupka.

34. Koje konkretne mjere se poduzimaju kako bi se osiguralo da se pružanje pomoći žrtvama TLJ kojima je izdana boravišna dozvola u svrhu njihove saradnje u istražnom ili krivičnom postupku ne uslovljava njihovom spremnošću da budu svjedoci?

IOM- No specific measures are adopted. Indeed the provision of assistance is conditional to the willingness of the victims to report the case, initiate a legal proceedings and act as a witness.

MUP RS: Žrtve trgovine ljudima su korisnici prava bez obzira na njihov status u toku istrage ili krivičnog postupka.

MFS: MFS-EMMAUS djeluje na promovisanju pomenutog pristupa i podizanju svijesti profesionalaca, posebno tužilaca, tokom realizacije obuka za profesionalce, kao i kampanja podizanja svijesti

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Promovisanju pomenutog pristupa i podizanju svijesti profesionalaca, posebno tužilaca, tokom realizacije obuka za profesionalce, kao i kampanja podizanja svijesti javnosti. Uglavno se te aktivnosti realizuju u okviru rada NGO.

35. Kakav smještaj je na raspolaganju žrtvama TLJ (žene, muškarci i djeca) i kako je prilagođen potrebama žrtava?

IOM- Shelters are run in the country, mainly for female victims of sexual exploitation. No specific accommodations are envisaged for male victims (especially of forced labour). When it comes to children, daily centres are run and alternative measures are in place (custodial or foster families, shelters) in case the children need to be separated by his/her own family.

MUP RS: Žrtvama stoje na raspolaganju ustanove socijalne zaštite i sigurne kuće za djecu, ustanova hraniteljska porodica, dok Ministarstvo unutrašnjih poslova raspolaže sa prostorijama za prvi prijem žrtava koje su priglagođene i ispunjavaju neophodne uslove za smještaj i prvi boravak.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice: Kao što je već ranije navedeno identifikovane ili potencijalne žrtve trgovine ljudima se zbrinjavaju u sigurnim kućama koje su u okviru nevladinih organizacija gdje je moguće smjestiti i muškarce i žene.

MFS: U suradnji sa Ministarstvom sigurnosti Bosne i Hercegovine, te Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice, na godišnjem nivou se izdvajaju sredstva za zbrinjavanje stranih i domaćih žrtava trgovine ljudima. U skladu s tim, MFS-EMMAUS na osnovu potpisanog Sporazuma sa Ministarstvom sigurnosti Bosne i Hercegovine za zbrinjavanje stranih žrtava trgovine ljudima, i sa Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice pruža usluge zbrinjavanja i zaštite domaćih žrtava trgovine ljudima. Žrtvama je obezbjeđen siguran smještaj, hrana, higijenske i druge potrepštine, zdravstvena zaštita i medicinske usluge, usluge doedukacije, te usluge reintegracije koje uključuju rehabilitaciju i resocijalizaciju. U skladu sa potpisanim sporazumima, svim zbrinutim žrtvama, neovisno o državljanstvu ili dobi, pružen je smještaj i kvalitet usluga koji odgovaraju Europskim standardima kvalitete - od oktobra 2008. godine, MFS-EMMAUS posjeduje certfikat ISO9001/2000, koji osigurava garanciju kvalitete pruženih usluga svim ugroženim kategorijama, među kojima su i žrtve trgovine ljudima, te se za svaku žrtvu izrađuje individualni plan asistencije i reintegracije.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO-U suradnji sa Ministarstvom sigurnosti Bosne i Hercegovine, te Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice, na godišnjem nivou se izdvajaju sredstva za zbrinjavanje stranih i domaćih žrtava trgovine ljudima. U skladu s tim, na osnovu Sporazuma sa Ministarstvom

sigurnosti Bosne i Hercegovine za zbrinjavanje stranih žrtava trgovine ljudima, i sa Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice pruža usluge zbrinjavanja i zaštite domaćih žrtava trgovine ljudimam odabrane NGO sa kojima je Ministarstvo sklopilo sporazun, prućaju ovu pomoći žrtvama trgovine ljudima. Žrtvama je obezbjeđen siguran smještaj, hrana, higijenske i druge potrepštine, zdravstvena zaštita i medicinske usluge, usluge doedukacije, te usluge reintegracije koje uključuju rehabilitaciju i resocijalizaciju

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU – Protokol o saradnji i osiguranju adekvatnog i sigurnog smještaja i zbrinjavanja stranaca žrtava trgovine ljudima u BiH potpisan između Ministarstva sigurnosti i NVO-a propisuje odvojen smještaj za sve kategorije korisnika: žene, žene sa djecom, djecu bez pratnje i muškarce. U skloništu se nalaze dvokrevetne i četverokrevetne sobe sa kupatilom, te apartmani za smještaj majki sa djecom sa kupatilom, kuhinjom i trpezarijom. Odvojene su prostorije za njegovoateljice, te uredski prostor, kao i vešeraj, magacin i prateći prostori. Također, u skloništu su predviđene spavaonice za strance žrtve trgovine ljudima u čijoj blizini se nalazi kupatilo, psihoterapijska soba i prostorija za osnovne medicinske usluge. Strane žrtve trgovine imaju na raspolaganju kuhinju sa trpezarijom, zajednički dnevni boravak, prostorije za okupacinu terapiju, kao i prostorije za rad sa djecom i rekreaciju.

36. Koje mjere se poduzimaju kako bi se osiguralo da se usluge pružaju žrtvama na sporazumnoj i informiranoj osnovi?

MUP RS: Žrtva se na maternjem jeziku obavještava o svojim pravima, obezbjeđuje se besplatna pravna pomoć i druga prava predviđena zakonom o krivičnom postupku.

MFS: Punoljetne žrtve trgovine ljudima samostalno odlučuju da li žele biti smještene u sklonište, dok maloljetne žrtve imaju zakonskog zastupnika, dodijeljenog od nadležog centra za socijalni rad, a koji zastupa interese djeteta. Sve aktivnosti sprovode se uz sporazumni pristanak žrtve, a individualni planovi asistencije i reintegracije izrađuju se od strane stručnog tima, uz konsultaciju žrtve.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO-Punoljetne žrtve trgovine ljudima samostalno odlučuju da li žele biti smještene u sklonište, dok maloljetne žrtve imaju zakonskog zastupnika, dodijeljenog od nadležog centra za socijalni rad, a koji zastupa interese djeteta. Sve aktivnosti sprovode se uz sporazumni pristanak žrtve, a individualni planovi asistencije i reintegracije izrađuju se od strane stručnog tima, uz konsultaciju

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU – Organizacijska jedinica Službe za poslove sa strancima, uz pisanu saglasnost stranac za kojeg postoje osnovi sumnje da je žrtva trgovine ljudima, upućuje stranca u sklonište radi pružanja pomoći i zaštite, te radi sprječavanja njegove daljnje eksploatacije ili zlostavljanja. **(član 9. stav (3) Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima).**

37. Da li je predviđeno neko naknadno praćenje nakon prestanka programa pomoći? Mogu li žrtve i dalje primati pomoć, gdje je to potrebno i uzimajući u obzir njihove specifične potrebe koje proizlaze iz vrste eksploatacije (uključujući uklanjanje organa), nakon okončanja krivičnog postupka, a ako mogu, koju vrstu pomoći?

IOM- No specific follow-up to continue to receive assistance is reported.

ZEMLJA DJECE BIH- Žrtve tgovine ljudima nakon završenog procesa 3R i dalje su prepuštene same sebi. Istima nije osigurana zaštita, isplaćena naknada štete. Čak postoje i problemi prilikom vraćanja u obrazovni sistem, ostvarivanju prava iz oblasti socijalne i zdravstvene zaštite. Kada je u pitanju osiguravanje sigurnog mjesta stanovanja i pronalazak zaposlenja tu se javljaju najveći problemi. Zbog neostvarivanja navedenih prava imamo slučajeve da žrtve trgovine ljudima ponovno završavaju u lancima trgovine ljudima.

MUP RS: Nije predviđeno naknadno prađenje nakon prestanka programa pomoći

MFS: Pitanja podrške nakon programa pomoći nisu adekvatno regulisana u BiH, niti su sistemski rješena. Ako se radi o žrtvama svjedocima u krivičnom postupku, Zakon o programu zaštite svjedoka u Bosni i Hercegovini omogućava zaštitu svjedoka i nakon okončanja krivičnog postupka.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO-Pitanja podrške nakon programa pomoći nisu adekvatno regulisana u BiH, niti su sistemski rješena. Ako se radi o žrtvama svjedocima u krivičnom postupku, Zakon o programu zaštite svjedoka u Bosni i Hercegovini omogućava zaštitu svjedoka i nakon okončanja krivičnog postupka

Period oporavka i razmišljanja (član 13.)

38. **Navedite u kojim slučajevima se može odobriti period oporavka i razmišljanja i ko ima pravo na isti (državljani, strani državljani). Opišite postupak za odobravanje perioda oporavka i razmišljanja, pomoć i zaštitu koja se pruža u tom periodu, i bilo koje poteškoće sa kojima se susreće u praksi**.

IOM- It is disputable whether a reflection period is proposed and secured by the stakeholders to the potential victims of human trafficking.

MUP RS: Pravo na period razmišljanja imaju sve žrtve trgovine ljudima, bez obzira da li su domaći ili strani državljani. Žrtva ima pravo na period oporavka I razmišljanja (period refleksije), u trajanju od 30 dana.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova: Na period opravka i razmišljanja imaju pravo sve identifikovane i potencijalne žrtve trgovine ljudima bilo da su strani ili domaći državljani kada se smjeste u tzv. „sigurnu kuću", a period oporavka i ramišljanja najviše zavisi od procjene stručnih osoba (psiholog i sl.) a u dogovoru sa postupajućim tužilaštvom i agencijom za provođenje zakona. Period „refleksije" u Bosni i Hercegovini je 30 dana.

MFS: Sve potencijalne žrtve trgovine ljudima imaju pravo na korištenje perioda oporavka i razmišljanja, tzv. period reflekcije, u trajanju od 30 dana od dana identifikacije i eventualnog smještaja u sigurnu kuću ili drugi oblik sigurnog boravka, a prema podzakonskim aktima Pravilniku o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima i Pravilniku o zaštiti žrtava i žrtava svjedoka trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine. Problemi sa kojima se osoblje sigurnih kuća susretalo u ranijoj praksi bilo je nepoštivanje ovog perioda od strane agencija za sprovođenje zakona, i uzimanja izjava od žrtava tokom perioda refleksije više puta od strane različitih agencija, međutim u posljednjih nekoliko godina, nakon intenzivnog djelovanja na obuci i podizanju svijesti profesionalaca, ovaj problem je u značajnoj mjeri prevaziđen.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Sve potencijalne žrtve trgovine ljudima imaju pravo na korištenje perioda oporavka i razmišljanja, tzv. period reflekcije, u trajanju od 30 dana od dana identifikacije i eventualnog smještaja u sigurnu kuću ili drugi oblik sigurnog boravka, a prema podzakonskim aktima Pravilniku o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima i Pravilniku o zaštiti žrtava i žrtava svjedoka trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine. Problemi sa kojima se osoblje sigurnih kuća susretalo u ranijoj praksi bilo je nepoštivanje ovog perioda od strane agencija za sprovođenje zakona, i uzimanja izjava od žrtava tokom perioda refleksije više puta od strane različitih agencija, međutim u posljednjih nekoliko godina, nakon intenzivnog djelovanja na obuci i podizanju svijesti profesionalaca, ovaj problem je u značajnoj mjeri prevaziđen.

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU – Period oporavka i razmišljanja je definisan **članom 10. Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima:** *„Osoba za koju postoje osnovi sumnje da je žrtva trgovine ljudima, smještajem u sklonište stiče status zaštićene osobe na period od 30 dana, što se smatra periodom oporavka i razmišljanja, da bez uticaja počinitelja*

kaznenih djela i na temelju pravih informacija donese odluku, da li će saradivati sa nadležnim organima radi istrage u otkrivanju i procesuiranju kaznenog djela trgovine ljudima."

Zakon o strancima sadrži odredbu (**član 60. stav (2))** koja se odnosi na period oporavka i razmišljanja: *„Stranac za kojeg postoje osnovi sumnje da je žrtva trgovine ljudima, od dana smještaja u centar za smjestaj žrtava trgovine ljudima, stiće status zaštićene osobe na period od 30 dana, što se smatra periodom oporavka i razmišljanja, da odluči da li će sarađivati sa nadležnim organima u BiH radi istrage u otkrivanju i procesuiranju krivičnog djela trgovine ljudima."*

Period oporavka i razmišljanja stranac potencijalna žrtva trgovine ljudima stiče danom smještaja u sklonište. Tokom navedenog perioda od 30 dana, žrtva trgovine ljudima ima pravo na pomoć i zaštitu definisanu u članu 14. stav (1) Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima i članu 5. stav (1) Protokola o saradnji (adekvatan i siguran smještaj, ishrana, održavanje njege i higijene, odjeća i obuća, zdravstvena zaštita, psihološka pomoć, informisanje o njenom pravnom statusu i savjetovanje u segmentu njezinih prava i obaveza, na jeziku koji žrtva razumije, pravnu pomoć žrtvi u toku krivičnog i drugih postupaka u kojima žrtva ostvaruje svoja prava, informacije o načinu pristupa diplomatsko-konzularnim predstavništvima zemlje porijekla ili uobičajenog boravka žrtve trgovine, informacije o mogućnostima i postupku repatrijacije, i različiti vidovi treninga i edukacija u zavisnosti od finansijskih mogućnosti).

Boravišna dozvola (član 14.)

39. Ako postoji odredba u pravu vaše zemlje koja predviđa mogućnost izdavanja boravišne dozvole zbog lične situacije žrtve, kako se to tumači u praksi? Molimo navedite primjere.

IOM- The law envisages the issuance of a temporary residence permit on the basis of humanitarian assistance to a foreign victim of human trafficking.

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU – Zakon o strancima i Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima sadrže odredbe koje pružaju mogućnost odobrenja privremenog boravka iz humanitarnih razloga za strance žrtve trgovine ljudima po dva osnova:

a) pružanja zaštite i pomoći u oporavku i povratku u državu uobičajenog mjesta boravka ili u državu koja ga prihvata; ili

b) pružanja zaštite i pomoći ako je njihov boravak neophodan zbog saradnje sa nadležnim organima radi istrage u otkrivanju i procesuiranju krivičnog djela trgovine ljudima.

Privremeni boravak iz humanitarnih razloga po osnovu pružanja pomoći u oporavku i povratku može biti odobren ukoliko je:

a) specijalista medicinske struke odgovarajuće zdravstvene ustanove izdao preporuku o neophodnosti liječenja, ili

b) organ/organizacija koja vodi postupak povratka u zemlju uobičajenog mjesta boravka ili u zemlju koja je prihvata, izdala preporuku o potrebnom vremenu za pripremu realizacije povratka.

40. Kada se boravišna dozvola izda u svrhu saradnje sa nadležnim organima, kako se „saradnja" tumači i šta to predstavlja u praksi?

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU – Privremeni boravak iz humanitarnih razloga po osnovu saradnje sa nadležnim organima radi istrage u otkrivanju i procesuiranju krivičnog djela trgovine ljudima može biti odobren ukoliko je:

a) nadležno tužilaštvo izdalo preporuku o neophodnosti boravka žrtve trgovine na teritoriji BiH radi istrage u otkrivanju i procesuiranju krivičnog djela trgovine ljudima, i

b) žrtva trgovine dala pisanu izjavu o jasnoj namjeri da sarađuje sa nadležnim organima.

41. Koje mjere se poduzimaju kako bi se osiguralo da se izdaju boravišne dozvole žrtvama TLJ u skladu sa obavezom iz člana 12.6., u kojem se navodi da pomoć žrtvi trgovine ljudima ne bi trebala biti uslovljena njegovom ili njenom spremnosti da svjedoči?

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU – U cilju osiguranja posebne zaštite i pomoći strancu žrtvi trgovine u vezi sa prihvatom, oporavkom i povratkom, žrtvi trgovine koja je smještena u sklonište se osigurava pomoć što nije uslovljeno njenom ili njegovom spremnosti da svjedoči.

Obeštećenje i pravna zaštita (član 15.)

42. Navedite sve mjere poduzete od prvog evaluacijskog izvještaja s ciljem promocije efikasnog obeštećenja žrtava TLJ, posebno kada je u pitanju:

- **a. pristup informacijama o relevantnim sudskim i upravnim postupcima na jeziku koji žrtva može razumjeti;**
- **b. pristup besplatnoj pravnoj pomoći i pravnoj pomoći u toku istrage i sudskog postupka;**
- **c. obeštećenje od počinioca;**
- **d. obeštećenje od države;**
- **e. obeštećenje za neisplaćene plaće žrtvama trgovine ljudima.**

Navedite primjere obeštećenja određenog i efikasno pruženog žrtvama TLJ.

IOM- No specific measure has been adopted and compensation of the victim remains an issue of concern**.**

ZEMLJA DJECE BIH- Pokrenuti su procesi za nadoknadu štete žrtvama trgovine ljudima iz 2010. godine.

MUP RS: Ne raspolažemo sa podacima o preduztim mjerama na obeštećenju.

MFS: Bosna i Hercegovina preduzima aktivnosti na uspostavljanju efakasnog mehanizma za naknadu štete žrtvma trgovine ljudima i žrtvama drugih nasilnih krivičnih djela. Do tada, žrtve su upućene na parnični postupak za potraživanje naknade, iako zakoni o krivičnom postupku omogućavaju potraživanje naknade u toku krivičnog postupka. Također, prema ovim zakonima strankama u postupku se mora omogućiti prevodilac cjelokupnog postupka na jeziku koji razumije, te imaju pristup besplatnoj pomoći. U toku krivičnog postupka, žrtva nema mogućnost na pravnog zastupnika, samo na pravnog savjetnika koji ne može zastupati žrtvu u sudnici. MFS-EMMAUS u suradnji sa partinerima u BiH i regiji intenzivno djeluje na poboljšanju situacije u oblasti naknade štete žrtvama trgovine ljudima (više informacija na www.nadoknadimo.org).

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Bosna i Hercegovina preduzima aktivnosti na uspostavljanju efakasnog mehanizma za naknadu štete žrtvma trgovine ljudima i žrtvama drugih nasilnih krivičnih djela. Do tada, žrtve su upućene na parnični postupak za potraživanje naknade, iako zakoni o krivičnom postupku omogućavaju potraživanje naknade u toku krivičnog postupka. Također, prema ovim zakonima strankama u postupku se mora omogućiti prevodilac cjelokupnog postupka na jeziku koji razumije, te imaju pristup besplatnoj pomoći. U toku krivičnog postupka, žrtva nema mogućnost na pravnog zastupnika, samo na pravnog savjetnika koji ne može zastupati žrtvu u sudnici.

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU – Protokol o pružanju besplatne pravne pomoći strancima žrtvama trgovine ljudima potpisan između Ministarstva sigurnosti BiH i nevladine organizacije sadrži odredbu koja glasi: „Pod pružanjem pravne pomoći podrazumijeva se, između ostalog, sljedeće: davanje informacija u vezi sa pravima i obavezama korisnika usluga, davanje pravnih savjeta, sastavljanje raznih podnesaka i dokumenata (zahtjeva, molbi, žalbi, predstavki, tužbi itd); pravno zastupanje korisnika usluga u svim upravnim, sudskim postupcima pred nadležnim upravnim organima i sudovima, kao i pružanje drugih oblika pravne pomoći korisnicima usluga u cilju zaštite njihovih prava i interesa, koji proizlaze iz Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu i Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima.

43. Koje konkretne mjere su poduzete kako bi se sredstva trgovaca ljudima stavila na raspolaganje za pružanje obeštećenja (na primjer, efikasne finansijske istrage koje za posljedicu imaju oduzimanje imovine počinitelja s ciljem konfiskacije iste)?

IOM- No specific measure has been reported.

MUP RS: Ministarstvo unutrašnjih poslova sprovodi finansijske istrage, a imovina za koju se utvrdi da je nastala izvršenjem krivičnog djela se oduzima u skladu za Zakonom o oduzimanju ilegalno stečene imovine. Za upravljanje ilegalno stečenom imovinom je nadležna Agencija za upravljanje oduzetom imovinom Republike Srpske

MFS: Krivično zakonodavstvo BiH omogućava finansijske istrage kao i oduzimanje imovine počinitelja, međutim u praksi se ove odredbe veoma malo koriste, ili je nemoguće implementirati odluke o konfiskaciji. Također, žrtve imaju mogućnost pokrenuti parnični postupak, a nakon okončanja krivičnog postupka. No, ovi predmeti traju dugo, neefikasni su, te praksa nije zabilježila naročito pozitivne rezultate u ovim slučajevima.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Krivično zakonodavstvo BiH omogućava finansijske istrage kao i oduzimanje imovine počinitelja, međutim u praksi se ove odredbe veoma malo koriste, ili je nemoguće implementirati odluke o konfiskaciji. Također, žrtve imaju mogućnost pokrenuti parnični postupak, a nakon okončanja krivičnog postupka. No, ovi predmeti traju dugo, neefikasni su, te praksa nije zabilježila naročito pozitivne rezultate u ovim slučajevima. Donesen je novi Zakon o oduzimanju imovinske koristi stečene krivičnim djelom koji daje mogućnost da se efikasnije vode finansijske istrage i od počinilaca oduzne imovinska korist stećena krivičnim djelom ,a u okviru ovih sredstava potrebno je preciznije definisati pitanje da se iz ovih sredstava prvenstveno imaju pravo namiriti žrtve trgovine. Najbolja opcija je da se formira poseban državni fond iz kojih sredstava bi se obezbjedilo obeštećenje žrtvi trgovine

44. Da li postoji mogućnost za žrtve TLJ da traže naknadu štete i obeštećenje u zemlji odredišta nakon njihovog povratka u zemlju porijekla? Navedite sve relevantne primjere.

IOM- Theoretically the possibility is in place but in practice this doesn't happen for various reasons (e.g. absence of willingness of the victims, lack of information provided to the victim, others)

MUP RS: Postoji mogućnost da se traži naknada štete.

Mreža RING: Mreša Ring je provela istraživanje putem anketiranja domaćih žrtava trgovine koje su boravile u skloništima i bile svjedokinje na sudu. Rezultati su pokazali da je samo u jednom slučaju u toku postupka protiv počinioca dosuđena naknada štete ali isplata ove naknade nikada nije realizovana. Stoga je mreža Ring pokrenula incijativu da se u BiH donese poseban zakonski akt kojim bi se regulisalo pravo žrtve na obeštećenje . Za ovu aktivnost imamo punu podršku Ministarstva sigurnosti – Odjela za borbu protiv trgovine ljudima pa se nadamo da ćemo zajedno uspjeti da ovu incijativu realizujemo.

MFS- Ova mogućnost postoji u Bosni i Hercegovini, ali se veoma rijetko koristi jer žrtve nisu u mogućnosti da finansiraju dugotrajne i skupe parnične postupke, posebno iz zemlje porijekla u zemlji odredišta. Stoga je, kao strategijska parnica u okviru regionalnog projekta „Balkans ACT Now!" koji u

BiH implementira MFS-EMMAUS, pred Osnovnim sudom u Doboju pokrenuta parnica za naknadu štete za četiri žrtve trgovine ljudima državljanke Republike Srbije nakon njihovog povratka u zemlju porijekla, a koje su eksploatisane u BiH i o čemu je donesena pravosnažna krivicna presuda. U okviru ovog slučaja održano je prvo ročište oktobra 2015. godine, te se rezultati očekuju u narednom periodu.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO-Ova mogućnost postoji u Bosni i Hercegovini, ali se veoma rijetko koristi jer žrtve nisu u mogućnosti da finansiraju dugotrajne i skupe parnične postupke, posebno iz zemlje porijekla u zemlji odredišta.

Repatrijacija i povratak žrtava (član 16.)

45. Koji koraci su poduzeti kako bi se osiguralo da se povratak žrtava TLJ iz vaše zemlje u drugu zemlju sprovodi po mogućnosti dobrovoljno i uz puno poštivanje obaveze osiguravanja njihovih prava, sigurnosti i dostojanstva, uključujući i obavezu da se osoba ne vrati u zemlju u kojoj postoji mogućnost da njegova ili njena ljudska prava budu ugrožena (princip zabrane protjerivanja ili vraćanja na silu)? Na koji način se vrši procjena rizika prilikom odlučivanja o povratku i repatrijaciji žrtava TLJ? Kakva je procedura i koji su modaliteti saradnje sa organima države prijema?

MFS- Ova pitanja su detaljno regulisana Pravilnikom o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, posebno u dijelu koji se tiče dobrovoljnog povratka. Procjenu rizika vrše nadležne institucije u suradnji sa organima države prijema.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Ova pitanja su detaljno regulisana Pravilnikom o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, posebno u dijelu koji se tiče dobrovoljnog povratka. Procjenu rizika vrše nadležne institucije u suradnji sa organima države prijema.

46. Da li je ijedna žrtva trgovine ljudima, koja je državljanin ili ima stalni boravak u vašoj zemlji, vraćena protiv svoje volje? Ako jeste, koji koraci su poduzeti da im se pomogne nakon povratka?

MUP RS: Ne raspolažemo podatcima.

Odgovornost pravnih lica (član 22.)

47. Da li je bilo nekih promjena u pravu vaše zemlje u vezi sa odgovornosti pravnih lica za krivična djela TLJ? Da li se odgovornost pravnog lica odnosi na pravna lica koja se bave TLJ u svrhu prisilnog rada ili usluga, uključujući i od strane njihovih kooperanata u cijelom lancu snabdijevanja? Navedite primjere svih relevantnih slučajeva i nametnutih sankcija.

MUP RS: Odredbe krivičnog zakona RS propisuju odgovornost pravnog lica za krivično djelo koje je učinilac učinio u ime, za račun ili u korist pravnog lica.

MFS- Trenutno se u Sudu Bosne i Hercegovine vodi postupak protiv trinaest lica optuženih za radnu eksploataciju nekoliko desetina radnika iz Bosne i Hercegovine u Bakuu, u Azerbejdžanu. Postupak je u toku od novembra 2014. godine.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Trenutno se u Sudu Bosne i Hercegovine vodi postupak protiv trinaest lica optuženih za radnu eksploataciju nekoliko desetina radnika iz Bosne i Hercegovine u Bakuu, u Azerbejdžanu. Postupak je u toku od novembra 2014. godine. Drugi slučaj se odnosi isto na radnu eksploataciju radnika u Rusiji (postupak u istrazi).

Otežavajuće okolnosti (član 24.)

48. Da li je bilo krivičnog gonjenja i presuda za TLJ uz otežavajuću okolnost uključenosti javnih službenika u obavljanju njihovih funkcija? Navedite sve relevantne primjere.

IOM- No information reported on such cases.

ZEMLJA DJECE BIH- Slučaj „Hamidović" gdje je Konzul BIH Ambasade u Frnacuskoj doveden u vezu sa pružanjem pomoći klanu „Hamidović".

MUP RS: Ne raspolažemo podatcima.

Odredba o nekažnjavanju (član 26.)

49. Da li je odredba o nekažnjavanju inkorporirana u zakonu i/ili smjernicama gonjenja? Ako jeste, dostavite relevantne tekstove. Navedite detalje, uključujući i reference na sudsku praksu gdje je relevantno, u slučajevima u kojima se primijenio princip nekažnjavanja i ishod takvih slučajeva.

MUP RS: Krivični zakon RS ne sadrži odredbe o nekažnjavanju.

MFS- Da, Krivični zakon BiH decidno u članu 186. stav (10) navodi: „Protiv žrtve međunarodne trgovine ljudima koju je počinilac krivičnog djela prisilio da učestvuje u izvršenju drugog krivičnog djela neće se voditi krivični postupak ako je takvo njeno postupanje bilo neposredna posljedica njenog statusa žrtve međunarodne trgovine ljudima.". Gotovo identična odredba inkorporirana je i u Krivični zakon Brčko distrikta

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Krivični zakon BiH decidno u članu 186. stav (10) navodi: „Protiv žrtve međunarodne trgovine ljudima koju je počinilac krivičnog djela prisilio da učestvuje u izvršenju drugog krivičnog djela neće se voditi krivični postupak ako je takvo njeno postupanje bilo neposredna posljedica njenog statusa žrtve međunarodne trgovine ljudima.". Gotovo identična odredba inkorporirana je i u Krivični zakon Brčko distrikta. U Nacrtu izmena i dopuna Krivičnog zakona F BiH je nekažnjavanje žrtve definisano na isti način kao u BD BiH, dok u KZ RS nema ove odredbe u definiciji krivičnog djela trgovine ljudima.

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU – Član 4. Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima propisuje *„Organi u postupanju neće pokretati postupke protiv žrtve trgovine zbog nezakonitog ulaska ili boravka u zemlji ako su ove radnje izvršene u direktnoj vezi sa trgovinom ljudima.*"

Zahtjevi ex parte i ex officio (član 27. u vezi sa članom 1.1.b)

50. Da li pravo vaše zemlje pruža mogućnost da se istraži slučaj TLJ u vašoj zemlji, ako je krivično djelo izvršeno na vašoj teritoriji, ali je dostavljena žalba u zemlji prebivališta žrtve TLJ stranog državljanina? Navedite sve relevantne primjere.

DRŽAVNI KOORDINATOR – U zakonodvstvu Bosne i Hercegovine ne postoje prepreke da se ovkva vrsta istraga provodi.

MUP RS: Ovakvi slučajevi se istražuju u saradnji sa drugim državama u okviru međunarodne pravne pomoći i saradnje.

51. Opišite mjere poduzete u vašoj zemlji kako bi se osigurala usklađenost s obavezom efikasne istrage u slučajevima TLJ, posebno u pogledu:

a. uspostavljanja specijaliziranih istražnih jedinica i broja uključenih zaposlenika;
b. razmjene informacija sa, i pribavljanje dokaza od, drugih strana;
c. korištenja specijalnih istražnih tehnika (kao što su doušnici, tajni agenti, prisluškivanje, kontrolirane isporuke), uz naznaku kako je regulirana njihova upotreba i da li se mogu primijeniti i u slučajevima koji nisu vezani za organizovani kriminal;
d. istrage krivičnih djela TLJ počinjenih putem interneta, uključujući i mogućnost blokiranja web stranica koje se koriste kako bi se olakšalo vrbovanje žrtava trgovine ljudima ili širenje dječje pornografije;
e. finansijske istrage s ciljem prekidanja krivičnih tokova novca i osiguravanja vraćanja imovine;
f. korištenja zajedničkih istražnih timova (ZIT-i).

IOM- JIT with France on cases involving Bosnian minors involved in micro-criminality cases.Money laundry of network of people involved in human trafficking for labour exploitation. Investigation of THB offences committed through internet**.**

MUP RS: Ministarstvo unutrašnjih poslova u cilju sprovođenja efikasnih istraga preduzima sledeće:

- ostvaruje saradnju sa drugim policijskim organima u BiH, Interpolom, Europolom i policijama zemalja u okruženju,
- sprovodi finansijske istrage,
- formira zajedničke istražne timove,
- primjenjuje posebne istražne radnje,
- istrage i sprečavanje krivičnih djela visokotehnološkog kriminaliteta i dr.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova: Ova Uprava je u sistematizaciji radnih mjesta Federalne istražne službe kriminalističke policije te terenskim uredima i detašmanima iste predvidila linijske policijske istražitelje koji rade na pozivijama istražitelja za trgovinu ljudima i seksualne delikte. Razmjena informacija se vrši korištenjem kroz redovne policijske kanale te na sastancima Udarne grupe za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija unutar Bosne i Hercegovine. Kada je u pitanju međunarodna razmjena podataka ona se najčešće vrši posredstvom interpola. Korištenje specijalnih istražnih metoda se provodi u skladu važećim Zakonima o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine. U koliko se kroz istrage krivičnih djela trgovine ljudima počinjene putem interneta, dođe do saznanja da su internet stranice locirane na serverima u Bosni i Hercegovini nadležni sud može izdati mjeru zabrane pristupa takvim stranicama odnosno da se izvrši uklanjanje takvog sadržaja tih servera. Obično tokom policijske istrage slučajeva trgovine ljudima paralelno se vrši i finansijska istraga.

MFS- • krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine, u zakonima o krivičnim postupcima, se predviđa mogućnost posebnih istražnih radnji, kao što su:

- pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari;
- oduzimanje predmeta na osnovu naredbe za pretresanje – kao i bez naredbe;
- privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki;
- naredba banci ili drugoj pravnoj osobi;
- privremeno oduzimanje predmeta radi osiguranja;

Naredbu u ovim slučajevima izdaje sud na zahtjev tužioca ili na zahtjev ovlaštenih službenih osoba koje su dobile odobrenje od tužioca. U određenim slučajevima može naredbu izdati i tužilac, ako postoji opasnost od odlaganja, s tim da naredba mora biti potvrđena od strane sudije u toku od 72h od privremenog oduzimanja pošljki. Također, nabrojane istražne radnje su primjenjive za sva krivična djela, pa tako i u slučajevima počinjenja krivičnog djela trgovina ljudima;

- što se tiče blokiranja web stranica, građani mogu prijaviti sumnjiv sadržaj agencijama za sprovođenje zakona, kao i, kada je u pitanju zloupotreba djece putem informacijskih i konunikacijskih tehnologija to je moguće putem posebne internet SOS linije koju je uspostavio

MFS-EMMAUS 2010. godine www.sigurnodijete.ba, koji dalju proceduru rješavaju u skladu sa zaokonskim ovlaštenjima.

- finansijske istrage su regulisane kako materijalno-pravnim, tako i procesno-pravnim propisima, a postoji i Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, kao lex specialis u ovim slučajevima. Za sprovođenje ovih zakonskih odredbi i zakona u cjelosti, zadužene su institucije i odjeli pri njima, kao što su: Porezna uprava, finansijska policija i sl.
- Na osnovu Projekta Zajedničkih istražnih timova za efikasniju borbu protiv trgovine ljudima nastoji se razviti strateška osnova za dalje operativne aktivnosti, kao i razvoj trajnih struktura djelovanja u Jugo-istočnoj Europi, te je Bosna i Hercegovina jedna od ciljnih država Projekta.

Trenutno je u toku realizacija istrage trgovine ljudima u okviru zajedničkog istražnog tima sa Francuskom.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO BIH- • krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine, u zakonima o krivičnim postupcima, se predviđa mogućnost posebnih istražnih radnji, kao što su:

- pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari;
- oduzimanje predmeta na osnovu naredbe za pretresanje – kao i bez naredbe;
- privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki;
- naredba banci ili drugoj pravnoj osobi;
- privremeno oduzimanje predmeta radi osiguranja;

Naredbu u ovim slučajevima izdaje sud na zahtjev tužioca ili na zahtjev ovlaštenih službenih osoba koje su dobile odobrenje od tužioca. U određenim slučajevima može naredbu izdati i tužilac, ako postoji opasnost od odlaganja, s tim da naredba mora biti potvrđena od strane sudije u toku od 72h od privremenog oduzimanja pošljki. Također, nabrojane istražne radnje su primjenjive za sva krivična djela, pa tako i u slučajevima počinjenja krivičnog djela trgovina ljudima;

- što se tiče blokiranja web stranica, građani mogu prijaviti sumnjiv sadržaj agencijama za sprovođenje zakona, kao i, kada je u pitanju zloupotreba djece putem informacijskih i konunikacijskih tehnologija to je moguće putem posebne internet SOS linije koju je uspostavio MFS-EMMAUS 2010. godine www.sigurnodijete.ba, koji dalju proceduru rješavaju u skladu sa zaokonskim ovlaštenjima.
- finansijske istrage su regulisane kako materijalno-pravnim, tako i procesno-pravnim propisima, a postoji i Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, kao lex specialis u ovim slučajevima. Za sprovođenje ovih zakonskih odredbi i zakona u cjelosti, zadužene su institucije i odjeli pri njima, kao što su: Porezna uprava, finansijska policija i sl.
- Na osnovu Projekta Zajedničkih istražnih timova za efikasniju borbu protiv trgovine ljudima nastoji se razviti strateška osnova za dalje operativne aktivnosti, kao i razvoj trajnih struktura djelovanja u Jugo-istočnoj Europi, te je Bosna i Hercegovina jedna od ciljnih država Projekta.

Trenutno je u toku realizacija istrage trgovine ljudima u okviru zajedničkog istražnog tima sa Francuskom.

52. Da li ste imali slučajeva ili sumnje na slučajeve TLJ u svrhu uklanjanja organa? Na koji način su se odvijale istrage u takvim slučajevima i koje specijalne istražne tehnike su korištene?

IOM- No such cases have been reported**.**

MUP RS: U Republici Srpskoj nije bilo slučajeva trgovine ljudima s ciljem uklanjanja organa.

MFS- MFS-EMMAUS nema informacija o slučajevima trgovine ljudima u svrhu uklanjanja organa u BiH.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Ima jedan slučaj koji vodi Tužilaštvo BiH.

Zaštita žrtava, svjedoka i osoba koje sarađuju sa pravosudnim organima (član 28.)

53. Koje mjere se poduzimaju u cilju zaštite žrtava, svjedoka i nevladinih organizacija koje pružaju pomoć žrtvama u toku krivičnog postupka od moguće odmazde ili zastrašivanja tokom istrage i za vrijeme i nakon krivičnog postupka? U koliko slučajeva su korištene mjere posebne zaštite u pogledu žrtava i svjedoka TLJ? Navedite bilo kakve poteškoće u pružanju zaštite žrtvama/ svjedocima i stvaranju sigurnog okruženja za njihovo učešće u istražnim i sudskim postupcima.

IOM- The victims are sheltered and protected during the investigations and legal proceedings. Information related to them as well as their identities are confidential. However, it has been sometimes the case in the past that the information and identity of the victims were leaked and published by media.

ZEMLJA DJECE BIH- Pružanje zaštite nevladinim organizacijama koje rade na polju trgovine ljudima ne postoji. Dodatni problem nam stvara neprofesionalnost lica koja rade u Centrima za socijalni rad koji nakon što dobiju od našeg Udruženja indicije da se na određenoj lokaciji nalazi potencijalna žrtva trgovine ljudima. Isti tokom obilaska terenske lokacije otkrivaju izvor informacija (lice koje je izvršilo prijavu) licu koje je prijavljeno za potencijalnu trgovinu. Takav odnos profesionalaca (CSR) dovodi u jako težak položaj i opasnost visokog rizika nevladinu organizaciju koja je izvršila prijavu.

MUP RS: Zaštita žrtava, svjedoka, predstavnika nevladinih organizacija i drugih subjekata postupka se preduzima u skladu sa Zakonom o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku Republike Srpske. Prema ovom zakonu postoje svjedoci pod prijetnjom i ugroženi svjedoci. Sud može odrediti one mjere zaštite koje smatra potrebnim, uključujući primjenu više mjera istovremeno.

Takođe, postoji i Zakon o programu zaštite svjedoka koji se primjenjuje pred sudom BiH.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova: Mjere koje se poduzimaju u cilju zaštite žrtava, svjedoka i nevladinih organizacija koje pružaju pomoć žrtvama trgovine ljudima u toku krivičnog postupka je su određivanje mjere pritvora za osumnjičene osobe u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku, kao i da se žrtvi odredi status zaštićenog svjedoka u skladu sa Zakonom o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka. Isto tako, moguće je da agencija za provođenje zakona pruža fizičku zaštitu na lokaciji gdje se nalazi tzv. „sigurna kuća" uz adekvatnu naredbu suda ili tužilaštva koje vodi postupak.

MFS- Kao što je ranije navedeno, za potrebe zaštite svjedoka, koriste se zakoni o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, te Zakon o programu zaštite svjedoka pod prijetnjom (samo na državnom nivou), ali su zabilježeni slučajevi kada se ovi zakoni u cjelosti ne primjenjuju u praksi zbog uplitanaj drugih okolnosti koje otežavaju zaštitu svjedoka. Također, obezbjeđena je policijska zaštita žrtava, svjedoka i nevladinih organizacija u posebno osjetljivim slučajevima, u kojima tužilaštvo ocijeni da je posebna zaštita potrebna.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Kao što je ranije navedeno, za potrebe zaštite svjedoka, koriste se zakoni o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, te Zakon o programu zaštite svjedoka pod prijetnjom (samo na državnom nivou), ali su zabilježeni slučajevi kada se ovi zakoni u cjelosti ne primjenjuju u praksi zbog uplitanaj drugih okolnosti koje otežavaju zaštitu svjedoka. Također, obezbjeđena je policijska zaštita žrtava, svjedoka i nevladinih organizacija u posebno osjetljivim slučajevima, u kojima tužilaštvo ocijeni da je posebna zaštita potrebna.

54. Koje druge mjere se poduzimaju u cilju promoviranja učešća žrtava i svjedoka u krivičnom postupku i davanja iskaza koji precizno odražavaju njihova iskustva i pomažu sudovima u utvrđivanju istine? Može li žrtvi TLJ pomagati socijalni radnik, psiholog i/ili predstavnik nevladine organizacije tokom istrage i ročišta?

MUP RS: U toku istrage i krivičnog postupka angažovani su i socijalni radnici, psiholozi, predstavnici nevladinih organizacija i druga lica u zavisnosti od potrebe i konkretnog slučaja.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova: Žrtva trgovine ljudima ima mogućnosti da joj u toku postupka pomaže socijalni radnik, sudski psiholog ili psiholog i/ili predstavnik nevladini organizacije tokom istrage ročišta.

MFS- Uobičajena je praksa da se žrtvama omogući podrška tokom istrage, pa i samog ročišta, međutim problem je što žrtva nije stranka u postupku i njene interese pred sudom zastupa tužilaštvo. Također, treba češće koristiti mogućnosti zaštite svjedoka kada su u pitanju žrtve trgovine ljudima.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO-Uobičajena je praksa da se žrtvama omogući podrška tokom istrage, pa i samog ročišta, međutim problem je što žrtva nije stranka u postupku i njene interese pred sudom zastupa tužilaštvo. Također, treba češće koristiti mogućnosti zaštite svjedoka kada su u pitanju žrtve trgovine ljudima.

Nadležnost (član 31.)

55. **Navedite mjere koje vaša zemlja poduzima s ciljem uspostavljanja i izvršavanja nadležnosti nad krivičnim djelima iz Konvencije, posebno u odnosu na krivična djela počinjena izvan nadležnosti države (uključujući u slučajevima kada je vaš državljanin žrtva TLJ počinjene u inostranstvu).**

MUP RS: Zaključeno je niz sporazuma o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima. Primjenjuju se Evropska konvencija o međunarodnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima i Evropska konvencija o prenosu postupaka u krivičnim stvarima. Zamolnice dostavljaju nadležni organi, bez obzira o kojim krivičnim djelima je riječ.

DRŽAVNI KOORDINATOR – Pored mehanizama međunarodne pravne pomoći ukrivičnim stvarima nadležni organi provode paralelne istrage te je do sada bio uspostvljen i realiziran jedan Zajednički istražni tim koji je uspješno okončao istragu trgoivne ljudima između Bosne i Hercegovine i Francuske.

Međunarodna saradnja (član 32.)

56. Navedite primjere međunarodnih inicijativa za saradnju s drugim državama u prevenciji i borbi protiv TLJ, kao i procjenu utjecaja takvih inicijativa, uključujući sve poteškoće s kojima ste se susreli u ovoj oblasti. Molimo vas također da navedete sve bilateralne ili multilateralne sporazume koje je zaključila vaša zemlja a koji se tiču uzajamne pravne pomoći i na koji način se takva pomoć pruža u odsustvu sporazuma.

IOM- A Joint Investigation Team has been recently established by BiH and France to tackle the case of minors citizens of Bosnia and Herzegovina, who are involved in micro-criminal activities in France. No additional special measure of international cooperation is report. The international cooperation works usually through the regular mechanisms envisaged at the international level and also thanks to unofficial and personal contacts between staff members of the various stakeholders in the different countries.

ZEMLJA DJECE BIH- Međunarodna saradnja sa između BiH I Francuske na slučaju klana „Hamidović".

MINISTARSTVO PRAVDE BiH: Bosna i Hercegovina međunarodnu pravnu pomoć pruža na temelju bilateralnih multilateralnih ugovora čija je potpisnica i to ugovora o pružanju međunarodne pravne pomoći u kaznenim stvarima koje je potpisala sa državama iz okruženja (Srbija, Hrvatska, Makedonija, Crna Gora i Makedonija) i šire, te ugovora koje je preuzela notifikacijom o sukcesiji od bivše SFRJ, kao i EU i UN multilateralnih ugovora kojima je pristupila, a kojima se regulira postupak pružanja međunarodne pravne pomoći. Kao najvažniji multilateralni ugovori o pravnoj pomoći u kaznenim

stvarima koje obavezuju Bosnu i Hercegovinu su: Europska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u kaznenim stvarima iz 1959. godine, Europska konvencija o ekstradiciji iz 1957. godine, Europska konvencija o transferu postupaka u kaznenim stvarima iz 1972, te Konvencija o transferu osuđenih osoba iz 1983. godine.

MUP RS: Što se tiče međunarodne saradnje, Bosna i Hercegovina je zaključila sporazume o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima sa Hrvatskom, Srbijom, Crnom Gorom, Slovenijom, Turskom i Makedonijom.

Međunarodni ugovori koji obavezuju BiH su: Evropska konvencija o međunarodnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima, Evropska konvencija o prenosu postupaka u krivičnim stvarima**.**

Mreža RING: Mreža RING već godinama uspješno sarađuje sa mrežom PETRA iz Hrvatske i mrežom ASTRA iz Srbije.

MFS- Bosna i Hercegovina je za potrebe međunarodne suradnje usvojila 2009. godine Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, sa izmjenama 2013. godine. Također, prema podacima Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, potpisan je niz bilateralnih sporazuma sa europskim zemljama i šire, a za potrebe koordinisane suradnje u borbi protiv kriminalnih radnji.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO-Bosna i Hercegovina je za potrebe međunarodne suradnje usvojila 2009. godine Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, sa izmjenama 2013. godine. Također, prema podacima Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, potpisan je niz bilateralnih sporazuma sa europskim zemljama i šire, a za potrebe koordinisane suradnje u borbi protiv kriminalnih radnji

Mjere koje se odnose na ugrožene ili nestale osobe (član 33.)

57. Koje su mjere predviđene u vašoj zemlji za dostavljanje informacija drugoj državi potpisnici u vezi žrtve, svjedoka ili saradnika sa pravosudnim organima u slučaju TLJ, za kojeg vaše vlasti smatraju da su u neposrednoj opasnosti na teritoriji druge države potpisnice? Koje mjere zaštite su predviđene za takve osobe, ako vas druga država potpisnica Konvencije obavijesti o njihovom prisustvu na vašem teritoriju? Navedite primjere iz prakse.

DIREKCIJA ZA KOORDINACIJU POLICIJSKIH TIJELA BIH- Jedna od nadležnosti Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH je međunarodna operativna policijska saradnja, koja se odvija putem Sektora za međunarodnu operativnu policijsku saradnju. Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BIH, u okviru pomenutih nadležnosti, sarađuje sa policijskih organima drugih zemalja na način da se putem navedenog Sektora zahtjevi domaćih agencija za sprovođenje Zakona u BiH, u vezi sa krivičnim djelom trgovine ljudima, dostavljaju drugim zemljama i obrnuto. Komunikacija odnosno razmjena informacija sa nadležnim organima drugih zemalja , vrši se putem zaštićenih informatičkih kanala Interpola(I-24/7),Europola(SIENA) I SELELEC-a. Razmijenjene informacije se mogu odnositi na sve okolnosti izvršenja krivičnog djela, modus operandi, počinititelje,žrtve itd. Svaki proslijeđeni zahtjev za provjeru mora biti obrazložen i imati kriminalnu pozadinu da bi se po istom moglo postupati.

MUP RS: Što se tiče dostavljanja informacija i saradnje sa drugim državama ona se odvija posredstvom Interpola, Europola i drugih međunarodnih organizacija.

U ovoj oblasti važno je izdvojiti Konvenciju o policijskoj saradnji zemalja Jugoistočne Evrope u borbi protiv prekograničnog kriminaliteta.

58. **Da li je sistem ranog upozoravanja za nestalu djecu uveden u vašoj zemlji i da li je na raspolaganju usklađeni europski broj telefona za nestalu djecu? Koje druge mjere postoje**

za ranu signalizaciju drugim zemljama o ugroženoj i/ili nestaloj djeci? Da li je vaša zemlja zaključila ijedan sporazum ili poduzimala bilo koje druge mjere za jačanje saradnje sa drugim zemljama u potrazi za nestalim osobama, posebno djecom, kada vaše vlasti imaju opravdane razloge da vjeruju da bi nestala djeca mogla biti žrtve trgovine ljudima ili su izložene riziku da postanu žrtve trgovine ljudima?

DIREKCIJA ZA KORDINACIJU POLICIJSKIH TIJELA BIH- U slučajevima prijave nestanka neke osobe u Bosni i Hercegovini Direkcija za koordijaciju policijskih tijela BiH, putem Odsjeka NCB Interpol Sarajevo, a na zahtjev domaćih policijskih organa , rasposuje međunarodne objave za nestalim licima(difuzma ili tkz.žuta objava), odnosno vrši provjere i razmjenu podataka sa drugim zemljama u cilju lociranja nestalih lica. Međunarodne objave se raspisuju putem zeštićenog komunikacijkog kanala interpola I-24/7. Na međunarodnoj objavi ili u zahtjevu za provjere se navode raspoloživi lični podaci o nestalom licu, okolnosti nestanka, raspoložive informacije da se lice eventualno nalazi u neposrednoj opasnosti na teritoriji druge države i slično. Podaci o nestalom se automatski unose u baze podataka Interpola i dostavljaju Centralnim nacionalnim uredima Interpola zemalja članica. Zemlje članice po prijemu objave postupaju putem nadležnih prgana u skladu sa svojim domaćim zakonodavstvom. Podaci se unose u nacionalne baze podataka i vrše određene provjere u cilju lociranja odnosno utvrđivanja mjesta boravka nestalog lica. Provjerava se da li je nestalo lice evidentirano po bilo kojem osnovu, npr. da li je prelazilo granicu, da li ima prijavljeno mjesto boravka, da li se nalazi u pritvoru i sl. Pored navedenog u bazama podataka neidentifikovanih tijela vrši se provjera evenetualno dostavljenog identifikacijskog materijala(otisci prstiju, DNA profil, podaci o zubima) kako bi se utvrdilo da li neko od neidentifikovanih tijela odgovara nestalom licu. U slučaju lociranja zemlje članice Interpola postupaju u skladu sa domaćim zakonodavstvom. Ukoliko se radi o maloljetnom licu, isto se smješta u odgovarajuću ustanovu, a o lociranju se obavještava najbliže diplomatsko predstavništvo BiH u cilju repatrijacije. Nestalo punoljetno lice se u slučaju lociranja izjašnjava o tome da li želi da njegova adresa bude otkrivena porodici odnono prijavitelju njgovog nestanka. U slučaju pronalaska lica ili tjela potraživanog lica međunarodna objava se obustavlja, odnosno sve pozivitne informacije o potraživanom licu se dostavljaju agenciji koja traga za licem.

Koordiancija za zemljama u regionu je izuzetno brza zbog nepostojanja jezičke barijere u komunikaciji, te obostranog interesa za rješavanje slučaja. Traganje za nestalim licima, pogotovo ako se radi o djeci, maloljetnicima, starijim osobama,bolesnim osobama- potencijalnim žrtvama trgovine ljudima se tretira sa povečanim stepenom hitnosti.

MUP RS: U Republici Srpskoj ne postoji sistem ranog upozoravanja za nestalu djecu. Kao što je i pomenuto saradnja sa drugim zemljama odvija se u skladu sa potpisanim sporazumima i ratifikovanim konvencijama

MFS- MFS-EMMAUS poduzima aktivnosti na uspostavljanju europskog broja telefona za nestalu djecu, te je realizovano nekoliko sastanaka na pomenutu temu sa predstavnicima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstva sigurnosti BiH.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO-Poznato nam je da MFS-EMMAUS poduzima aktivnosti na uspostavljanju europskog broja telefona za nestalu djecu, te je realizovano nekoliko sastanaka na pomenutu temu sa predstavnicima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstva sigurnosti BiH.

Saradnja sa civilnim društvom (član 35.)

59. Koje korake vaša zemlja poduzima da podstakne državne organe i javne službenike da sarađuju sa nevladinim organizacijama i drugim organizacijama civilnog društva, uključujući i sindikate, na način da ih uključuje u izradu i provedbu politika za borbu protiv trgovine ljudima, programe i ostale inicijative za sprječavanje TLJ? Navedite informacije o bilo kojim memorandumima o razumijevanju ili drugim sporazumima zaključenim između vladinih tijela i nevladinih organizacija u ovoj oblasti.

IOM- The cooperation with civil society is assessed as good. Some NGOs have an agreement signed with the Government, based on which they run shelters and provide services for THB victims (the pertaining costs are covered by the Government).

In addition, the NGOs are involved and consulted by the Government in devising national strategies and action plans related to combatting THB.

ZEMLJA DJECE BIH- Zagovaranje i izmjenom zakona naše Udruženje vrši pritisak u okviru zakonskih mogućnosti na zakonodavne organe vlasti da postojeće zakone usklade sa Međunarodnim standardima te izrade popratne akte koji jasnije definišu ostvarivanje prava unutar postojećih zakona. Pored ostvarivanja prava radimo na jačanju i bogaćenju postojećih zakonskih akata razvijanjem referalnih mehanizama. Za područje TK razvili smo referalni mehanizam za postupanje u slučaju prosjačenja, radne eksploatacije i drugih vidova zloupotrebe djece. U tom pravcu potpisan je i međusektoralni Protokol za postupanje u slučajevima prosijačenja, skitnje, radne eksploatacije i drugih vidova zloupotrebe djece u TK. Protokol su potpisala četiri nadležna kantonalan ministarstva u oblasti socijalne zaštite, unutrašnjih poslova, zdravstva, obrazovanja i NVO Zemlja djece u BiH. Protokol reguliše međusektorsku saradnju sa ciljem da se osigura naveći mogući stepen sigurnosti i zaštite djece koja mogu postati žrtve ekonomske, seksualne i drugih oblika eksploatisanja, odnosno drugih oblika trgovine ljudima. Međusektorska saradnja se odnosi na obaveze institucija u lancu borbe protiv prosijačenja koje moraju poduzimati kada evidentiraju dijete u prošnji. Protokol definiše tačne korake koje će poduzeti svaka institucija prilikom sankcionisanja problema kao i sankcije institucijama koje ne izvše svoje obaveze.

U decembru mjesecu prošle godine Nvo „Zemlja djece u BiH" je inicirala i pomogla otvoranje i prvo Prihvatilište za djecu žrtve prisilnog prosjačenja i drugih vidova eksploatacije i nasilja.

MUP RS: Sam koncept strateškog planiranja zasnovan je na saradnji šireg kruga subjekata, tako da se predstavnici nevladinog sektora konsultuju prilikom izrade strateških dokumenata, programa i politika koje imaju za cilj sprečavanje, kako trgovine ljudima, tako i drugih krivičnih djela.

MFS- Država zaključuje sporazume o pružanju asistencije žrtvama trgovine ljudima; imenovan je predstavnika civilnog društva, MFS-EMMAUS-a u Udarnu grupu za borbu protiv trgovine ljudima, te u Monitoring tim Vijeća ministara BiH za praćenje implementacije Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini 2013-2015. Također, predstavnici civilnog društva učestvuju u radnim grupama za izradu strateških dokumenata i akcionih planova, kao i u radne grupe za izmjene i dopune zakonodavnog okvira. Nadalje, partnerske nevladine organizacije i državne institucije kontinuirano u suradnji organiziraju obuke/edukacije/seminare za predstavnike agencija za sprovođenje zakona, pravosudne organe i druige relevantne aktere po pitanju procesa borbe protiv trgovine ljudima, zaštite žrtava i žrtava svjedoka, te druga pitanja koja se javljaju u toku istražnog postupka i procesuiranja ovih slučajeva.

FEDERALNO TUŽILAŠTVO- Država zaključuje sporazume o pružanju asistencije žrtvama trgovine ljudima; imenovan je predstavnika civilnog društva, MFS-EMMAUS-a u Udarnu grupu za borbu protiv trgovine ljudima, te u Monitoring tim Vijeća ministara BiH za praćenje implementacije Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini 2013-2015. Također, predstavnici civilnog društva učestvuju u radnim grupama za izradu strateških dokumenata i akcionih planova, kao i u radne grupe za izmjene i dopune zakonodavnog okvira. Nadalje, partnerske nevladine organizacije i državne institucije kontinuirano u suradnji organiziraju obuke/edukacije/seminare za predstavnike agencija za sprovođenje zakona, pravosudne organe i druige relevantne aktere po pitanju procesa borbe protiv trgovine ljudima, zaštite žrtava i žrtava svjedoka, te druga pitanja koja se javljaju u toku istražnog postupka i procesuiranja ovih slučajeva.

MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH/ SEKTOR ZA IMIGRACIJU – Nacrt Pravilnika o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, kao i nacrti protokola o saradnji i ostali propisi kojim se reguliše raspodjela financijskih sredstava NVO-ima su dostavljeni na mišljenje nevladinim organizacijama potpisnicama protokola prije potpisivanja ili donošenja istih od strane Ministarstva sigurnosti BiH. Također, nevladine organizacije koje pružaju besplatnu pravnu pomoć su bile uključene u izradu nacrta Zakona o strancima dostavljanjem mišljenja na navedeni dokumeni i sudjelovanjem na finalnom sastanku.

Ministarstvo sigurnosti BiH ima na snazi tri protokola o saradnji potpisana sa nevladinim organizacijama. Sa dvije nevladine organizacije je zaključen Protokol o osiguranju adekvatnog i sigurnog smještaja i zbrinjavanja stranaca žrtava trgovine ljudima u BiH. Treći protokol je potpisan sa nevladinom organizacijom u vezi osiguranja besplatne pravne pomoći strancima žrtvama trgovine ljudima u BiH. Svi protokoli su proslijeđeni nevladinim organizacijama na mišljenje prije potpisivanja.

Odnos sa drugim međunarodnim instrumentima (član 40.)

60. Navedite sve sporazume koje je zaključila vaša zemlja u skladu sa članom 40.2 Konvencije.

Bosna i Hercegovina je zaključila mnogobrojen bilateralne sporazume o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima i sporazume o policijskoj saradnji koji se odnose i na oblast saradnje u borbi protiv trgovine ljudima.

61. Navedite detalje slučajeva u kojima su žrtve ili potencijalne žrtve TLJ dobile status izbjeglice ili supsidijarnu/komplementarnu zaštitu.

DRŽAVNI KOORDINATOR – Nije bilo ovakvih slučajeva

D. Završna pitanja

62. Koji organi i organizacije su doprinijeli sastavljanju odgovora na ovaj upitnik?

Ministarstvo sigurnosti BiH,
Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH,
Ministarstvo pravde BiH,
Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije BiH,
Federalno Tužilaštvo FBIH,
Direkcija za kordinaciju policijskih tijela BiH,
Granična policija BiH**,**
Ministarstvo unutrašnjih poslova RS,
Ministrstvo pravde RS,
Ministarstvo rada i boračko invalidske zaštite RS,
Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS,
Ministarstva porodice, omladine i sporta RS,
Međunarodna organizacija za migracije,
NVO Emmaus,
NVO Zemlja djece Tuzla,
Vaša Prava BiH,
Mreža Ring.

63. Ko je bio odgovoran za koordinaciju i prikupljanje odgovora na ovaj upitnik?

Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini

E. Statistički podaci o TLJ (po godinama, počevši od 2010.)

Broj žrtava identifikovanih u smislu da su prepoznati od strane državne institucije ili NVO-a koji ima mandat kao osobe koje zaslužuju bilo koja prava ili prava na usluge predviđene Konvencijom (sa podjelom prema spolu, dobi, državljanstvu, obliku eksploatacije, internoj ili transnacionalnoj trgovini ljudima, i tijelu koje ih je identifikovalo).

2010 godina

Prema prikupljenim podacima od strane tužilaštava, službi za sprovođenje zakona, centara za socijalni rad te nevladinih organizacija, a koji su potrebni za sačinjavanje godišnjeg izvještaja o stanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, utvrđeno je da je u toku 2010. godine identificirano ukupno 25 potencijalnih žrtava trgovine ljudima/navođenja na prostituciju/trgovine ljudima u svrhu prosjačenja. Od ukupnog broja žrtava trgovine ljudima u 2010 godini 5 je punoljetnih, 20 maloljetnih. Od ovog broja 21 su ženske osobe, od ovih navedenih -7 seksualno iskorištavanje, 14 prosjačenja, te 4 muških - 3prosjačenje, 1 seksualno iskorištavanje. Što se tiče navenih 4 muškarca žrtve trgovine ljudima evidentirano je da su 3 prosjačenja (od toga 2 su MLD, a 1 PND) i 1 PND muškarac je žrtva seksualnog iskorištavanja. Edidentirano je da su 21 žrtva trgovine ljudima –žene te da je u pitanju 2PND seksulano iskorištavanje, 5 MLD seksulano iskorištavanje, 13 MLD prosječenja, i 1 PND prosjačenje. Od ukupno od 25 žrtava 8 je seksualnog iskorištavanja i 17 prosjačenja.

Od 25 žrtava trgovine ljudima 4 je strane državljanke, dok su preostalih 21 žrtva trgovine ljudima državljani BiH . Zemlje porijekla ovih žrtava su: 2 Srbija i to 1 MLB/1PND, Hrvatska 1MLD, Njemačka 1PND). Što se tiče navedenih 21 žrtve trgovine ljudima državljana BiH 18 je MLD, 3 PND.

2011 GODINA

Prema prikupljenim podacima od strane tužilaštava, službi za sprovođenje zakona, centara za socijalni rad te nevladinih organizacija, a koji su potrebni za sačinjavanje godišnjeg izvještaja o stanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, utvrđeno je da je u toku 2011. godine identificirano ukupno 35 potencijalnih žrtava trgovine ljudima/navođenja na prostituciju i/ili seksualno iskorištavanje/trgovine ljudima u svrhu prosjačenja/"prodaja tj u svrhu skpanja braka".

Ukupan broj identifikovanih žrtava trgovine ljudima u razdoblju 2004-2011.

Od ukupnog broja žrtava trgovine ljudima u 2011 godini

- 16 je punoljetnih (sve žene),
- 19 maloljetnih (12 žena i 7 muškaraca.

Od 35 potencijalnih žrtava trgovine ljudima

- 28 su ženske osobe,
- 7 su muške osobe.

Od evidentiranih 28 žrtva trgovine ljudima –žena,

- 16 je punoljetnih i to 13 seksulano iskorištavanih, 2 iskorištavane radi prisilnog rada - prosjačenja i 1žrtva kojoj je uništena putna isprava i ograničeno kretanje.
- 12 je maloljetnih i to 4 seksualno iskorištavane, 3 iskorištavane radi prisilnog rada - prosjačenja, 5 iskorištenih - prodatih u svrhu sklapanja prisilnog braka.

Od evidentiranih 7 žrtava trgovine ljudima – muškaraca, svi su bili maloljetni, 6 je iskorištavano radi prisilnog rada - prosječenja a 1je bio seksualno iskorištavan.

Od ukupno od 35 žrtava 18 je seksualnog iskorištavanja, 11 prisilnog rada - prosjačenja, 5 prodaja radi prisilnog skpanja braka, 1 uništena putna isprava i ograničena sloboda kretanje.

Od 35 žrtava trgovine ljudima 6 je stranih državljanki. Dok su evidentirana dva posebna slučaja, i to slučaj jedan dječak koji je rođen u Njemačkoj i roditelji su mu bosanskohercegovački državljani i ne posjedujemo podatak da li je upisan u knjigu bosanskohercegovačkih državljana; i drugi slučaj je punoljetna strana državljanka sa priznatim izbjegličkim statusom, sto znači da je ukupno stranih državljana bilo osam. Zemlje porijekla ovih stranih žrtava su: 2 Srbija, 1 Hrvatska 1Makedonija, 1Sjedinjene Američki Države i 1 Kosovo (Srbija).

Preostalih 27 žrtava trgovine ljudima državljani BiH.

Tokom 2011.godine u skloništima je asistirano 22 potencijalne žrtve trgovine ljudima, dok 13 potencijalnih žrtava nije asistrano u skloništima, 1 maloljetna potencijalna žrtva trgovine ljudima boravi u drugom smještajnom kapacitetu.

U 2011. godini je realizirano 2 povrataka u matične zemlje/repatrijacije i to.

- 1 repatrijacija u Hrvatsku
- 1 repatrijacija u Makedoniju

U 2011. godini realizovan je jedan povratak punoljetne ženske osobe iz Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu, iako je u pitanju državljanka Republike Srbije, a po osnovu priznatog izbjegličkog statusa u Bosni i Hercegovini.

Tokom 2011. godine odobren je privremeni boravak iz humanitarnih razloga za četiri (4) stranca - žrtve trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini.

2012 GODINA

Prema prikupljenim podacima od strane tužilaštava, službi za sprovođenje zakona, centara za socijalni rad te nevladinih organizacija, a koji su potrebni za sačinjavanje godišnjeg izvještaja o stanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, utvrđeno je da je u toku 2012. godine identificirano/asistirano ukupno 39 potencijalnih žrtava trgovine ljudima/navođenja na prostituciju i/ili seksualno iskorištavanje/trgovine ljudima u svrhu prosjačenja/"prodaja tj u svrhu skpanja braka".

Ovdje je važno napomenuti da je pored ovih 39 asistiranih žrtava trgovine ljudima asistirano tj smješteno u sigurnim kućama 3 djece u pratnji majki.

Od ukupnog broja žrtava trgovine ljudima u 2012 godini

- 20 je punoljetnih (sve žene) ,
- 19 maloljetnih (16 žena i 3 muškaraca).

Od 39 potencijalnih žrtava trgovine ljudima

- 36 su ženske osobe,
- 3 su muške osobe.

Od evidentiranih 36 žrtava trgovine ljudima –žena,

- 20 je punoljetnih i to 15 seksulano iskorištavanih, 1 navođenje na prostituciju i 4 iskorištavane radi prisilnog rada - prosjačenja.
- 16 je maloljetnih i to 5 seksualno iskorištavane, 2 navođenje na prostituciju, 6 iskorištavane radi prisilnog rada - prosjačenja, 3 iskorištenih - prodatih u svrhu sklapanja prisilnog braka.

Od evidentiranih 3 žrtve trgovine ljudima – muškaraca, svi su bili maloljetni, i svi su iskorištavani radi prisilnog rada – prosječenja.

Od ukupno od 39 žrtava 20 je seksualnog iskorištavanja, 3 navođenje na prostituciju, 13 prisilnog rada – prosjačenja i 3 prodaja radi prisilnog skpanja braka.

Od 39 žrtava trgovine ljudima 12 je stranih državljanki. 2 strane državljanjanke su asistirane u sigurnoj kući na prostoru BiH, dok je 10 stranih državljanki, sve iz Srbije, identifikovanih kao potencijalne žrtve i trenutno su u toku redovne aktivosti koje se poduzimaju od strane Državne agencije za istrage i zaštitu BiH a po nalogu Tužilaštva BiH. Zemlje porijekla 2 strane žrtave su: Njemačka i Bugarska. Preostalih 27 žrtava trgovine ljudima državljani BiH.

Tokom 2012.godine u sigurnim kućama/skloništima je asistirano 13 potencijalne žrtve trgovine ljudima, dok 26 potencijalnih žrtava nije asistrano u skloništima. Od navedenih 26 potencijalnih žrtava, 10 žrtava ne boravi na području BiH, 10 žrtava je asistirano od strane Centra za socijalni rad odnosno nevladine organizacije koja rukovodi dnevnim centrom za djecu koja rade na ulici, dok preostalih 6 nije prihvatilo asistenciju. U 2012. godini realizovana su tri povratka žrtava trgovine ljudima državljana Bosne i Hercegovine, i to dva povratka ženskih osoba (1 PND i 1 MLD) iz Srbije u Bosnu i Hercegovinu i jedan povratak (1 PND) iz Makedonije. Tokom 2012. godine odobren je privremeni boravak iz humanitarnih razloga za dvije (2) - žrtve trgovine ljudima stranca u Bosni i Hercegovini.

2013 GODINA

Prema prikupljenim podacima od tužilaštava, službi za sprovođenje zakona, centara za socijalni rad te nevladinih organizacija, a koji su potrebni za sačinjavanje godišnjeg izvještaja o stanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, utvrđeno je da je u toku 2013. godine identificirano/asistirano ukupno 16 potencijalnih žrtava trgovine ljudima/navođenja na prostituciju i/ili seksualno iskorištavanje/trgovine ljudima u svrhu prosjačenja/"prodaja u svrhu skpanja braka".

Od ukupno 16 identifikkovanih žrtava trgovine ljudima u 2013 godini,

- 7 je punoljetnih (5 žene i 2 muškarca),
- 9 maloljetnih (6 žena i 3 muškaraca).

Od 16 identifikovanih žrtava trgovine ljudima,

- 11 su ženske osobe,
- 5 su muške osobe.

Od evidentiranih 11 žrtava trgovine ljudima –žena,

- 5 je punoljetnih i to 2 seksulano iskorištavanih, 2 iskorištavane radi prisilnog rada i prosjačenja i 1 prosjačenje
- 6 je maloljetnih i to 1 seksualno iskorištavane, 3 prosjačenja, 2 iskorištenih - prodatih u svrhu sklapanja prisilnog braka/prosjačenja.

Od evidentiranih 5 žrtava trgovine ljudima – muškaraca,

- 3 su maloljetnici, žrtve trgovine ljudima u svrhu prisilnog prosječenja,
- 2 su punoljetnici, žrtve trgovine ljudima u svrhu prisilnog rada/prosjačenja

Od ukupno od 16 žrtava 3 je seksualnog iskorištavanja, 4 prisilnog rada – prosjačenja i 2 prodaja radi prisilnog sklapanja braka/prosjačenje i 7 prosjačenja.

Od 16 žrtava trgovine ljudima 2 su strani državljani, i to 1 maloljetni muškarac, državljanin Srbije, i 1 ženska punoljetna državljanka Srbije.

Također 1 punoljetni državljanin Bosne i Hercegovine je tokom 2013.godine, vrbovan i trgovan u svrhu radne eksploatacije na područje Republike Hrvatske, odakle je izvršen njegov povratak u Bosnu i Hercegovinu kao matičnu zemlju.

U toku 2013. godine izvršen je povratak u njihove zemlje porijekla za dvije ženske punoljetne žrtve identifkovane u ranijim godinama i to u Njemačku i Bugarsku.

Preostalih 14 žrtava trgovine ljudima državljani BiH.

Tokom 2013.godine u sigurnim kućama/skloništima je asistirano 6 žrtava trgovine ljudima, dok 10 potencijalnih žrtava nije asistrano u skloništima već su dobili pomoć i podršku van skloništa.

2014 godina

Prema prikupljenim podacima od tužilaštava, službi za sprovođenje zakona, centara za socijalni rad te nevladinih organizacija, u periodu januar - decembar 2014. Godine u Bosni i Hercegovini je identificirano ukupno 49 potencijalnih žrtava trgovine ljudima. Žrtve su bile prvenstveno radno ekspolatane ili navođene na prostituciju i/ili seksualno iskorištavanje ali su također bile iskorištavane u svrhu organizovanog i prisilnog prosjačenja, zatim su bile prodavane u svrhu sklapanja ugovorenih ili prisilnih brakova te radi proizvodnje, posjedovanja i prikazivanja dječije pornografije.

Od ukupnog broja od 49 žrtava trgovine ljudima u 2014 godini

- 12 je punoljetnih (11 žena i 1 muškarac), a 37 maloljetnih (24 žena i 13 muškaraca).
- 35 su ženske osobe, a 14 su muške osobe.

Od evidentiranih 35 žrtava trgovine ljudima – žena,
11 je punoljetnih i to:

- 4 seksulano iskorištavanih,
- 3 iskorištavane radi kombinovanog prisilnog rada i prosjačenja ,
- 3 iskorištavane radi isključivo prosjačenje,
- 1 iskorištavana radi proizvodnje, posjedovanja i prikazivanja dječije pornografije.

24 je maloljetnih i to:

- 6 seksualno iskorištavanih,
- 14 iskorištavanh radi prosjačenja,
- 4 prodatih radi prisilnog sklapanja braka i naknadnog prosjačenja

Od evidentiranih 14 žrtava trgovine ljudima – muškaraca

- 1 je punoljetni žrtava prosječenja, a 13 je maloljetnih žrtava prosječenja,

Od ukupno 49 potencijalnih žrtava trgovine ljudima 10 je seksualno iskorištavano, 3 su iskorištavane radi prisilnog rada/radna ekspolatacija, 31 radi prosjačenja i 1 u svrhu proizvodnja, posjedovanje i prikazivanje dječije pornografije i 4 radi prodaja radi prisilnog sklapanja braka/prosjačenje.

Od 49 žrtava trgovine ljudima 3 su strani državljani ženske osobe (Kosovo, Šri Lanka i Hrvatska), preostalih 46 žrtava trgovine ljudima su državljani Bosne i Hercegovine.

Tokom godine u sigurnim kućama je asistirano 14 potencijalnih žrtava trgovine ljudima, 21 potencijalna žrtva trgovine ljudima asistirana kroz dnevni centrar/prihvatnu stanicu, 1 u Domu za nezbrinutu djecu Bjelave Sarajevo, dok 13 potencijalnih žrtava nije asistrano jer su to odbili.

Dodatno, u maju 2014. godine Sud Bosne i Hercegovine je potvrdio optužnicu za krivično djelo organizovani kriminal iz člana 250. stav 3. u vezi sa krivičnim djelom trgovina ljudima iz člana 186. Stav 1. KZ BIH. U ovom slučaju identifikovano je 672 žrtve trgovine ljudima, od toga 652 državljanina Bosne i Hercegovine i 20 stranih državljana (4 Makedonija i 16 Srbija), koji su bili radno esksploatisani u Azerbejdžanu, u ranijem vremenskom periodu.

Broj potencijalnih žrtava za koje su nadležni organi imali „opravdane razloge" da vjeruju da su žrtve TLJ (sa podjelom prema spolu, dobi, državljanstvu, obliku eksploatacije, internoj ili transnacionalnoj trgovini ljudima, i tijelu koje ih je identifikovalo). Pojasnite da li taj broj uključuje i žrtve koje su formalno identifikovane ili je to dodatni broj.

Sve žrtve trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini su imale status potencijalnih/identifikovanih žrtava trgvovine ljudima. Dakle se radi se o jednom broj žrtava (potencijalnih/identifikovanih)

Broj žrtava kojima je odobren period oporavka i razmišljanja (ako je moguće, razvrstanih prema spolu, dobi, državljanstvu, obliku eksploatacije).

U navedenom izvještajnom periodu sve žrtve su imale odobren period oporavka i razmišljanja koji je u skladu sa domaćim zakonskim i podzakonskim aktima.

Broj žrtava kojima je pružena pomoć (ako je moguće, razvrstanih prema spolu, dobi, državljanstvu, obliku eksploatacije, internoj ili transnacionalnoj trgovini ljudima).

2011- Tokom 2011.godine u skloništima je asistirano 22 potencijalne žrtve trgovine ljudima, dok 13 potencijalnih žrtava nije asistrano u skloništima, 1 maloljetna potencijalna žrtva trgovine ljudima boravi u drugom smještajnom kapacitetu.

2012- Tokom 2012.godine u sigurnim kućama/skloništima je asistirano 13 potencijalne žrtvava trgovine ljudima, dok 26 potencijalnih ţrtava nije asistrano u skloništima. Od navedenih 26 potencijalnih žrtava, 10 žrtava ne boravi na području BiH, 10 žrtava je asistirano od strane Centra za socijalni rad. Odnosno nevladine organizacije koja rukovodi dnevnim centrom za djecu koja rade na ulici, dok preostalih 6 nije prihvatilo asistenciju.

2013- Tokom 2013.godine u sigurnim kućama/skloništima je asistirano 6 žrtava trgovine ljudima, dok 10 potencijalnih žrtava nije asistrano u skloništima već su dobili pomoć i podršku van skloništa.

2014- Tokom navedenog periioda u sigurnim kućama/skloništima je asistirano 14 potencijalnih žrtava trgovine ljudima, 21 potencijalna žrtva trgovine ljudima asistirana kroz dnevni centrar/prihvatnu stanicu, 1 Dom za nezbrinutu djecu Bjelave Sarajevo, dok 13 potencijalnih žrtava nije asistrano u skloništima.

Broj žrtava kojima je odobrena boravišna dozvola, uz naznaku vrste dozvole i njeno trajanje (ako je moguće, razvrstanih prema spolu, dobi, državljanstvu, obliku eksploatacije).

Tokom 2011. godine odobren je privremeni boravak iz humanitarnih razloga za četiri (4) stranca - žrtve trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini.

Tokom 2012. godine odobren je privremeni boravak iz humanitarnih razloga za dvije (2) - žrtve trgovine ljudima stranca u Bosni i Hercegovini.

Tokom 2014. godine je odobren i produžen privremeni boravak iz humanitarnih razloga u BiH za jednu žrtvu trgovine ljudima. Boravak je odobren i produžen u skladu sa članom 54. stavom (1) tačkom a) Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu

Broj žrtava kojima je odobren status izbjeglice i supsidijarna/komplementarna zaštita.

N/A

Broj žrtava koje su tražile obeštećenje i koje su dobile obeštećenje (ako je moguće, razvrstanih prema spolu, dobi, državljanstvu, obliku eksploatacije), uz naznaku da li je obeštećenje dao počinilac ili država, i dosuđeni iznos.

N/A

Broj žrtava vraćenih u vašu zemlju (ako je moguće, razvrstanih prema spolu, dobi, zemlji odredišta, obliku eksploatacije).

U 2011. godini realizovan je jedan povratak punoljetne ženske osobe iz Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu, iako je u pitanju državljanka Republike Srbije, a po osnovu priznatog izbjegličkog statusa u Bosni i Hercegovini.

U 2012. godini realizovana su tri povratka žrtava trgovine ljudima drţavljana Bosne i Hercegovine, i to dva povratka ţenskih osoba (1 punoljetna i 1 maloljetna) iz Srbije u Bosnu i Hercegovinu i jedan povratak (1 punoljetna) iz Makedonije

U 2013 godini 1 punoljetni državljanin Bosne i Hercegovine, vrbovan i trgovan u svrhu radne eksploatacije na područje Republike Hrvatske, odakle je izvršen njegov povratak u Bosnu i Hercegovinu kao matičnu zemlju.

U 2014 godini jedna punoljetna državljanka BiH je vračena iz Crne Gore u Bosnu i Hercegovinu.

Broj žrtava vraćenih iz vaše zemlje u drugu zemlju (ako je moguće, razvrstanih prema spolu, dobi, državljanstvu, obliku eksploatacije).

U 2010 godini je realizirano 5 povrataka u matične zemlje/repatrijacije i to.

- 3 repatrijacije su izvršene za žrtve koje su asistirane u skloništima 2009.godine i sva tri postupka repatrijacije su obavljena u Srbiju (2 MLD žrtve i 1 PND žrtva)
- 2 repatrijacije su obavljene za žrtve aistirane u skloništima žrtve u 2010 godini i to 1 MLD u Srbiju i 1 MLD u Hrvatsku

U 2011. godini je realizirano 2 povrataka u matične zemlje/repatrijacije i to.

- 1 repatrijacija u Hrvatsku
- 1 repatrijacija u Makedoniju

U 2012. godini nije bilo realiziranih povrataka

U toku 2013. godine izvršen je povratak u njihove zemlje porijekla za dvije ženske punoljetne žrtve identifkovane u ranijim godinama i to u Njemačku i Bugarsku

U 2014. godini izvršen je dobrovoljni povratak jedne žrtve trgovine ljudima u zemlju uobičajenog boravka (Republika Hrvatska).

Broj istraga o slučajevima TLJ.

U toku 2010 godine vođene su ukupno 44 istrage za krivična djela trgovine ljudima.

2011 godina- Prema podacima prikupljenih od svih tužilaštava u Bosni i Hercegovini, (Tužilaštvo BiH, kantonalna tužilaštva u F BiH, okružna tužilaštva u RS, i Tužilaštvo Brčko Distrikta BiH), za krivična djela koja se vežu za trgovinu ljudima u 2011. godini ukupno je primljeno 19 prijava o počinjenim krivičnim djelima protiv 38 lica, provedenih istraga bilo je 10 i to protiv 19 lica, podnesenih optužnica 6 protiv 19 lica, te su izrečene ukupno 4 presude protiv sedam lica (sve kazne zatvorske, u jednom slučaju pored zatvorske kazne izrečena i novčana kazna).

2012- Prema podacima Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine, za krivična djela trgovine ljduima i krivična djela koja se vežu za trgovinu ljudima u 2012. godini nadležna tužilaštva su ukupno naredila 19 istraga protiv 42 lica. 9 istraga protiv 22 lica je obustavljeno dok je podignuto 15 optužnica protiv 22 lica. Nadležni sudovi su izrekli 11osuđujućih presuda protiv 13 lica, od čega je pet zatvorskih kazni protiv 6 lica, 2 novčane kazne protiv 2 lica i 4 uslovne kazne protiv 5 lica. Izrečena je i jedna odbijajuća presuda za 3 lica i dvije oslobađajuće presude za 3 lica.

2013- Prema podacima Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine, za krivična djela trgovine ljduima i krivična djela koja se vežu za trgovinu ljudima tužilaštva su su tokom 2013. godine naredila 14 istraga protiv 31 lica.

2014-- Prema podacima Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine, za krivična djela trgovine ljduima i krivična djela koja se vežu za trgovinu ljudima Tužilaštva su tokom 2014 godine naredila 14 istraga protiv 18 lica.

Broj krivičnih gonjenja slučajeva TLJ.

Broj osuđujućih presuda za TLJ koje su rezultirale kaznama lišavanja slobode, uz naznaku trajanja kazne i da li je efikasno izvršena ili odgođena.

2010 - U toku 2010 godine Podignuto je i potvrđeno ukupno 16 optužnica. Presuđeno je ukupno 19 lica, a oslobađajuća presuda donesena je za 4 lica.

2011 - Prema podacima prikupljenih od svih tužilaštava u Bosni i Hercegovini, (Tužilaštvo BiH, kantonalna tužilaštva u F BiH, okružna tužilaštva u RS, i Tužilaštvo Brčko Distrikta BiH), za krivična djela koja se vežu za trgovinu ljudima u 2011. godini ukupno je primljeno 19 prijava o počinjenim krivičnim djelima protiv 38 lica, provedenih istraga bilo je 10 i to protiv 19 lica, podnesenih optužnica 6 protiv 19 lica, te su izrečene ukupno 4 presude protiv sedam lica (sve kazne zatvorske, u jednom slučaju pored zatvorske kazne izrečena i novčana kazna). Nije bilo izrečenih mjera oduzimanja imovinske koristi.

2012 - Nadležni sudovi su izrekli 11osuđujućih presuda protiv 13 lica, od čega je pet zatvorskih kazni protiv 6 lica, 2 novčane kazne protiv 2 lica i 4 uslovne kazne protiv 5 lica. Izrečena je i jedna odbijajuća presuda za 3 lica i dvije oslobađajuće presude za 3 lica.

2013 - Sudovi su tokom 2013. godine izrekli 10 osuđujućih presuda protiv 15 lica, od čega je pet zatvorskih kazni protiv 7 lica i 5 uslovnih kazni protiv 8 lica. Tokom 2013. godine nije bilo izrečenih odbijajućih i oslobađajućih presuda kao niti izrečenih osuđujućih presuda sa novčanom kaznom. Izrečena je jedna mjera oduzimanja imovinske koristi.

2014-. Sudovi su u toku 2014 godine izrekli 12 osuđujućih presuda protiv 13 lica od ćega je 8 zatvorskih kazni protiv 8 lica i 4 uslovne kazne protiv 5 lica. Takojder je bila jedna oslobađajuća presuda protiv četiri lica.

Broj presuda koje su za posljedicu imale konfiskaciju imovine.

N/A

Broj presuda koje su za posljedicu imale zatvaranje biznisa ili objekta koji se koristio za obavljanje TLJ.

N/A

Broj osuđujućih presuda za korištenje usluga žrtava TLJ.

N/A